

188970
AR. DENSUSIANU

NEGRIAD'A

EPOPEIA NATIONALA

—

BCU Cluj / Central University Library Cluj
(PARTEA ANTAIA IN SIESE CANTURI)

BUCURESCI

TIPOGRAFIA CURTHI PROPRIETAR E. GÖBL
12, PĂSSAGIUL ROMAN, 12.

1879

AR. DENSUSIANU

NEGRIAD'A

EPOPEIA NATIONALA

(PARTEA ANTAIA IN SIESE CANTURI)

BUCURESCI
TIPOGRAFIA CURTII PROPRIETARU F. GÖBL
12 PASAGIULU ROMANU 12
1879.

1.88970

Tote drepturile rezervate

BCU Cluj / Central University Library Cluj

254 - 13 (Densușiu, Ar.) ✓

CANTULU I

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU I

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Espunerea subiectului. Invocatiunea. Negru plecandu cu Români în Carpati. Dochia, vechia dietate daca, misca tote pentru a impedeá trecerea lui Negru si intemeierea statului român. Alerga la Gerila în pescerea de ghiacia, si d'aci la Ventose chiamandu-le în ajutoriu. Ea vine dimpreuna cu Ventosele si se asiedia la panda pe stanci în giurulu poenei în care avea se ajunga ser'a Negru si se petreca peste nopte. Cosinziana, protectorea Româniloru, alerga la Somnu, rogandu-lu se vina si se adorma pe Dochia si pe Ventose, care se asiediasse pe stanci la panda. Somnulu vine si le adorme. Români ajungu si se asiedia în poena. Pe candu ei se ospeteza în giurulu focuriloru, lautarulu Sorinu canta atatu de doiosu incatu stancile incepu a se cla-

tind. Dochia si Ventosele se destepta si ridica o furtuna infioratore, ér' Gerila, sedusu de Dochia, ese din pescere si incepe a suflá. Românii se risipescu. Dochia cauta se prinda pe Negru, dar' Cosinziana invelindu-lu in nuoru fuge si trece cu elu pe terimulu celu-alaltu. Intrarea. Trecerea pe la port'a iadului si imperati'a Uitarei. Cosinziana parascesce pe Negru. O alta dina intimpina pe Negru si-i arata calea ce conduce la cei nemoritori. Din'a dispare. Lui Negru se oferu arme divine. Negru trece peste unu riu latu in plaiulu celoru nemoritori. Accidentulu lui Negru la-tierma. Redesceptarea lui Negru. Negru pleca pe plaiu. Se intelnesce cu Gelu, care lu'ndrepta la Traianu. Intelnirea cu Traianu la Fântan'a-manei. Negru roga pe Traianu se-i nareze cuprinderea Daciei. Traianu incongiuratu de nemoritori incepe a nará alu doilea resboiu cu Dacii.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cantu armele si domnulu ce 'mpinsu d'a sortei mâna
 Din Fagarasiu o-data scolandu-s'a plecatu
 Si strabatendu Carpatii, la Dunarea betrana
 A Daciei domnia de nou a 'ntemeiatu.
 Dar' multe suferintie si lupte multe 'nvinse
 Pan'elu domniei noue i puse fundamentu,
 Caci nu-si uitase Dochia si mai cumplitu s'aprinse
 Miscandu, scolandu asupra-i iadu, omeni, elementu.

Nemoritore dina, stravechia olimpiana,
 Tu ce-ai lasatu la Tibru cerescile-ti onori

Si pe 'nstelat'a cale numita si-adi traiana
Condus'ai l'aste plaiuri p'ai lumii 'nvingetori ;
Tu, care dî si nopte sub tempulu relei sorte
Ai statu neadormita veghiindu si priveghiindu,
Tu, ce-ai vediutu ajunsa la cumpena de morte
Ales'a ta mosfa gemendu abia gemendu,
Maestra ! l'alu cui nume alerga si se 'nchina
Cu-adunca religiune totu graiulu românescu,
Si far'alu carei farmecu nici doin'a nu suspina,
Nici canteculu n'aprinde, nici mituri nu 'nflorescu:
O ! dalba Cosinziana, descinde si-mi sioptesce,
Si versa 'n alu meu sufletu totu foculu teu divinuu,
Si prin a'mele canturi mii flori tu-mi impletesce,
Ca toti uimiti s'asculte, si june si betranu !

Abia plecase Negru si prin Carpati intrase
Si-abia multîmea 'n plaiuri suiá 'nsîrata linu,
Candu negr'a Baba-Dochia ce-acum de multu veghiase
Si mai de multu mani'a cocea tacuta 'n sinu :
« Dar cum, ea striga 'n sine, Românii ér' s'ardica,
De nou voru se-se'naltiedomnindu p'alu meu pamentu?
Ce, negr'a loru semintia séu dor'ea nu se strica
Nici chiar'in focu, in geruri, si nici chiar'in mormentu ?
Nici relele ce-asupra s'au reversatu furtuna
Si tempuri fara numeru amaru i-au smacinatu,
Ce, n'au ajunsu se-i sfarme ? si-acum de nou s'aduna,

De nou voru se-se 'naltie? séu dor' eu am veghiatu,
 Ca togmai adi, chiar' astadi, se-i vedu că 'nvia éra,
 Si vai! acum eu insasi, eu mân'a se le-o 'ntindu?
 De-i voiu lasá se treca si se-s' asiedie 'n tiera,
 Au nu le 'ntindu eu mân'a si partea nu le-o prindu?
 Si prin Carpati se treca? prin chiar' a mea domnia,
 In care nime 'n urma pan'astadi nu m'a 'nvinsu?
 Dar' mai curendu Carpatii toti pulbere se fia
 Si sorele din ceruri se cada 'n lume stinsu!
 Si mai curendu, o! Negre, prin iadu poté-vei trece,
 Me juru p'a lui potere! de catu prin esti Carpati!»

Asia graesce 'n sine, si tristu-i sinu si rece
 Cumplitu se 'nvapaeza, si 'n mari pasi indesati
 Ea peste vai si priscuri la Mosiu-Geril' alerga.
 Colo la sore-apune in codrulu desu, afundu,
 O pescere prin munte se 'intinde-adunca, larga,
 In care-a' dfilei radie d'abia, d'abia petrundu;
 Er' pescerea-i de ghiacia, si pe colone grele
 De ghiacia c'adamantulu se 'naltia 'nfiorandu,
 Si l'ale dfilei radie, ce se resfrangu prin ele,
 In mii si mii de fecie lumina stralucindu,
 Catu pescerea, in sine cumplita, fiorosa,
 Divinu palatu se pare facutu din curcubeu.

Aici e locuinti'a cumplita, maestosa,
 In care Mosiu-Gerila petrece traiulu seu.
 Aici alerga Dochia, si 'n cale-i cumpenesce
 Cu ce momeli si dresuri i-ar' cere ajutoru,

Caci scie cum Gerila Románii i iubesce,
 Si, frementandu-si mintea, ajunge 'n alu ei sboru,
 Si tremurandu ea intra in pescerea ghiaciosa.
 In midilocu ét' apare Gerila fiorosu,
 Inaltu ca piscu de munte, si barb'a lui neosa,
 Cum negur'a se versa pe munte tomn'a 'n josu,
 Se versa pe genunchii-i, ér' pletele-i carunte
 I flutura pe umeri ca nūori pe Retezatu.
 Sub genele stufose privirile lui crunte
 Lucescu ca doue focuri in codru 'ntunecatu.
 Pe Dochia vedfnd'o venindu pe ne-asteptate
 Se scola depe tronu-i de ghiacia, lucitoru,
 Er' barb'a si-a'lui plete burate si 'nghiaciate,
 Pasindu, cumplitu resuna, si-o 'ntreba 'ncruntatoru,
 (Si candu scote cuventulu se sguidue pamentulu,
 Si aerulu inghiacia, colonele trosnescu)
 «De unde pana unde te-aduce-aicea ventulu?
 Caci unde bab'a calca nevoile-o 'nsotiescu.»
 Er' tremurandu Dochia din graiu asia graesce :
 «Eu nu-ti aducu, Gerila, nevoi peste nevoi.
 Destulu de candu aicea puterea-ti vestediesce,
 Er' ale lumei bunuri le rodu nisce nevoi.
 De Cosinziana, pote, ti-aduci aminte bine,
 Si nici pe Floriora tu n'o vei fi uitatu!...
 (L'alu loru nume Gerila se pare far' de sine,
 Atátu in alu seu sufletu l'audiu s'a turburatu)
 Caci ele suntu, scii bine, ce-au scosu cuventu 'n lume

Cà le-ai panditu prin codri... ce lucru mincinosu !
 Si te-au facutu de vorba, de risu inaltu-ti nume ;
 Si-apoi turbati asupra-ti Zefiru si Fetu-frumosu
 Te-au aruncatu aicea, cumplita locuintia,
 Cu tot' a ei magia si farmecu orbitoriu !
 Tu, care mai nainte traiai dupa dorintia
 Pe piscuri aerox, voiosu, nepasatoriu !.
 De lung'a-ti suferintia atinsa vinu la tine,
 Ca se te-ajutu, Gerila, o-data se-ti resbuni.
 Colea pe Petra-Caprei vadan'a Cosinziana
 Facutu-si-a'n tacere unu minunatu palatu,
 Er' mai din josu facut'a maestra ciuruiana
 In care cu-a' ei dîne cobore la scaldatu.
 La nopte ea 'n tacere cu sor'a-i Floriora
 (Le-am audîtu eu insami vorbindu si statorindu)
 Cu dîne, feti din codri, acî se-se cobora
 Si tota sant'a nopte se siedo petrecendu.
 Te 'naltia Mosiu-Gerila, ia-ti vechi'a ta potere
 Si 'nghiacia cu-o suflare si riuri si pamentu,
 Pe toti mi-i prinde 'n baia si-ori catu ele voru cere,
 (Caci blanda-i a loru facia si dulce-alu loru cuventu)
 Se nu le-asculti far'mâne candu voru intorce éra,
 Din lungulu loru incungiuru, Zefiru si Fetu-frumosu,
 Se mi le veda 'n fapta, si sort'a-ti multu amara,
 Ei voru schimba-o éراسi in vechiu-ti traiu frumosu.»
 Asia grai. Gerila privindu la ea remane,
 Er' ea plecandu alerga ca volbur'a mergendu

La sótiile Ventose. cumplite, negre dîne,
 Se nu le-audi de nume, nici se le vedi visandu.
 Intre Carpati departe spre negr'a media-nopte,
 De unde nici o-data nu vine pe pamentu
 Far'geru, selbatecime si-o lunga, trista nopte,
 Ce 'ntinde peste lume lintioliulu de mormentu,
 O vale jace-adunca si giuru in giuru incinsa
 De nalti copaci si piscuri ce batu cu fruntea 'n nūori
 De triste dese neguri, eternu ea stă cuprinsa,
 Eternu aduncu ascunsa la toti cei moritori.

Aici s'ascunde tier'a cumpliteloru Ventose.
 In ceruri ele-odata ca dîne-au statu traindu,
 Dar' apig'a loru fire, selbatica, fiorosa,
 Eternele loru certe totu cerulu turburandu Cluj
 Au fostu in urm' aicea cu totele-aruncate.
 Si-aici din dalbe dîne, precum in ceru au statu,
 Ajuns' au a fi spaime cumplite, neuitate,
 La toti acei ce 'n lume vre-odata le-au cercatu.
 Au facia de femeia, dar' mii de cretie 'n facia,
 Si 'n fia-care cretia stă furi'a ringindu.
 Fioros' a loru vedere! ér' ochii loru te 'nghiacia,
 Si chiar' in somnu se pare că stau eternu veghiindu,
 Aripe negre 'n spate, sub aripi mii de ghiare.
 Mai mari, cumplite spaime, nici iadulu n'a vediutu,
 Nici altele mai rele nu suntu in lume fiére
 Cum suntu aceste dîne ce-atatu au decadiutu.
 In crunt'a loru mania si cerulu voru se 'nfrunte,

Pamentulu se-lu restorne, dar' cerulu n'a 'nvoitu
 Vointiei si potere. Asia stau ele 'n munte,
 Er' omenii pe lume Ventose le-au numitu,
 Caci in adunc'a vale se 'nvolbura, se 'ntorna,
 Se certa si s'alunga si 'n aripe se batu,
 Se sfasia in ghiare, copaci si stanci restorna,
 Se 'naltia 'n lungi vetegiuri si pan' la nūori strabatu.
 D'a' loru turbate sboruri eternu valea resuna,
 Eternu cumplitulu fremetu vuesce prin Carpati.

Aicea vine Dochia, Ventosele le-aduna,
 «Si, dulci sorori, le dice, taceti si m'ascultati :
 Romānii pana'ntr'unulu credēm că-su stinsi din lume;
 Romānii cari o-data poporulu meu l'au stinsu,
 Poporulu meu alu carui cumplitu si mare nume
 Impluse totu pamentulu, si care 'n urm'a 'nvinsu
 Chiar' Roma cea sumetia si 'n pulbere-o 'nclinase.
 Dar' vai! de nou acuma, de nou i vedu miscandu.
 Vedeti colo din vale de nou la lume -mi esa !
 Si deca-i drepta faim'a, (eu numai cugetandu
 Si sangele-mi inghiacia !) ce 'n lume se sioptesce,
 Că 'n vechi'a carte-a sortii din tempuri ar' stá scrisu,
 Si cerulu, insusi cerulu, ar' fi că se 'nvoesce
 Se-se 'mplinesca vechiulu si marele loru visu :
 C'odata 'n cursulu lumei unu tempu va se le vina,
 Si multu me temu că tempulu e chiar' acum aci,
 Candu colo dela mare si pana 'n Tisa lina
 O ginte va stá numai, si-unu domnu numai va fi,

Si celu-ce visulu d'auru antaiu va se-lu urdiesca
 Ar' fi chiar' Domnulu Negru cu miculu seu poporu
 Ce strabatendu Carpatii cu cet'a-i românesca
 La Dunare-si va pune tronul naltu stralucitoru :
 Atunci, atuncea éta-lu, elu éta-lu cà se sue
 Prin munti cu negr'a-i ceta, cu casa si poporu.
 Ori n'audâti cum muntii resun' adâncu si vue,
 Au nu vedeti chiar' muntii se scol' asupra loru !
 Veniti, veniti, surate, si se-i pandimu in cale,
 Si candu adâncu prin codri mergendu s'au cufundatu,
 Se le cademu asupra, catu ei nici chiar' la vale
 Si nici in susu se n'afle vre-o cale de scapatu.
 Nea, grindina si ploia se reversâmu torinte
 Si sub troieni, sub arbori sfarmati din radecini,
 Sub grele stanci cadînde se-si afle-a' loru morminte,
 Incatu nici se-se 'ntorne cu scirea la vecini,
 Din ei se nu mai scape ! Deci susu alesa ceta !
 Er' eu me juru pe nume-mi, pe pletele-mi d'argintu,
 Cà p'unu alunu calare ve voiu aduce 'ndata
 Pe Fetu-zefiru celu mîndru si dulce la cuventu,
 Si voiu lasá 'mpreuna, iubiteloru Ventose,
 Trei luni se ve petreceti, jocandu, iubindu, ridîndu ! »
 Asia grai, si 'ndata sioimanele Ventose
 Plecara dupa Dochia voioase chicotindu.

Afundu in vechii codri se 'ntinde o poéna
 Giuru-impregiuru incinsa d'umbrosi copaci betrani,
 De nalte culmi carunte ; e verde, 'ntinsa, plana,

La midîlocu nalta petra numita din bețrani
«La stanc'a Babei-Dochië», ér'giuru-ingiuru de stanca
Suntu noue petri albe, ce din departe paru
Cà-su noue vii miore, si stanc'a-ti pare inca
A loru pecuraresa ; si-unu rece riu si chiaru
Resare de sub petra.—Aicea se 'nopteze
Se decisese Negru. Ventosele venindu,
Aici apoi Dochia le dîce se-s'asiedio
P'o stanca fia-care, si linu se stè pandindu.
Er' candu prin intunerecu simtî-veti a mea voce
Ca fulgerulu, le dîce, cu tote ve scolati,
Lasati cumplitu se bata si spaimentosu se joce
Aripele prin aeru, si nŭorii-i adunati.
Versati torenti asupra de grindina, de ploia,
Si cu troieni de neua pe toti i-acoperiti,
Pe toti pana la sufletu lasati-i se-se 'mmoie...
Si sloiuri se-se faca si-i luati si-i asverliti
Pe stanci in josu, prin coltiuri, prin cele-adŭncuri negre
In care nici o-data lumin'a n'a petrunsu,
Si-mi maturati pe Negru cu cetele lui negre...
Si numele-i se pera, eternu reman' ascunsu !»
Ea dîse, fia-care p'o stanca susu s'ascunde,
Er' Dochia s'asiedia pe nalta stanc'a sa,
Din care nevediuta giuru-impregiuru petrunde.
De dorulu resbunarei ea tota tremurá !
Dar' dalb'a Cosinziana ea tote le-audîse,
Caci intr'unu nŭoru ascunsa d'aprope-a ascultatu,

Si-atunci ridîndu in sine tacutu acestea-si dîse :
 «Cum o se-mi ridu, nebune, d'alu vostru mare sfatu!»
 Dîcendu la Somnu ea pleca, mergendu ca se-ludestepte,
 La Somnu carui se'nchina si diei si moritori,
 Ca sborulu elu luandu-si aicea se-se 'ndrepte
 Si cum stau susu pe piscuri cu mii ochi panditori,
 Pe tote se le 'ncline sub dulcea lui potere;
 Si Negru candu va trece, pe piscuri ele susu
 Se dorma-dorma duse visandu a lui cadere,
 Si-atunci se-se destepte candu elu de multu s'a dusu.

Colo 'n adîncu in codri prin care santulu sore
 Infrantu de lung'a-i cale cobore 'ntre Carpati,
 Acolo 'n departare i-o vale 'ncantatore
 De pomi acoperita si d'arbori minunatiary Cluj
 Pe'n tînzele lor ramuri ridu flore langa flore
 Si nascu fara de fructe popore mari de flori,
 Prin fragedele frunzie dulci radie dela sore
 Strabatu abia mijinde, si recorose hori
 Sioptescu prin flori, prin frundie, prin erb'a viua, verde
 Si mole ca matas'a, pe plaiulu celu divinu.
 Er' riulu ce prin erba straluce si se perde
 Murmur' atatu de dulce, sioptesce-atatu de linu,
 Incatu pe nesimtîte si minte si-ochi imbeta,
 Le fura si le 'naltia p'unu plaiu de paradisu.
 Mii fluturi d'auru sbora prin valea minunata
 Si fia-care fluturu e celu mai dulce visu.

In asta vale Somnulu in antru locuesce.

Ghiocei si viorele pe patu-i inflorescu,
Pe susu, pe josu in antru fonfiulu sierpuesce,
Sulcina, tamaiora pe porta-i se 'mpletescu.

Aicea vine dîn'a si-i dîce 'n dulci cuvinte :
«O! Somne, cui se 'nchina si diei si moritori,
De mi-ai statutu in contra, tu bine tîni in minte,
Arghiru candu imi ajunse din lungele-i erori
Colo 'n Cetatea-negra, si tu spre-a mea dorere
In magicele-ti lantiuri tînutu-l'ai legatu,
Si nici l'a'lui cuvinte si dulcea lui vedere,
Aprins'a mea dorintia s'o stimperu n'ai lasatu,
Adi vina si-mi ajuta, te rogu cu voce blanda,
O! vina si-mi adorme, te juru pe domnedieu,
Cumplitele Ventose, ce tute stau la panda
Cu negr'a Baba-Dochîa, cu trei ânimi de smeu,
Ardîndu se nimicesca stravechi'a mea dorintia,
A mea si-a toti acelu ce stralucescu in ceru :
Ca Negru se s'asiedie la nou'a-i locuintia
Si fundamentu se puna l'alu Daciei imperu.
La stanc'a Babei-Dochle stau asteptandu doiose
Si pline de mania pe piscuri susu pandindu,
Candu voru veni Români se cada furiose
Si 'ntr'unu minutu se-i sparga, se-i sfarme volburandu.
Dar' pan' n'ajungu Români, tu du-te si le fura
Si-adîncu, adîncu le 'nchide toti ochii panditori.
Er' eu ti-oiu dá miresa cum n'a mai fostu faptura
Nici in acesta lume, nici mai pe susu de nûori,

Nici va mai fi catu lumea, pe dulcea Bore-lina.»

Er' Somnulu candu aude se scola suridîndu

Si flori imbetatore prin aripe-si anina,

Pe flori mii lobi de roua lumina schinteiindu.

Er' intr'aceea ser'a de neguri portatore

Din vâi in susu pe plaiuri se 'naltia linu in ceru

Si fruntea-si incununa cu flori nemoritore

Culese din sininuri, si stele-anina 'n peru.

Din antru Somnulu ese si la Ventose vine,

Si linu batendu din aripi si scuturandu din flori,

De trei ori greu se 'nchina si greu se 'nfrangu in sine,

De trei ori se destepta toti ochii panditori,

Si mai cu sete-asculta, si 'ngiuru mai ageru cata,

In urma cadu invinse si-apunue alorui vederi,

Si negr'a Baba-Dochia cu-a sa cumplita ceta

Ea dorme-dorme dusa visandu la resbunari,

Er'in poén'a verde sub ale lunei radie,

Ce peste vâi si piscuri se versa poleindu,

Ajunge 'ntr'astea Negru, cu-alu seu poporu s'asiedia

Si sub tacerea noptii le dice-asia graindu :

«Prin ajutoriulu celui ce luce peste stele

Noi amu ajunsu aicea, si-aicea s'asteptâmu

Si sant'a dî de mâne, si-apoi la lucruri grele

Vointia si virtute de susu se ne rogâmu !»

Asia grai. Negrenii copaci unii derama

Er' alti din petra seca schintei adimenescu

iS 'n aurosa éscă prindîndu-le le 'nflama,

Er' alti apoi in frundie le punu si le 'nvelescu,
 Le sventura prin aeru, le-amesteca 'n surcele,
 Le-arunc' apoi sub trunchii copaciloru betrani,
 Si naltu vertegiu de flacari se 'naltia pan' la stele.
 Românii 'ngiuru s'asiedia si-mi invertescu prin mâni,
 La focuri fara numeru, frigari sfâraitore,
 Si fragedele carnuri curendu se rumenescu
 Versandu ingiuru mirosuri placutu mirositore,
 Ce dorulu de gustare mai multu ilu agerescu.
 Er' rumenele carnuri pe erb'a rouorosa
 Le taia, si s'asiedia cu toti in giurulu loru.
 Si toti pe rendu isi taia din carnea fumegosa
 Asia cum fia-care se'ndemna d'alu seu doru.
 Er' cupele de palinur, cu vinu incoronate
 Trecu renduri dup'olalta rotindu-se prin mâni
 Si 'n suflete destepta mii doruri infocate
 De dulci, doiose doine si canturi din betrani.

Atuncea chiama Negru pe Mosiu-Sorinu la sine,
 Sciutu lautaru cum altulu pe lume n'a nascutu,
 Elu noue ani d'arendulu a statu lautaru la dîne
 Si noue fara voia de nou l'au mai tînutu.
 Si ele-lu invetiase misterele cantarii
 Si multe-i desvelise ce-au fostu si voru mai fi!
 Dar' inse-lu despoiase de farmeculu vederii,
 Si fara de lumina din munti elu coberi.
 Elu doue rosturi d'omeni in lume petrecuse
 Si 'n cantarile sale traindu i-a leganatu,

Alu treilea rostu acuma se-lu legene 'ncepuse
Cu arculu seu maestru din perulu ce-a furatu
Din pletele de dîne. candu ele 'n hora prinse
Pe culmile 'nrouate treceau jucandu-cantandu.
Er' Cerbu, calusiarulu, mergendu de mâna-lu prinse
Si la midilocu ilu duse linu pasii-i indreptandu,
Si p'o movila nalta suindu-lu, elu i puse
O cupa 'ncoronata cu dulce tamaiosu.
Betranulu la urechia viora'a linu si-aduse
Si-mi incepù se cante de dalbulu Fetu-frumosu,
Cum elu pe calulu Vêntesiu o-data 'ncalecase
Se caute si s'aduca perdutele-i sorori,
Trei fete consinzene, ce-odata le furase
Si le-ascunsese smei p'unu plaiu secretu de flori ;
Cum elu in a sa cale la Codru-negru vine,
In care la totu trunchiulu unu smeu stá priveghiandu,
Dar' reci fiori de morte le fulgerá prin vine,
Candu ei simtiau pamentulu sub pasu-i tremurandu.
La Nera limpedia cum a ucisu balauru,
Cum zodiiele din ceruri luptandu le-a alungatu,
Si cum aduse singuru, elu merele de auru ;
Din lume singuru smei cum elu i-a 'nspaimantatu.

Asia Sorinu le cânta, cu-atata focu le canta,
Incatu copacii 'n codru se paru cà 'ntinerescu
Si verfurile-si pleca petrunki d'o fiore santa,
Si frundiile 'ntre sine voiosu isi totu sioptescu,
S'oprescu stelele 'n ceruri, s'opresce lun'a-plina,...

Chiar' stancile se misca... amaru de voi Români!
Caci Dochia tresare si de mania plina,
Vedîndu ingiuru Români, racni batendu in mâni,
Incatu d'o-data tote cumplitetele Ventose
Resaru din somnu si tote din aripe batendu
Totu aerulu rescola si stelele-aurose
Le stingu, in intunerecu pamentulu invelindu.
Alu noptii intunerecu se 'ndesa, se 'ndoesce,
Si iadulu se reversa intre pamentu si ceru,
Si fulgera si tuna si urla si vuesce,
Se sgudue 'n adîncuri, si tote paru cã peru,
Si ventu cu ventu se lupta, si ventulu unde-ajunge
Copacii nalti i smulge, si 'n iadu de-aru cobori
Cu-a'sale radecine, si totu nu le-aru ajunge!
Chiar' piscurile nalte incepu a se clati;
Si cerulu si pamentulu se paru cã voru se-lu mîne.
Atuncea Mosiu-Gerila din pescere esîndu
Isi scutur' alb'a-i barba ce la genunchii vine
Si com'a-i ce se versa pe umeri fluturandu :
Eterulu se 'nfiora si codru 'ngalbinesce,
Si candu vuindu incede din peptu-i a suflá,
Inghiacia nûorii 'n ceruri, pamentulu amortiesce,
Si grindin'a torente incede-a se versá.
Cum sufla Media-nopte in dîlele de ierna
Colo prin Chei'a-Turdii cu spaima siuerandu,
Si pe pamentu se pare cã cerulu vrè se-lu cerna,
Si cerulu si pamentulu le-amesteca suflandu :

Asia suflá Gerila... pareá cã totu se duca !
 Prin pesceri, pe sub coltiuri, prin crepaturi de stanci,
 S'adapostescu Románii, de totu ce potu s'apuca,
 Ca se nu-i pota smulge si prin genuni adũnci
 Ventosele se-i svérle. Dochia 'nvapaiata
 Alerga 'ncoce-'ncolo Ventoseloru strigandu
 Pe Negru se-lu apuce, chiar' ea cu sete-lu cata,
 Turbatu vertegiu prin codru, prin piscuri alergandu.

Dar' dalb'a Cosinziana, ce stá 'n apropiare
 Ascunsa 'n nũoru de auru si la Románi cautá
 Pascendu-si alu ei sufletu la dulcea loru cantare,
 Si suridĩndu din nuoru la cantecu ascultá,
 Vedĩndu cum se turbase cumplitele Ventose
 Si Dochia pe Negru cum ilu cautá cu doru,
 Cobore, si candu Dochia s'aventa mai setosa
 Si candu erá se prinda p'ursitulu caletoru,
 In negru nuoru dĩn'a d'o-data-lu invelesce
 Si susu apoi prin aeru se 'naltia suridĩndu.
 Er' Dochia p'a loru urma s'aventa vulturesce
 Si fulgeresce sbora, si mai din candu in candu
 Erá se mi-lu ajunga, de nu-lu trecea din lume
 Inalt'a Cosinziana pe celu-alaltu terĩmu.
 Er' Dochia turbata : « totu stingu eu alu teu nume !
 Si pe Románi.... Románii prin ei o se-i sfarimu ! »

In valea fiorosa l'apusu unde s'ascunde
 Si d'unde-apare Noptea cu negrele-i fiori,
 In Codrulu-fara-vietia prin care nu petrunde

Eternu nici stea, nici luna, si nici a'dflei diori,
 Er' fumu in mari vertegiuri si stanci flacaratore
 Se 'naltia susu in ceruri, prin aeru sfâraindu
 Si cadu in laculu negru de pècur' ardietore
 Cutremurandu eterulu, pamentulu tremurandu :
 Aici se casc'unu antru cumplitu, fara de nume,
 Caci nime-aici vre-odata cu vietia n'a venitu.
 Prin elu conduce calea pe ceea-lalta lume ,
 Prin elu din lume pere ce sorele a diaritu.
 Aicea Cosinziana cu Negru se cobore
 Si repede se sue p'alu Jeleloru busteanu
 Si c' unu cuventu ea-lu schimba in luntre sburatore
 Si ca pe luciulu mării ei trecu acelu noianu.
 Ajunsi la ripa, dîn'a din graiu asia-ingraesce :
 « In ceea-lalta lume p'aici ajungi mergendu ,
 Dar' peptulu pan'acolo, o ! Negre-ti otielesce,
 Caci spaimentose lucruri tu vei vedé trecendu».

Er' elu, ce-abia-si revine d'antai'a mare spaima,
 Pe frunte mân'a-si pune tînendu cà-i numai visu
 Séu c'a lasatu pamentulu si-alerga numai spaima
 Venindu din ceea lume l'acestu cumplitu abisu.
 «Dar' nu te teme, Negre, maestr'a dina-i dîce,
 Tu nu vini numai umbra, si-aici esti omu de plinu.
 Asia voesce cerulu ca tu se vini aice
 Se vedi ce-a fostu o-data si cele care vinu,
 Si naltu si tare 'n sufletu se 'ntorci éراسي in lume
 La fapte stralucite, dar' si la mari nevoi».

Asia grai, și 'ndata din tiermulu fara nume
 Urmeza trist'a cale plecandu ei amendoi.
 Er' antrulu nu departe l'a flacareloru diare
 Apare-afundu si negru gûtlegiulu seu cascandu.
 Mergendu ei simtu in aeru mai tare, totu mai tare,
 Unu fremetu fara nume din antru resunandu.
 Ajungu si-unu negru monstru in cale li s'arata,
 Unu monstru de catu care nimicu mai fiorosu !
 Elu umbra si fiintia se pare totu-odata,
 Dar' decatu negr'a nopte cu multu mai negurosu,
 Nici omu si nici femeia, dar' furii nice diece
 Intr'un'a contopite si n'aru paré cà suntu
 Atatu de fiorose, atatu de multu intrece
 Ori ce-ar' puté se fia cumplitu p'acestu pamentu !
 O negra, grea cununa incinge sec'a-i frunte,
 Si-o lunga cosa crunta lucește 'n drept'a sa,
 Candu monstrulu inainte pasiá ca se-i infrunte
 Se sguduiá pamentulu si noptea se 'ndesá.
 « Voi ce cautati », le striga, (parea cà urla ventulu ,
 Si-adúncii-i ochi si rosii prin gene fulgerá)
 « P'aici nu-mi calca nime care-a calcatu pamentulu
 Pau' asta... » si din cosa cumplitu amenintiá !
 « Dar' d'unde-asia putere si-atata cutezare ?
 Eu nu mai suntu aicea, séu eu nu mai suntu eu ? »
 Asia strigá, 'n strigare-i s'aprinde si mai tare.
 La spada Negru 'n spaima repede braciulu seu,
 Dar' Cosinziana-lu tîne si monstrului i dîce :

« Mai linu, mai linu, urgio, eu Cosinziana suntu,
 Er', vedi, acest'a-i Negru, si noi venimu aice,
 Cum vedi, far' a ta scire, de susu de pe pamentu,
 Dar' cu vointi'a celui ce tote 'n lume tîne. »

Aceste vorbe monstrulu si numele-audîndu
 Privesce cu mirare, din furia-si revine,
 Se 'nclina si se trage, in dinti amaru sunandu.
 Asia stejaru 'n munte, gigantu fara de nume,
 Remasu dreptu o colona intre pamentu si ceru,
 Candu sufla Media-nopte resturnatoru de lume,
 Caruia totu se 'nchina si dîle paru cã-i ceru,
 Elu singuru i stã facia, si peste-a lui vointia
 De-si pleca nalt'a frunte, cu-atata mai curendu
 Si mai maretiu si-o naltia, din ramuri amenintia
 Si chiar' din radecina s'aude-amenintiandu.

Intr'astea caletorii intrandu prin antru pasa
 Si monstri fara numeru mergendu ei intelnescu,
 Turbati ei saru asupra si calea nu le-o lasa,
 Dar' se retragu indata pe dîna candu diarescu.
 S'arunca Fiera-verde si Sange-rosiu si Ur'a,
 Horhonele si Spaim'a si-Omorulu multu cumplitu,
 Si Choler'a si Cium'a, caror'a-i negra gur'a,
 Si Fometea palita si negrulu Fetu-uritu,
 Si Leii-paraleii si Vêlvele sburlite,
 Si Vêrcolacii negri, cu-aripi si ghiare mii,
 Si pajurele negre cu clontiuri otielite,
 Si-alti monstri ce n'au nume si nu poti nici se-i scrii.

Candu caletorii 'n antru mergeau prin aste spaime
In giuru si pe d'asupra totu aerulu foiá
De dese sboratore. nenumerate faime,
De sufletele triste ce-ai cea coborá.
Cum frundiele, candu ventulu in dílele tomnose
Uscate de prin arbori le scutura suflandu ,
Alerga 'ncoce 'ncolo in stoluri numeroase ,
D'unu fremetu plinu de jale totu aerulu implendu :
Si sufletele-asemeni treceau foindu prin aeru.
Dar' fremetulu ce 'n antru trecendu ei audiá
Se schimba 'ncetu cu 'ncetulu in gemete si vaeru ,
Si de suspine 'n urma totu aerulu gemea.

Intuneceti'a 'ncepe incetu se-se resfire,
Precum p'o vale-adúnca din codrulu desu, frundiosu,
A lunei resarinde multu langeda lucire'
Prin negrele frundísiuri se stracura 'ndoiosu.
Esíndu apoi din antru ajunge 'n o padure
Selbatica si desa, cu vechi, inalti copaci,
Er' negrele loru frundie prin negrele sure
Pareau cá suntu gigante aripi de liliaci.
Er' prin copaci aterna mari arne sangerose
Ce din uitate tempuri acolo ruginescu,
Schelete uriasie si hirce gavanose
Ce fiorosu din arbori prin umbre se rinjescu.
Er' Negru stá si cauta si 'ntreba cu mirare :
«Dar' d'unde ? ce-su acestea ? P'ai cea moritori
Nu vinu cum suntu in lume, caci ceea din intrare...»

Er' dîn' asia-i desvele cumplitele orori :
 «Acestea-su vechi trofee. ce Fetu-frumosu o-data
 Le-a pusu aici se stee teribilu monumentu.
 Furas' adeca smei din lumea luminata
 Si sorele si lun'a, si-aicea sub pamentu,
 In pescerea ce 'n asta padure-adâncu se casca,
 De rei inghititoare, venindu le-au fostu ascunsu.
 Voindu eternu aicea la ei se stralucesca,
 Er' cerulu si pamentulu in nopte s'au cufunsu !
 Dar' Fetu-frumosu atuncea aicea se cobore
 Si dup' o lunga lupta pe smei a sfarimatu,
 Si luandu rotund'a luna si luminosulu sore,
 Acestea monumente aici le-a aternatu»

Asia graindu urmara prin codrulu fara vietia.
 Mergendu-mergendu in urma incepe-a se lasá
 De pècura si sulfuru o fumegosa cetia,
 Si de suspine grele totu aerulu gemea.
 S'audu crâsniri in urma si urlete cumplite
 Si resunandu flagele si fere zuraindu,
 Si éta 'n nalte stance de sgur' acoperite
 O pescere ca noptea se casca 'nfiorandu.
 «Dar' ce-i acesta noua si-amara 'nfiorare?»
 Uimitu intreba Negru, ér' dîn'a i grai :
 «Acest'a-i, mare Negre, a iadului intrare,
 Si-ori cin' voesce intra, dar' far' a mai esí,
 Si catu se 'naltia cerulu afara peste lume
 Atatu aicea iadulu s'afunda sub pamentu.

Aicea jacu in lantiuri acei ce naltulu Nume
I-a aruncatu din ceruri cu singurulu cuventu,
Aicea gemu si smeii pe care de sub sore
I-a alungatu o-data cumplitulu Fetu-frumosu.
Aicea toti aceia ce 'n lumea trecetore
L'alu vietii idolu d'auru s'au asternutu pe josu.
Audi acele plangeri si urlete cumplite!
Aici isi iau pedeps'a cei fara domne-dieu.
Cari tote credu in lume orbesce 'ndeplinite,
Cari patri'a-si tradeza si-si vendu sufletulu seu;
Aici cari frangu credinti'a ce doi cu doi si-o jura,
Aici ucidietorii si cei ce jura strambu.
Cari urgisescu parintii. ce-i storcetori d'usura,
Si cari rapescu si 'nsiela si dau dreptatea 'n schimbu;
Aicea fratii negri, cari s'urgisescu de morte,
Si cei mai josu de vita, cari insisi sama-si facu,
Cari fericiri straine nu potu in ochi se porte,
Cari legile cu auru le facu si le desfacu.
Eternu, eternu, o Negre, aici se tormenteza
Acei ce-a'loru popore domnindu le schingiuescu!
Caci celu ce lumea tine si tote le 'ndrepteza
P'acei mai aspru-i tine, cari mai multu stralucescu.
Dar' mai curendu ti-asi spune a mariloru arina,
A'ceruriloru stele si erb'a din campii,
Ca dreptele pedepse, ce glori'a divina,
Le-a mesuratu acestoru in negrele tarii».
Asia graesce din'a, si 'n calea loru urmeza,

Si 'ncetu cu 'ncetulu fumulu incepe-a se rari,
 Cum ceti'a care noptea pe Dunare s'asiedia
 La reversatu de dîua se 'ncepe-a risipi.
 Mergendu-mergendu in urma se vedu ajunsi in cale
 La port'a mare, negra, cu totulu de metalu,
 Si-atatu de nalta, larga, incatu prin ale sale
 Aripi nemesurate ne-atinsu ar' trece-unu dealu.
 Pazindu la porta siede faptura negra, nalta,
 Ca turnu uitatu de lune, la tempuri parasitu,
 Si nici chiar' in legende fantoma nu vedi alta
 Cu statu si cu faptura si-unu aeru mai cumplitu.
 Mereu rotesce port'a, o 'nchide si-o deschide,
 Si candu cumplit'a cheia se 'ntorce 'n alu seu zaru,
 Si port'a n'a ei gardini rotindu-se se 'nchide
 Si noptea si pamentulu se sgudue amaru.

«Dar' unde duce port'a si cine-i ce-o pazesce?»
 Pe dîna 'ntreba Negru, ér' dîn'a greu oftandu:
 «Acesta porta, Negre, pamentulu inghitiesce,
 Ah! multi aici s'afunda pamentulu parasindu.
Uitarea-i alu seu nume, si 'n trist'a sa domnire
 Conduce-acesta porta; si-odat' aici intratu
 Eternu isi perde omulu si nume si-amintire,
 Catu pare că 'n vietia nici candu n'ar' mai fi statu.
 Aicea toti s'afunda cati in a loru vietia
 Prin fapte fara morte nici candu s'au stralucitu,
 Si cari l'a' lumei umbre si-amar'a ei dulcetia
 Si sufletulu si mintea traindu si-au parasitu.

Aici se stingu aceia ce-afar' din datoria
Mai multu ei nici o-data nimica n'au facutu.
Aici multîmea mare lasata se nu fia
Far' umbra trecetore si pulbere si lutu.
Dar' si-aici fia-care dup' ale sale fapte
Ià pretiulu si pedeps'a, eternu nestramutatu!
Asia voesce cerulu, si-a'lui vointie-su fapte:
Se secere-aici omulu ce 'n lume-a semenatu!»

Asia graesce dîn'a, si-o iau p'o cale strimta
P'unu plaiu de spini si stance, selbaticu si secretu.
Intortu si desu spinetulu, ér'calea nalta, frámta,
Si-ori-catu se 'ncorda Negru, elu sue greu si 'ncetu.
Cu catu elu inse sue, cararea se largesce,
Padurea se deschide si 'n aerulu umbrosu,
Far'se-se veda d'unde cu 'ncetulu se 'ndioresce,
Unu rooru de lumina versandu-se voiosu.
De-ai adună din lume si radie si frumsetie,
Si rosele si crinii din mii si mii de diori,
Si depe-o miia plaiuri mii fragede verdetie,
De-ai adună si rou'a si-a' diminettii bori:
Nici chiar' pe jumătate si n'aru poté se 'mbine
Ceresc'a frumusetia a plaiului divinu
De care-acuma Negru s'apropîa 'n pasuri line
Cu-adúnca religiune si dulci fiori in sinu.

Si-unu rooru linu de ploia divinu mirositore
Din aeru fara nuori incepe-a riurá,
Si tote 'n giuru respira o prospeta recore

Catu se parea lui Negru de nou că 'ntinerea.
Elu ochiloru nu-si crede, si mintea nu-lu convinge
De-i farmecu, nalucire séu dor' e numai visu ?
Si pan' se lupta 'n sine cercandu-s' a distinge,
Se vede-odata singuru in plaiulu-paradisu,
Caci langa sine dîn'a mai multu elu n'ó diaresce.
In peptu ánim'a 'nghiacia , ér' ochii-i se 'numbrescu,
Dar' sufletulu in sinu-i mai multu candu se 'mpartiesce,
O multu mai dalba dîna cautandu ochii-i diarescu.
Precum p'unu piscu de munte, cand desu de diminetia
Eterulu schinteiaza pe 'ntinsulu ceru seninu,
Incinsu in cetia d'auru si-a roseleru rosietia
Se 'naltia santulu sore de stralucire plinu,
Si caletorulu care se ratecise 'n nopte
Isi ià potere noua pe cale 'naintandu :
Asemenea si Negru. candu din cumplit'a nopte
Esîndu diaresce 'n urma ca sorele lucindu
O noua dalba dîna pe culmea-acelui munte !
Ea singura, voiosa cantandu stringea la flori
Si le 'mpletea 'n cunune, ér' p'a ei nalta frunte
Lucea cunun' eterna din stelele de diori.
« O nu te teme Negre, si vina, dîce, vina ! »
Elu numele-audîndu-si de nou isi ià poteri
Si-urmandu in a sa cale se 'ndrepta catra dîna,
Si candu la culme-ajunge, cerescile vederi
Totu sufletu-i confunda, caci nu sciã s'admire
A dînei maestate, ce mân'a-i intindea,

Séu plaiurile pline de farmecu, stralucire,
 Prin cari din nalt'a culme privirea-i rateciá.
 « O vedi , stringendu-i drept'a , ea-i díce graindu éra,
 P'aici conduce calea la cei nemoritori,
 Si deca pan' aicea ti-a fostu atatu d'amara,
 Anevoiosa, trista si plina de fiori,
 Cu-atatu va fi mai dulce, mai lina, mai usiora,
 D'aici incolo, Negre; deci pasa fericitu !»
 Ea díce si dispare, parendu cá 'n aeru sbora.
 De nou acuma Negru se vede parasitu.
 D'o-data inse vede o noua stralucire.
 D'unu arboru naltu si verde aterna stralucindu
 Unu arcu, vesmentu si-unu buciumu, d'a caror'a marire
 Giuru-impregiuru eterulu vibreza schinteindu!
 Ca curcubeulu arculu aterna 'n a lui struna,
 Er' buciumulu lumina ca Luna-noua 'n ceru.
 Ca cerulu plinu de stele, cu sorele si luna,
 Vestmentulu vers' o ploia de radie in eteru.
 Elu cauta cu mirare, si-o voce nevediuta :
 «O Negre, tote-acestea pe tin' te-au asteptatu!
 Imbraca-le si pasa pe calea-ti inceputa !»
 Cu santa 'nfiore luandu-le-a plecatu.
 Pe plaiu cu erba desa si ca smaragdulu verde
 Si mole ca matas'a elu linu se coborá,
 Si 'n o florosa lunca elu ajungendu se perde,
 Caci nu erá nici cale, nici urma nu erá,
 Si ratecindu in urma se vede lang'o mare,

Dar' este riu séu mare, s'alega nu potea,
 Caci faci'a-i luciosa jacea in nemiscare,
 Si-o aurosa cetia pe luciu se 'naitiá.

Infrantu de cale Negru pe tiermure s'asiedia
 Cautandu candu prin a cetia, candu inapoi cautandu.
 Multu firea si-o frementa, multu ferbe, mediteza,
 Candu de departe 'n cetia diaresce-unu punctumiscandu
 Dar' bine nu-lu diaresce, si langa malu s'alinta
 O mica, vechia luntre c' unu naltu mosneagu betranu.
 Lungi, argintose plete desu merii 'nvestmenta,
 Neosa, lunga barba se versa p'alu lui sinu.

«O vin' si sue Negre!» mosneagulu blandu i d'fice.

«Dar' cin' esti tu betrane si d'unde-aici venindu ?

Si spune-mi, unde mergemu? Ce tier' avemu aice?»

Asia-lu intreba Negru cautandu si cercetandu.

«Eu suntu, o! Negre, Tempulu, si peste-acesta mare

In plaiulu Nemorirei, eternu infloritoru,

Conducu pe toti aceia ce 'n fapte mari si rare

In lumea trecetore si-au torsu dilele loru.

Si-aici pe toti i m'ena diés'a susu din munte.

O! fericite Negre, tu vedi de doue ori

Acesta 'mperatiá, si-aicea p'a ta frunte

Inalt'a Nemorire va 'ncinge-a'sale flori.»

Asia grai betranulu, si drept'a-apoi i tinde,
 Si Negru sue 'n luntre palitu si tremurandu,
 Er' luntrea 'ngreuiata voesce ap' a prinde,
 Si Negru se 'nflora; betranulu suridindu :

«O ! nu te teme Negre, caci cerulu candu voesce
 Si peste-adûncuri omulu pasiesce ca p'uscatu»
 Aceste-adûnci cuvinte betranu-abia rostesce
 Si luntrea peste luciul la tiermuru a sboratu,
 Er' candu din luntre Negru la tiermure cobore
 Atinsu ca d'ageru fulgeru elu cade la pamentu.
 A plaiului lumina divinu stralucitore
 De-odata i rapise vederi si simtiementu.
 Betranulu cu-apa viua vederea-i intaresce
 Er' sufletu-i destepta cu viu mirosu de flori.
 Cu 'ncetulu se ridica si peste plaiu privesce
 Cu sufletu 'n mirare cu sinulu in flori,
 Caci éta susu p'unu munte s'arata 'n departare
 Unu arboru a'cui ramuri atata se destindu
 Si versa o lumina ce-a diece sori se pare,
 Catu paru că lumea 'ntrega lumina si cuprindu.
 Cum minunat'a cale de stele semenata
 Se 'ntinde fara margini p'alu cerului noianu,
 Pe care l'adunare mergeau dieii o-data
 Si carei noi i dîcemu adi calea lui Traianu,
 Si nime nu petrunde pan' unde ea se 'ntinde :
 Asemeni acestu arboru, nemesuratu, divinu,
 Se perde prin naltîme si tote le cuprinde
 Versandu eterne radie in aerulu seninu.

Uimitu intreba Negru : «dar' ce-i acea minune?»
 Betranulu dandu din umeri: «O! Negre, scumpulu meu
 Nimicu d'aici incolo, nimicu nu mai sciu spune!

Eu me re'ntorcu din-colo, tu mergi cu domne-dieu»
 Si-apoi lu 'ntreba éra : «dar' incatr'o voiu merge,
 Caci nu-i nici semnu de cale.» Betranulu suridîndu:
 «Aici nu-i lumea 'n care cararea nu se sterge
 Pe care-odat' atingeti prin vietia ratecindu.
 P'aceste plaiuri, Negre, de stralucire pline,
 Totu suflete si nume petrecu si locuescu
 Grabesce Negre 'n plaiulu ceresciloru lumine,
 Caci despre-a ta venire de multu ele sioptescu.»
 Asia grai, si Negru suindu pe rip'a verde
 P'unu campu cu erba mole si 'ndrepta pasii linu,
 Er' borea mangaiosa ce pintre flori se perde
 Inaltia mii mirosuri in aerulu seninu.

Asia mergea spre-o vale ce stralucea in diare ,
 Er' armele-i prin aeru departe schinteiau.
 Eternele fiintie vedîndu din departare
 Atata stralucire, la Negru alergau.
 Ajungu si-lu incungiora, si nu sciau s'admire
 Cumplitele lui arme séu statu-i maiestosu,
 Si nu credeau se fia vr'unu fiu din omenire,
 Far'unu fecioru de dina séu insusi Fetu-frumosu.
 D'o-data din multime naintea lui pasiesce
 Inaltu si verde june ca bradulu naltu, pletosu,
 «O Negre! eu suntu.... Gelu!» strainulu i graesce,
 Si-unu lungu síroi de lacrimi curgea pe facia 'n josu.
 «Aicea, Negre, peptu-mi, se-ti fia marturia
 Catu am luptatu in vietia, dar' vai! nefericitu.»

Asia dîcendu desface manteu'a-i visînia,
 Si ce sub manta vede, chiar' Negru s'a uimitu.
 Cum rosa langa rosa pe rugu frumosu in flore:
 Totu plaga langa plaga lucea pe latu-i sinu,
 « O! fericitu acel'a ce cu-arma 'n mâna more,
 Caci mortea lui e sore la cei ce 'n urma vinu! »

Asia graesce Negru, si vrendu doiosu a-lu stringe
 De trei ori elu intinde, dar' éراسي de trei ori
 Desierte-a' sale bracie la sinu-i tristu le stringe.
 Asia 'n desiertu noi stringemu unu dulce visu de diori.
 « O! scumpe Gele, spune-mi, eu unde se vedu ore
 Pe Gladu, Optumu si Mariu, betranulu Domnu crisanu
 Si macaru de departe se 'nchinu alu Romei sore
 Si-alu nostu divinu parinte, pe marele Traianu? »

« Urmeza-mi, » dîse Gelu, si se 'ndreptà spre vale.
 Multîmea p'a loru urme mirata se 'nsîrá,
 Er' armele lui Negru si splendidele-i zale
 Departe-a'sale radie pe vale le-aruncá!
 Adîncu in fundulu vâii i-acea fîntana santa
 Din care curge mana la toti cei fericiti.
 In giurulu ei in tronuri se bucura si canta
 Toti cei ce din multîme suntu cei mai straluciti.
 Aicea venea Negru, si 'ndata ce-lu diarira
 Lucindu cumplitu in arme si valea desteptandu
 Cu grelele lui pasuri, uimiti cu toti sarira,
 Si-o voce maestosa lu 'ntreb' asia dîcendu:
 « Dar' d'unde vini, straine, si marele teu nume

Ne spune cum resuna ? caci micu nu pote fi
 Acelu ce-aicea vine ! Si cu ce dreptu, ca 'n lume,
 Tu vini p'aceste plaiuri ? » Elu respundîndu grai :
 « Pamentulu meu e plaiulu in care-odiniara,
 Domnis' unu mare rege, unu rege dacianu,
 Cu numele Decèbalu, ce mai voi se mora
 De catu elu se-se 'nchine divinului Traianu.
 Er' numele-mi e Negru, unu domnu fara de nume
 Peste-unu poporu micu inca, dar' ramu d'a lui Cuirinu,
 Si, credu, o voia nalta menatu-m'a din lume
 Ca 'n aste nalte plaiuri se ratecescu strainu ».

Asia graesce Negru; ér' umbr'a maestosa
 P' a carei frunte-o stema de stele stralucea,
 « Bine-ai venit, o Negre », respunde, si voiosa
 Intinde-i a sa dreapta, dar' Negru n'o aflá,
 « Eu, Negre, dîce umbr'a, cercandu de mân' a-lu stringe,
 Eu suntu pe care 'n lume numitu-l'au Traianu.
 Abia cuventulu dulce audiulu i-lu atinge
 Si plinu de religiune maretulu Nou-romanu
 Naintea lui se 'nchina si-i dîce plinu d' uimire:
 « Inaltu alu Románimeii parinte si-urdfitoru !
 Alu carui nume si-astadi straluce de marire,
 Tu singuru langa Romulu eternu stralucitoru,
 Narez' acele lupte pe morte, pe vietia,
 Ce le-ai luptatu cu Dacii, si spune cum i-ai vînsu,
 Si cum ei chiar' din diu'a cumplita si maretia,
 Si nume si fiintia perdîndu-le s'au stînsu ?

Asia se roga Negru si lumea 'n giuru se 'ndesa
Si-astepta nemiscata de mare doru ardîndu.
Er' maestosu pe sceptru-i Traianu atunci se lasa
Si desvelindu trecutul in cepe-asia graindu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU II

CANTULU II

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Decebalu aduna capitaniu la consiliu de resboiu in unu codru afundu. Elu desfasintra starea tierei. Decidu a se rescolá. Tramite soli la poporele vecine chiamandu-le in ajutoriu. Faim'a duce scirea la Roma. Augurii consulta dieii. Minunile favorabile resboiului. Resboiulu se declara. Traianu pleca cu legiunile. Catalogulu poporeloru care pleca in ajutoriulu Daciloru. Crudimile Daciloru asupra Romaniloru. Traianu ajunge la Dunare. Preotii imblandiescu cu sacrificie Danubiulu turburatu. Rogaciunea lui Traianu catra Istru. Dieulu Istru, imblanditu alina valurile, apare din unde si intinde lui Traianu, in semnu de legatura, o trestia care in man'a lui Traianu se preface in spada. Cu ajutoriulu dieidui, Traianu face podu peste Dunare. Lupt'a la podu.

~~Duras~~ ucide multime de Romani. Soranu invinge si omore pe Duras. Dacii infransi se retragu in castre urmariti de Romani, dar noptea intrerumpe lupt'a. Dacii decidu in consiliu a ataca noptea castrele romane. Romanii se prefacu a-si petrece in castre voiosi de invingere, pentru a seduce pe Daci, in fapta inse se pregatescu se atace castrele Daciloru. Romanii ataca castrele Daciloru. Decebalu si Sardonu facu minuni de eroismu. Lupt'a intre Decebalu si Adrianu. Zamolcse dieulu scote din lupta pe Decebalu invinsu si ranitu. Soranu antaiu fortieza valurile, inse Zamolcse amestecandu-se in lupta, cu o petra mare asterne pe Soranu la pamentu. Romanii intra in castre. Zamolcse se duce in munti, deslega venturile si le tramite cu torenti de ploia asupra Romaniloru. Lupt'a se curma. Dacii se retragu in munti. Romanii trei dila immormenteza si sacrifica. Dacii retragendu-se nimicescu tote in urna loru. Romanii intra in munti, pe trei locuri. Luptele in munti. A diecea di vulturii romani falfae depe culmile muntiloru. Dacii aprindu tier'a, se ucidu unii pe altii, o parte parasescu tier'a, altii se tragu la Sarmiseghetusa. Romanii incungiura Sarmiseghetusa. Luptele sub murii Sarmiseghetusei. Betranulu erou dacu, Udaru, lupta dimpreuna cu fiii si nepotii sei. Severu, Dentatu, Murena si Bolanu, ucidu multime de daci. Seianu ucide pe Sitalcu, Gaianu pe Bedaru. Lupt'a lui Herculanu cu Barsimu Cliunu, Biarcu, Suta si Cercabu. Dieulu Sarmandu se intorce ranitu pe Goganu si roga pe Zamolcse se stinga diu'a. Zamolcse rechiama pe Azizu si se face nopte. Dieii daci tinu consiliu si decidu a cobori la lupta. Dacii ajutorati de diei ataca castrele Romaniloru. Lupt'a lui Traianu cu Sarmandu. Sant'a-Vineri se duce la Joe si cere ajutoriulu dieiloru pentru Romanii strimtorati. Joe i descopere cele viitore si lasa voia libera dieiloru. Lupt'a dieiloru

daci cu cei romani. Lupt'a lui Adrianu cu Decebalu. Dacii scapa pe Decebalu ranitu din mânile lui Adrianu. Lupt'a pe valuri. Romanii sue valurile, intra in cetate, aprindu si ucidu. Decebalu ce jacea ranitu in palatu, audîndu sgomotulu si vedîndu flacarele, se ridica si voesce se esa la lupta. Romanii impresura palatulu. Preotii si capitanii din giurulu lui Decebalu decidu se-se arunce in spadele loru. Se arunca. Mortea lui Decebalu. Perirea Daciloru. Risipirea Sarmiseghetusei.

Infransi antai'a ora barbarii se'nchinase
 Si cunoscus'a' Romei blandetie si poteri ;
 Dar' nu 'ndelungu tînura credinti'a ce-o jurase,
 De nou ei se rescola cu multe noue tieri.

Vedîndu sumetiulu rege cum tier'a lui apune ,
 Cum Roma se latiesce, cum Dacii scadu si peru,
 Marirea lui ce-odata fusese de minune
 Cum geme-acum infranta sub braciulu ei de fieru :
 In fundulu unui codru prin care-abia petrunde
 A dfilei dalba diare, tacutu si departatu,
 (D'ai Romei ochi acuma d'abia se potu ascunde!)
 Stringendu-si capitanii, asia le-a cuventatu :
 « Dar' pana candu noi ore mai stâmu in amortîre ?
 Au nu vedemu perirea ce calca dupa noi ?
 Si de-o vedemu, se pote cu-a nostra invoire
 Adi-mâne se ne 'nghitia, candu eri eramu eroi ?
 Eroii, d'alu caroru nume se 'nfiorâ o lume ,

Eroi, ce chiar' a lumei Regin' amu injugatu !
Si-acum ei se 'ngenunchie maretulu nostru nume ?
O ! ce vorbescu, si nume si viet'au genunchiatu !
O ! voi ce sciti dulceti'a poterei si-a marirei
(Cu mine dimpreuna pan' eri le-ati impartitu)
P'ai vostri umeri astadi, o ! dieu alu mantuirei !
Se razima pamentulu de Daci acoperitu ,
Elu séu cu voi se 'naltia séu impreuna pere,
Si, séu rusínea lumei pe voi se va 'ncarcá
Perindu in aste lantiuri, apusi, fara potere,
Séu ér' p'ai vostri umeri de nou se va 'naltia
Si va pastrá cu gloria prin seculi amintire,
Nemoritori prin tempuri ca diei veti straluci.
Si de-amu cadiutu, in lume voi sciti cá nu-i suire
Din care nici o-data se n'ai si-a cobori,
Cum nu-i dí fara nopte ; si nu-i a nostra vina,
Caci noi, pucini cati suntemu, cu-o lume ne-amu luptatu ;
Chiar' frati ne-au fostu in contra, séu n'au voitu se vina.
Noi amu cadiutu, dar' arm'a din mána n'amu lasatu !
Au nu vedeti, tiranii, cum ei mereu s'asiedia,
Cetate de cetate ne-o 'ndesa cu 'narmati,
Si campuri dupa campuri d'a'loru si le 'nsemneza
Din vechile camine scotíndu parinti si frati.
Si 'n cugetele nostre se 'nfurisia tiranii
Precum veninulu dulce prin vine lunecandu.
Prin muri si pe sub frundie la panda stau Romanii
Pandindu a' nostre fapte si cugetulu pandindu,

Romanulu unde calca si dieii lui se 'naltia!
Pe campuri, vâi, prin codri, vedeti cum stralucescu.
Ori-unde-arunci privirea, credinti'a lui se 'naltia,
A nostra se retrage si dieii se 'nvelescu!

In scurtu, copii ai mortii, si va siopti prin lume
O fama sficioasa: se dîce c'au traitu!

De-a tremuratu pamentulu o-data d'alu nostu nume,
Ne-a dîce lumea 'n urma: ca fumulu au peritu!
Si vomu peri, dar' numai jacendu in amortîre;
Luptandu toti singurateci, vomu fi cu toti invinsi,
Dar'vomu invinge lumea, de vomu luptá 'n unire!

Unu Dariu, Alesandru, nu s'au crediutu ne'nvinsi,
Si-au multiemitu la ceruri, c'au mai scapatu cu dîle
Din plaiurile nostre; dar' toti candu ne-omu uni,
Voru fi poteri in lume pe Daci se-i mai stavile?
Ne-ar' fi prea'ngustu pamentulu, si 'n ceruri ne-amu sui.

Ve reversati cu totii prin tierile vecine
Si 'n cele departate d'aici pana 'n Rifei,
Si spuneti aste vorbe tramise dela mine
La regii ce tînu sceptrulu acolo pintr'ai sei:
Acelu ce tîne sceptrulu l'a' Daciloru popora,
Decèbalu Decenidulu, ve dîce-asia prin noi:
S'au ridicatu Romanii cu juramentu s'omora
Poporele pe tote din Istru pan' la voi,
Scolati si voi, popore, scolati cu micu cu mare,
Betrani, barbati, juni, tineri, la Roma s'alergâmu,
Si s'aratâmu la lume cà gintea cea mai tare

Intre pamentu si ceruri noi Scitii remanemu !»

Elu dîce si d'aplause totu codrulu clocotesce
 Si spadele prin aeru schinteia fulgerandu.
 Pe mii carari ascunse multîmea sierpuesce
 Prin umbrele tacute pe plaiuri disparendu.
 Er' faim'a ce veghiase cu ne-adormite gene
 Din tiera 'n tiera shora, din locu in locu crescendu,
 Pe Capitolu ajunge, din pestritiile-i pene
 Mii sciri spaimentatore resfira scuturandu.
 In arme! strig'ostasii, poporulu arme fremе,
 Betrani, barbati, juni tineri, toti armele rapescu.
 « Se per'alu Romei nume, Romani nu ne mai cheme
 De n'omu suflá barbarii cum nûori se risipescu! »

Augurii din altare spunu semne fericite
 Si cerulu chiar' invita prin tunete 'n seninu,
 Pe Capitolu d'asupra in trei nopti linistite
 De trei ori trei luceaferi coboru din ceruri linu.
 Din alu Belonei templu preotii mergu si-arunca
 Insangerat'a spada in câmpulu inimicu,
 Er' portile lui Ianus din gardine s'arunca
 De voi'a loru, minune! ne-atinse de nimicu.
 Si pestemunti si riuri legiunile alerga
 L'alu riuriloru rege, Danubiulu betranu,
 Si toti se jura 'n sine din fundamentu se sterga
 Poporulu ce nu porta decatu tradare 'n sinu.
 Cucorii cum se scola, candu noptile brumeza,
 Din siesurile 'ntinse si pleca 'n resaritu ,

Si nuori grosi si negri totu cerulu innopteza,
Er' aerulu resuna d'unu sgomotu ragusitu :
Barbarii-asiã s'ardica din ale loru ascunse ,
Din scorburi, de prin pesceri si-alu codriloru afundu,
Si sub a loru multime d'unu vuetu greu petrunse
Campiele si muntii se 'nnegura, s'ascundu.
Er' unde-ajungu in cale pamentulu totu despoia
Si seca riuri, lacuri, si totu setosi remanu.
De vuetu insusi cerulu se pare cã se 'ndoie,
Si-abia sub ei pamentulu tîtinele-lu mai tînu.
Asia catra Danubiu barbarii se reversa !
Budinii, Tisagetii si Ircii venatori,
Ce-alu omeniloru sange c'alu fiereloru ilu versa,
In codri fara margini prin pesceri traitori.
Din latele desierturi si seci, fara verdetia,
Se versa Melanchlenii pamentu 'nnegurandu,
Si Saũromatii care in tot' a loru vietia
Cu sôtiele 'mpreune traescu luptandu, venandu.
Tribalii si Dardanii, Peucii si Crobisii,
Scordiscii dela Noaru de sange beutori;
Bastarnii, Buri, Cuadii, Breucii si cu Bisii,
Din toti cei mai aproape de Daci locuitori ;
A Scitiloru popore de campuri lucratore,
Cei cari traescu pe care mergendu din locu in locu
Cum anim'a le cere, si gintea domnitore
Ce 'n Scitia ntre barbari cuprinde 'ntaiulu locu.
Din pescerile d'auru si Grifi coboru inca;

Cei cari traescu sub arbori, Geloni si Isedoni,
Si chiar' Antropofagii ce carne d'omu mananca,
Cei care Hipanu i-adapa, Calpidi si Alazoni.

Maretiulu rege-alu Daciei, din trei cornuri de lume
Sub negrii sei balauri vedîndu-i alergandu,
In ceru fruntea-si inaltia si marele seu nume
Se pare că si-lu vede prin seculi luminandu.
Ca fapt'a lui maretia mai multu se stralucesca,
In marea serbatore ce Dochiei o tînu
Dă semnulu ridicarei: antaiu se nimicesca
Si 'n tiera se nu lase nici urma de Latinu.
Sub ferulu dacu atuncea mii suflete perira.
Ca sante sacrificie la temple i tîrau,
Séu i-afundau in riuri cu petri mari de síra,
Séu depe stanci inalte sverlindu i sfarimau
Aceeasi lance crunta se 'niepta si strapunge
Copilu 'n sinulu mamei si-alu mamei fragedu sinu,
Aceeasi in turbare-i si sotiu si sótia-ajunge.
Asia voru ei se stinga totu numele latinu.

Intr'astea la Danubiu si Roma se cobore,
Dar' riulu fara margini pe campuri s'a versatu.
Pareau c' asupra Romei Danubiu si popore
C'urgia ne 'mpacata d'o-data s'au scolatu.
In sacrele lui unde, preotii 'ncinsi cu lauru
In santele talare sumese pana 'n brêu,
Reversa sacrificie din mari pahare d'auru
Si 'nchin' unu negru tauru teribilului dieu,

Er' mânile 'naltiandu-si Traianu asia cuventa :
 «Danube, naltu parinte, de riuri domnitoru,
 Cumplitele-ti vertegiuri si-a ta pornire[•] santa
 Infréna-le si-alina si fi-mi ajutoru.
 Cum fus'o-data Tibrulu, alu Romei vechiu parinte,
 Caci éta tî se 'nchina unu mare nou poporu,
 Cui ingenunchia Rinulu cu tine d'unu sorginte,
 Si Nilulu chiar' asculta de tieri inundatoru.
 Nestinse sacrificie p'altare-ti va depune,
 Si-a'tale sante tiermuri cu flori va 'ncununá
 Si'n tot'a lui vietia cu-adúnca religiune
 Te va mari prin canturi si tata te-a chiamá».
 Asia grai, si 'ndata l'adúnc'a lui rogare
 Cumplitele vertegiuri se'nvertu mai fiorosu
 Si 'ncetu apoi se 'naltia, si éta, o mirare!
 Din unde dieulu Istru apare maestosu,
 Incoronatu cu trestia, cu nalta trestia 'n mâna,
 Si-o mare lunga barba c'argintulu stralucindu.
 «Bine-ai venit, Traiane, si dieii se te tîna!
 Eternu p'aceste maluri se veda in florindu
 Alu teu si-alu gintei tale maretiu si verde nume!
 Mai multu de catu parinte, Traiane, ti-oiu fi dieu
 Si de-mi incredi tu mie frumos'a-ti noua lume,
 Eu iti incredu acést'a.... primesce sceptrulu meu! »
 Si tresti'a mi-o 'ntinde, si candu o prindu in mâna,
 O spada grea si lunga eu vedu cà stralucea.
 Cumplitele vertegiuri incetu-incetu s'alina

Si de pe campuri tote sub maluri se tragea.
Precum din munte 'n munte se 'ntinde dupe ploia
Batendu in mii de fecie maretulu curcubeu ,
Si lumea miratore privindu-lu multu se 'ndoie,
S'admire-a lui maretia séu urdîtorulu seu :
Cu-a dieului vointia din malu in malu se'ntinde
Unu podu de petra viua, se stee monumentu
D'a Tibrului fratîa cu Istrulu ce descinde,
Ca Joe Olimpianulu, din codri pe pamentu.

A barbariloru lume la maluri greu se'ndesa ;
Si cum in ierna neu'a, candu ventulu a 'ncetatu,
In fulgi fara de numeru din ceruri linu se lasa
Si munti si vâi si campuri in scurtu le-a 'mmormentatu,
Si chiar' a' marei valuri si-a' riuiloru unde
Abia si-abia se misca su-alu fulgiloru noiianu,
Si 'n urma tieri si mare sub neua totu s'ascunde,
Si 'ntrega lumea jace sub albulu oceanu :
Asia fulgue 'n aeru unu nuoru de sagete,
Si podu si riu si maluri le-acoperu grindinandu.
Legiunile se 'nsîra in pasuri grele, 'ncete,
Si puntea sub piciore se 'ndoie greu gemendu.
Precum din doue laturi s'arunca susu din munte,
Candu nuori mari si negri luptandu s'au sfarimatu,
Sîroie mari in vale, si se lovescu in frunte
Cu stanci, copaci si piscuri, ce 'n cursu au adunatu :
Romanii si barbarii asia din parti opuse
Se 'ntrelovescu la punte, s'amesteca, se 'nfrangu,

Cu furia fara margini si cu poteri nespuse
 Se 'nfrunta si se 'ncrunta, se 'mpingu si se respingu.
 Romanii nainteza, barbarii 'ncetu se 'nclina,
 Candu prin barbari d'o-data se vede naintandu
 Ucidietorul Duras, solzosa capetina
 De fiorosu balauru in locu de coifu portandu,
 Si-o ghioga nestrujita, scaldata tota 'n sange,
 Si-amenintiandu din ghioga l'ai sei le-a cuventatu :
 « Séu mergeti inainte séu ghiog'a mea ve frange,
 Ori sfarimati dusmanulu, ori eu v'am sfarimatu! »
 Dîcendu, ca o furtuna pintre Romani s'avena,
 Si ghiog'a-i unde-ajunge s'alege campu ingiuru.
 Multime cade 'ngiuru-i, multime se 'nspaimenta,
 Si multi erá se stinga sfarimatorulu Buru.

Barbarii stau se 'naltie de 'nvingere strigare,
 Dar' iute-i sare 'n facia teribilulu Soranu,
 O spada lunga, lucia, rotindu cu 'nfiore,
 Incatu parea prin aeru unu fulgeru olimpianu.
 « Aici, nefericite, te-ajunse negr'a sorte,
 Mai cauta -mi inc'o-data la cei ce suntu ai tei
 Si lasa c'alu teu nume acasa se ti-lu porte,
 Caci n'o se-ti mai calci urm'a, far'ai aci se-mi pei! »

Soranu asia graesce, ér' Duras se rapede
 De trei ori crunt'a-i ghioga prin aeru vertegindu,
 Si-asupra lui detuna catu tota lumea crede
 Se veda pe Soranulu in pulbere muscandu.
 Soranu in spad' o prinde si ca p'o pena-usiora

Arunca-i-o catu colo din mâna la pamentu.
Romanii chiar' se mira, barbarii se 'nflora
Si stau si cauta palidi esiti ca din mormentu.
Atunci Soranu i dîce calcand'o cu piciorulu :
« En vin' si-o ià d'aicea, gigantu in vorbe mari ! »
Cum canele s'arunca candu vede trecetorulu
Pazindu-se cu batiulu si 'n falcile lui tari
L'apuca si-lu smâncesce si-lu trage dupe sine,
In urma caletorulu din falci batiulu scotîndu
In crescetiu ilu ochiesce si-lu tinde josu pe vine,
Si merge mai incolo de calea sa cautandu :
Asemenea si Duras s'arunca dupa grinda,
O prinde , trage, 'ntinde , crâsnindu in dinti turbatu.
Soranu rotesce spad'a si Duras vrendu s'o prinda,
Din crescetiu pana 'n furca cumplitu l'a desplicatu.
Precum candu susu din culme stejaru 'n vale cade
Ingiuru in tota valea cutremuru respandindu :
Asia se sguduirea si-a' podului arcade
In pulbere candu Duras s'amestecà cadîndu.
Er' impregiuru-i Dacii ca lupii se 'nroteza
Se-i mantuesca corpulu, Soranu inse prin ei
Lasandu-se cu spad'a, strapunge si reteza,
Incatu d'a loru cadere se 'naltia 'n urma-i clai.
Cum fuge-o stana 'ntrega de capre si miore
Candu vedu in departare si-unu singuru lupu venindu,
Si-ori cati pastori se strige , s'alerge , se 'ncungiore,
Pan' nu s'ascundu in staulu, nu contenescu fugindu.

Intogmai fugu si Dacii si nu stau pana 'n castre,
Ori catu conducetorii le striga si-i respingu,
Si toti ajungu de spaima cu fecie verdi-albastre,
Si tremurandu la porta se calca si se 'mpingu.
Si dec' a' noptii umbre de lume 'nvelitore
Nu se versau din ceruri, Soranu inversiunatu,
Si cinci inca cu sine poteri spaimentatore,
Mucianu, Marcelu si Claudiu, Calpurniu si Barbatu,
Ca focu 'n lanulu d'auru, ca leulu noptea 'n strunga,
Se rapediau in castre, dar' umbrele cadindu
Inchidu acesta ditua barbariloru prea lunga.
Soranu cu-ai sei se 'ntorce prin umbre stralucindu.

S'asiedia totu pamentulu, totu aerulu s'alina,
Si cate lampe d'auru in ceruri stralucescu,
In castre-atatea focuri s'aprinde si viu lumina,
Si-a'noptii dese neguri le-alunga, le rarescu.
Romanii 'ngiuru de focuri s'aduna si s'asiedia
Si re'noescu pe mâne si arme si poteri,
Er' unii 'ngiuru se primbla si ne-adormitu veghieza,
Si toti cu doru s'astepta l'a' d'ilei noue diari.

Asia Romanii 'n castre. Pe barbari negr'a fuga,
A Spaimiei dulce sora, prindindu i frementá,
Caci unu gerosu cutremuru pe cei mai tari injuga,
Si nu sciau fagi-voru ori inca voru mai stá.
Cum negrele furtune rescold' a' marei valuri
Si-acum le frangu in sine d'olalta 'ntrebatendu,
Acum le turnureza si-apoi le sfarma 'n maluri,

Acum le-alunga 'n luciul în urma lorurlându :
Asemene-a' lorul sufletul se 'mparte și se sbate.

Er' Decebalul sumetiului cu sufletul 'ntristatul
Pe capitani i chiama și 'n vorbe măsurate
Acestea le vorbesce pe sceptrul-i rezimatul :
«Pastori de mari popore, și-amici cercati în oste,
Mereu ne 'ncerca dieii, mereu de candul luptâmul,
Mai negre, mai amare resaru dîlele noste:
Luptâmul și 'n locul de 'nvingeri, risipa secerâmul !
Chiar' Istrulul care-odata nici maluril sale
Nu suferea se-lu stringa, vai ! éta-lu înjugatul,
Tacutul și blandul gigantul se versa p'a sa vale.
Tiranei, negrei Rome, chiar' Istrulul s'a 'nchinatul !
Lasâmul aceste câmpuri ce-au fostul în-totul-d'auna
A' celui ce 'ntaiul Istrulul cu ostile-a trecutul,
Și susul pe muntul se punemul noi ostile cununa,
Și pe Romani acolo se-i asteptâmul tacutul.»

Asia grai, cu totii remasera 'n tacere
Adînc', apesatore, cum tacul langa mormentul,
Și fia-care-ascunde profund'a sa dorere.
În urm' o rumpse Sardonul cu-acestul aprinsul cuventul :
(Elul la Sarmati, poporulul din barbari celul mai mare,
De rege tîne sceptrulul, laudandul-s' a veni
D'a-dreptulul dela regii ce-au fostul o-data 'n stare
P'unul Dariul și-Alesandru din tier' a fugari)
«O ! mare Decebale ! de nalt'a 'ntielepciune
Și marea ta virtute pamentulul s'a 'nuimitul.

Pe diei si-a mea corona! se pote-acea minune:
 Unu Decebalu se fuga! De n'asi fi auditu,
 Asi crede că suntu visuri desierte, 'nsielatore,
 Precum adese dieii tramitu la moritori
 Se-i sparie si se cerce si minte si valoare,
 Séu se le-arete voi'a celoru nemoritori.
 Si de-mi spunea chiar' insusi alu dieiloru parinte,
 Cà Decebalu se fuga, de facia l'asi fi risu,
 Atatu tîneam de nalta virtutea si-a ta minte!
 Dar' ét'acum e fapta, ce nu credeam in visu!
 Nu fug'a rusînosă, ce n'o sci nimeni inca,
 Far' lupt'a pana 'ntr'unulu, cum toti amu invetiatu
 Din fragedele dîle, candu toti cautămu din stanca
 La frati, parenti si mame pe campulu incrunțatu.
 Unu tempu ca 'n asta nopte mai bunu de lupta santa
 Nu vomu află; Romanii se tîuu invingetori.
 Virtute si credintia o credu in noi infranta!
 Siguri de noue 'nvingeri, petrecu nepasatori.
 Vedeti cum mii de focuri cu stelele se 'ngăna,
 Si dulcile mirosuri din boii din frigari
 Se 'ntindu chiar' pan' aicea, si 'ngiuru cu cupa 'n mâna
 Petrecu si-si beu cu totii si minte si poteri.
 Candu focurile 'ncepe-oru incetu se-se raresca
 Si-a' noptii umbre 'n ceruri mai tare-a se 'ndesi,
 Sî-a somnului potere natur'a omenesca
 Si chiar' selbatecimea prin codri a'mblandî,
 Atuncea cu-arm'a 'n mâna, cu foculu santu in ose

Si cu turbarea 'n sufletu asupra se cademu!»

Elu nu fini, si-unu vuetu d' applause fremetose
 Response: «toti e' unu sufletu si-unu cugetu asia vremu!»
 Prin oste se reversa si-atîtia fia-care:
 «Ostasi, eroi ai lumii, toti armele-apucati!
 Adi este cea mai santa si noptea cea mai mare!
 Asia voescu chiar' dieii in Goganu adunati!
 Ascunsi su-a' noptii umbre prin castrele 'nimice
 Se ne-aruncamu ca lupii in staululu de oi.
 Aduceti-v'aminte, si-unu dieu prin min' ve dice,
 De vechiulu nostru nume si-ai nosti stravechi eroi!»

Asia strigau prin oste pastorii de popore
 Si le-aprindeau in animi alu resbunarei focu.
 De sange 'nsetosiata, de 'nvingere-ardietore,
 D'abia poteau pastorii se tîna ostea 'n locu.

Pe candu acestea Dacii le cumpenea 'ntre sine,
 La noua lupta 'n castre Romanii se gatea.
 Cadîndu a' noptii umbre din boltele senine
 Legiuniloru unite Traianu asia graia.
 «Romani, voi sciti prea bine ce-i Daculu in bataia!
 Candu elu in lupta dreapta n'a fostu invingetoru,
 Pe mii de cîi intorte, si mintea multu ilu taia,
 Se 'ncerca ca se 'nfranga p'alu seu sfarimatoru.
 Din primele resboie v'aduceti inc' aminte
 Candu elu unu codru 'n oste maestru l'a schimbatu,
 Si sub a' noptii umbre v'a scos'o âreptu nainte,
 Elu, ce fusese dîu'a cu totulu sfarimatu.

Asia si 'n asta nopte, sfarmatu in lupta drepta,
 Sub ale noptii umbre de nou se va 'ncercá.
 Se-lu prevenimu indata, caci de siguru n'astepta,
 Se-lu facemu ins' a crede cá nici n'amu cugetá.
 Aprindeti mii de focuri si-o parte langa ele
 Ve puneti, stati si frigeti si cupe 'ncoronati.
 Vedîndu se creda Daculu, cá vede scrisu in stele
 Se sfarme toti Romanii de 'nvingere 'mbetati.
 Multîmea 'n doue stoluri dispusa si 'mpartita,
 O parte 'n susu, ér' alt'a mergendu Danubiu 'n josu.
 Sub ale noptii neguri ascunsa si scutita,
 S'ajunga prin cungiururi barbariloru in dosu;
 Si candu a' loru aripe din dosu se voru atinge,
 Pe trei prajine nalte trei flacare naltiandu
 Se fia semnu, cá totii se 'ncepemu a ne stringe,
 Din facia si din laturi pe Daci incungiurandu ».

Asia grai, si-o parte cu Adrianu in frunte,
 Cu Masimianu a dou'a pe maluri linu se 'ntindu.
 Din unde dieulu Istru ridica sant'a-i frunte
 Si riulu pintre maluri mai rapede menandu
 Alu pasuriloru sunetu cu murmurulu confunda.
 De nopte si de murmuru asia mergu aperati;
 Er' cei remasi in oste dan flacareloru unda
 Si cupele 'ncununa la focuri asiedati.

Trecuse mediulu noptii si-o grea tacere-adunca
 Se reversase 'n tote pe ceru si pe pamentu.
 Totu campulu adormise si 'n alb'a-i adunca

Multu sioptitorele-unde jaceau ca 'ntr'unu mormentu.
Chiar' aurele 'n trestii pe maluri amutise
Si stelele si lun'a d'abia clipea 'n eteru,
Er' focurile 'n oste sub spudia adormise,
Dormeau in lume tote, si tote dormea 'n ceru.
Dar' Daculu si Romanulu, ei singuri in veghiare,
In umbra si 'n tacere ca stanc'a nemiscati,
Si-astepta 'n neastemperu momentulu fie-care
Se cad' asupra celoru in visuri afundati.
D'o-data susu in aeru trei flacari se ridica
Si dupa flacari tropotu si tremuru de pamentu,
Si dupa tote-unu vuetu ce peru 'n capu inspica
Si sangele-lu inghiacia ca gerulu din mormentu.
Precum candu foculu noptea cetatea cotropesce;
Se 'naltia susu in ceruri, cobore 'n temelii,
Totu aerulu schinteia, totu riulu clocotesce,
Si stelele topite cadu ploia din tarii,
Locuitorii unii nu sciu cà ce se-si stringa
Si p'unde mai de graba se cerce-a mai scapá,
Er' altií 'n care parte s'alerge si se stinga,
Si fugu, refugu, se 'ntorna vrendu cevasi a mai luá,
Si-apoi p'o noua cale de flacari voru se fuga,
Dar' foculu i coprinde si totu preface 'n scrumu :
Asemenea si Dacii, cari nu sciau de fuga,
Nu sciu cà ce se faca si ce se prind'acum,
In care parti s'alerge, se apere, se lupte.
Ei toti, ce mai nainte stá gata d'a porni

Ca pe Romani se-i lase cu ose si-arme rupte,
 Se 'mpartu acum in cugetu : luptá-voru séu fugi.
 Dar' Sardonu prin multíme turbatu se 'nvertegesce;
 Lovindu in toti cu sceptrul, strigandu infricosiatu,
 Si 'mbarbatandu la lupta, ca tunetulu graesce :
 «Barbati, eroi ai lumii, voi dora v'ati uitatu
 Virtutea stramosiesca de tieri spulberatore ?
 Fugiti, dar' unde credeti de morte se fugiti ?
 Cari veti scapá d'aceia, me juru pe santulu sore.
 O se periti cá canii sub sceptrul meu striviti.
 Er' cari luptandu cadé-voru, in asta diminetia
 Cu dieii susu in ceruri eternu voru ospetá.
 In mân'a voastra jace si morte si vietia !»
 Strigá si dandu cu sceptrul la lupta 'mbarbatá !

La porti, ingiuru pe valuri se punu si cu-o furtuna
 De rapede sagete flamande de dusmani,
 Cu spade fulgerande, cu scuturi catu o luna,
 Cu frica si cutremuru astepta pe Romani.
 Acoperiti sub scuturi Romanii vinu lupesce.
 Sagetele se 'ndesa si 'n aeru zinganescu,
 Peru stelele si lun'a si noptea se 'ndoesce,
 Si spaim'a si turbarea cu noptea se marescu.
 La porte, susu pe valuri, séu unde se s'opuna
 Mai multu, mai cu taria?.. la porti s'au mestacatu!...
 Viu spadele schinteia, greu coifurile suna,
 De strigate si vaeru totu cerulu s'a turbatu.
 Chiar' Decebalu in porta cu spad'a-i fulgerosa

Cosesce prin multime. Gabinu, Nolanu si Crasu
 Duilu, Metelu, Arunte; din Spania sorosa,
 Seianu, Cecilu si Hasta si Luscu, ce s'au remasu
 Se 'ntorca la caminu-si, desierte legaminte!
 Cu coifulu, arculu, spad'a ce-o porta Decebalu,
 Si multi... si multi, cari astadi nu-mi mai revinu in minte
 Cadîndu sub lung'a-i spada facuse 'ngiuru-i valu.

Si mai erau multi inca sub braciui se-se 'nchine!
 Asia pe mare valuri menate greu de ventu,
 Lovindu la malu in stanca se sfarma multe 'n sine,
 Si multe spumegande re 'ntorcu c'unu nou aventu.
 Dar' Adrianu ce-alerga si-ostasii 'mbarbateza,
 La Decebalu se 'niepta din spada fulgerandu:
 Precumu cometu 'ntreceri aprinsu inainteza
 Cu cod'a-i fiorosa la lume-amenintîndu.
 Er' Decebalu vedîndu-lu unu pasu napoi tresare,
 Intogmai cum cosasiulu tresare galbinindu
 Candu de sub erb' asupra-i unu negru sierpe sare
 Scotîndu unu ageru siueru, din limbe fulgerandu,
 Curendu inse-si revine si trage cu-a lui cosa,
 Ilu taia si farime l'amesteca prin fênu:
 Si Decebalu asemeni cu spad'a-i sêmcelosa,
 Venindu-si, se rapede strigandu-i: « te 'ntierinu,
 O! negru puiu de Cesaru, ér' spad'a-ti lucitore,
 Rotundu-ti scutu cá lun'a si coifulu aurosu,
 Le-oiu pune susu in templu ca lumei venitore
 Se spuna si s'arate ce-i Daculu furiosu!

Ai tei inse d'acasa pe nume te voru plange
Si voru naltia cu pompa desiertu si secu mormentu,
Er' corpulu teu aicea s'a perde si s'a stinge
Sfasiatu de negre paseri si risipitu de ventu!»

Er' Adrianu intorce: «destulu desiertu in lume
Se 'ncap' a' tale vorbe, caci ventu-i primitoru!
Eu lasu se-ti spuna spad'a de mine si-alu meu nume!»
Dicendu ei unulu cu-altulu ca ver'a nūoru cu nūoru
De fulgeru plini si negri, s'apuca, se frementa,
Schintei, cutremuru, tunetu se respandescu 'ngiuru,
Er' Decebalu in urma cu spad'a 'n doue franta,
Cu coifulu spartu, ér' scutulul asemenea unui ciuru,
Si sangerandu, se trage chiamandu in aperare.
Curendu sumetiulu rege in pulbere muscă
De n'alergá Zamolcse, protectorulu seu mare,
Ce susu p'unu piscu de munte la lupta priveghiá.
Elu vine si dasupra-i egid'a santa 'ntinde,
Rotunda, negr', ascunsa de totu ce-i moritoru,
Si 'n ea ca ploia lina lovirile le prinde,
Si-lu fura dinainte-i. Eroulu miratoru,
«Unu dieu mi-abate, dice, perirea dela tine,
Sumetie Decebale! si chiar' numai unu dieu
Potea s'o mai delunge, dar' d'adi numai pe mâne.
Caci negrele Ursite au torsu, torsu firulu teu!»
Asia graindu eroulu prin altii mortea 'mparte,
Er' Decebalu se duce portatu de bunu-i dieu,
Si 'ngiuru-i adunandu-si din cei mai buni o parte,

Din loculu de perire retrage pasulu seu.

Masimianu asemeni sub valuri oatea 'ndesa
Prin ploi'a de sagete, strigandu si 'mbarbatandu ;
Ea roiuri se aventa si susu pe valuri ésa
In latele loru scuturi sagetele prindîndu.
Cum ver'a susu din munte, cand negru nûoru se frange
Si fulgerele sfarma copaci inalti si stanci,
Torentu 'n a sa cale copaci si stanci astringe
Si greu vuindu s'arunca prin vaile adûnci,
Si ce 'ntelnesce 'n cale rapesce, mēna. sfarma,
Paduri, pastori cu turme, campii si lucratori :
Asemeni depe valuri detuna, cadu si darma,
Loviri, sagete, petri, p'ai nosti asaltatori.
Unu cercu de feru se pare cã castrele le 'ncinge,
Asia se lupta Dacii turbati si desperati,
Si nicairi coron'a n'o potu ai nostri 'nfrange,
Si toti cati susu se 'naltia sub valuri cadu sfarmati.
Atunci Soranu cu spad'a-i ca pinu 'n munte nalta,
Cu scutu-i greu catu siepte, se 'niepta catra valu,
Prin petri, prin sagete, pe valu d'asupra salta,
Cum calaretiulu ageru s'arunca p'alu seu calu ,
Si fulgerandu ingiuru-i deschide-o porta mare ,
Si 'ntr'unu minutu totu valulu ei sub picioare-lu punu.
Din valuri saru in castre si-o lupta de perdiare
Se 'ncinge dupã valuri. Nici adi nu potu se spunu,
Ce-a dou'a dî vediusem, si-aici par' cã-mi recesce
Si sangele si sinu-mi incet' a palpitã.

Zamolcse vede lupt'a si 'n sufletu se mechnesce,
 «I stinge, dice 'n sine, de nu-i voiu ajutá!»
 Si 'ndata se 'nvestmenta cu mant'a-iluminosa
 Asemenandu-si form'a cu vechiulu Dorpaneu,
 Ce trei vietii de omeni coron'a-si aurosa
 Si sceptrul greu tînuse, parendu 'n vietia-unu dieu,
 Lui Decebalu in urma lasandu coron'a-i santa
 S'a 'mpreunatu cu dieii pe muntele Goganu.
 In form'a lui, Zamolcse schimbandu-se, s'aventa
 Ca fulgerulu ce 'n nopte cobore prin noianu,
 Si-o petra grea si mare si negra si coltiosa,
 Din care Dorpanidulu mandatele 'mpartiá,
 Ridica si rotind'o cu mân'a-i radiosa
 (In mâna-i negr'a petra (parea cã flacará))
 O 'niepta cu taria si pe Soranu lovesce
 In peptu, Soranu se 'nclina si cade la pamentu,
 Cadîndu, in Daci virtutea ca foculu se maresce.
 «Unu dieu ne-ajuta, striga, cu braci-i naltu si santul!»
 L'a lui Soranu cadere, s'aprinde, se 'ndoesce
 A luptei versiunare si setea loru d'omoru.
 Cumplitu turbeza lupt'a si-omorulu se 'ncrudiesce,
 Barbarii spera 'n die-i-si, Romanii 'n braciulu loru.
 Cum flacarele duse d'a ventului suflare
 In codrulu desu si negru, se 'mpartu, se respandescu,
 Lu 'ncingu de tote laturi, si sub a loru turbare
 Copacii se restorna si vaile vuescu:
 Sub ale nostre spade portate si-agerite

De focu, de 'nversiunare, cadu Dacii si se stingu.
 Zamolcse dice 'n sine : « voi negreloru Ursite,
 Si mie-acum v'opuneti, ce c'uuu cuventu invingu
 Si cerulu si pamentulu ! Nu-i datu acum se pera
 Póporulu care 'n lume ca nime s'a 'nsemnatu ! »

Dícendu s'aventa 'n aeru, si ca unu nūoru de para
 Versandu ingiuru lumina pe munte s'a 'naltiatu,
 Si luandu inaltu-i sceptru in pescerea ventosa
 De doue ori lovesce si-a trei'a-or' lovindu,
 O porta nalta, negra, cumplita, fiorosa,
 Din cardini se deschide sunandu, cutremurandu ;
 Pe porta mii de venturi vuindu afar' s'aventa,
 Impresura pamentulu, se 'naltia susu in ceru,
 Stingu stelcle si lun'a, eterulu totu fragmenta,
 Rescola si reversa chiar' iadulu in eteru ;
 Er' prin tunerecu ploia torente se revarsa
 Si 'ntr'unu minutu totu campulu se schimba 'n oceanu.
 Omorulu inceteza, Romanii cu-âniimi arse
 Se 'ntorcu, cu ei d'o-data se 'ntorce si Soranu.
 Nici chiar' unu dieu vietia nu i-a potut'o stinge,
 Caci ametitu elu numai cadiuse la pamentu,
 Si 'ngiuru versandu din peptu-i facuse lacu de sange,
 Dar' peptulu seu de stanca nici dieulu nu l'a 'nfrantul!

Er' Sardonu intr'aceea si Decebalu aduna
 Ruinele si campulu tacuti ilu parasescu.
 S'asiedia 'ncetu furtun'a si umbrele impreuna
 Cu nūori grei si negri incetu se risipescu.

In ceruri Auror'a deschide plangetore
 A dilei porta d'auru cu degete de crinu,
 Si sorele se 'naltia de d'alb'a sa splendore
 Implendu pamentulu negru si limpedulu seninu.
 Dar' candu elu vede campulu acoperitu de sange,
 Si d'arme si cadavre, palindu s'opresce 'n ceru.
 Elu insusi se 'nfiora si radiele-si astringe,
 Si 'n locu de radie versa fioruri in eteru.

Inalte, sante roguri Romanii tristi dureza,
 Si susu pe roguri mortii i-asiedia lacremandu,
 Er' dedesuptu punu tortie si totu invapaieza,
 Si fumulu se ridica totu ceru 'ntunecandu.
 Plangendu ingiuru de roguri in arme lucitoare
 Amici si cei d'aprove de trei ori mergu si vinu
 In linisce profunda, cu animi jelitoare,
 Cu fruntile plecate, cu gemetulu in sinu.
 In flacari unii-arunca trofee stralucite:
 O spada 'naurita, vr'unu scutu de plage plinu,
 Unu coifu cu crest'a franta, séu frêne 'ntraurite,
 Sagete, tolbe si-arcuri, ér' alti oleu si vinu.
 Er' impregiuru preotii la sante mari altare
 Facu arderi stralucite de tauri, porci si oi,
 La diei de multiemire, la morti de comendare,
 Trecute mostenire dela parinti la noi!
 Er' d'alta parte-afunda prin largi si-adânci morminte
 Multîme fara numeru de Daci si soti d'ai loru,
 Facendu movile nalte, se stee monuminte

D'alu Romei braci de fulgeru departe 'n viitoru.
 Trei dîle, dî si nopte, Romanii 'ntinsu lucrara.
 Er' intr'aceea Dacii tragendu-se 'ntre munti,
 Prin pesceri, stanci, castele, pe piscuri s'asiediara,
 Lasandu desiertu in urma si riuri fara punti.
 In trei colone-atuncea puterea se 'mpartiesce:
 Eu si-Adrianu cu-o parte ne luâmu pe Nera 'nsusu,
 Sub Luciu Mauru alt'a pe Jiuu insusu pornesce,
 Sub Lusiu cea d'a trei'a plecandu pe Oltu s'a dusu.
 O musa d'asi fi 'n graiu-mi, unu dieu de-asi fi 'n sciintia,
 De brouzu de mi-ar' fi peptulu, d'aram' alu me cuventu,
 O! fericite Negre, mi-ar' fi cu nepotentia
 Se-ti spunu a' Romei lupte p'alu Daciei pamentu!
 Prin codri fara margini colonele s'afunda,
 La fia-care arboru cincii barbari au crescutu,
 Si fia-care stanca ca vulturii o'nunda,
 In o cetate tare totu piscu-i prefacutu.
 Selbaticile riuri cu stanci sunt infundate,
 Si pana susu prin coltiuri ajungu undele loru;
 Si candu ajungu Romanii, se versa 'nfuriate,
 Rapindu, sfarmandu in cale, portandu in sinu omoru.
 O! cine se depinga a' mortii mii de fecie?
 Cum peru Romanii 'n valuri, adîncuri si prin stanci,
 Cum Dacii cadu sub spade, castelele sumetie
 Cum cadu cu ei sfarmate prin vaile adînci:
 A'riurilor unde delungu au cursu in sange
 Si piscurile 'n sange delungu s'au invelitu!

In doue primavere din mugurulu ce-o stringe
Cruntata tota frundi'a prin munti a resaritu!

Candu sorele pe ceruri se 'nalti' a diecea ora
Versandu a sa lumina la tristii moritori,
Pe culmi a' Romei vulturi arip'a-si desfasiora
Versandu in vai, pe campuri, a' mortii reci fiori.
A Daciloru soti, care cu vietia mai scapase,
Punu armele loru crunte si trecu sub negrulu jugu,
Er' cati mai potu iau fug'a, pe fratii loru i lasa,
Si paru in a loru spaima ca shora si nu fugu.

Intinsu noianu de flacari d'o-data tier'a 'ncinge
In nūori se 'naltia fumulu si flacarele 'n ceru,
Pamentu 'n scrumu se 'mbraca si santulu sore 'n sange,
Si vaete cumplete s'amesteca 'n eteru.

Barbarii 'n a loru fuga si-averi si locuintie
Le-arunca prada 'n flacari si le prefacu in fumu,
Si 'n furia-ar' preface, se stē 'n a loru potintia,
Si cerulu si pamentulu in pulbere si scrumu.

Barbatulu cu-a sa mâna strapunge-a lui sotia,
Si fiulu insusi sfarma pe tatalu seu betranu,
Er' tatalu (si-amintirea dorerile-mi re'nvia!)

Ucide copilasii p'alu mamei fragedu sinu.
Inscruma si sfarama, se numai pota dice
O-data 'nvingetorulu: «acestea-su de la Daci!
Vedeti, cum pleca Daculu sumeti'a lui cerbice
In jugu ce-lu porta numai misieii si codaci!»

Er' cei-alalti alerga la marea loru cetate,

La Sarmiseghetusa, pe plaiulu sargentinu,
Si jura fia-care cu-o suta d'a se bate
Si-a baltui sub murii-i totu sangele latinu.
Candu diorile pe ceruri se 'nalti' a trei'a ora
La noue grigi si lucruri chiamandu pe moritoru,
Pe piscurile nalte arip'a-si desfasiora
Si 'n Valea-sargentina toti vulturii coboru.
A' Sarghetusei valuri la ceruri se ridica
Precum in munti se 'naltia din vaile adũnci
Spaimentatore stãnuri, catu sinulu se 'nfurnica
Vedĩndu inturnurate pe stanci atatea stanci.
Mai grele decatu muntii stau portile 'n tĩtfne,
Pe valuri, stanci astepta se cada sfarimandu,
Nenumerate pepturi de grele zale pline,
Betrani, femei, copiii din spade-amenintiandu.
Atata potu urgi'a si-a patriei iubire !
Er' Decebalu atuncea la cei mai tari ai sei
Si mai cumpliti in lupta le dĩce cu pornire :
« De n'omu scapá cu spad'a, nici toti ai nostri diei
Nu potu se ne mai scape de Roma si de morte. »
Sorti negre si-albe 'n coifu-i le-arunc'apoi dicendu :
« Aceia cari voru scote din coifu-mi negra sorte,
Voru remané 'n cetate, pe muri, la porti luptandu,
Er' cei cu alba sorte la campu ei voru erumpe,
Si nu se voru intorce de catu invingetori,
Sėu voru cadé cu totii si numele loru scumpe
Uni-se-voru in ceruri cu cei nemoritori.»

Dicendu de trei ori coifulu ilu scutura si-lu tinde,
 Si fia-care 'n sine pe diei cu focu rogá
 Se-i dee-o alba sorte; prin ei atatu s'aprinde
 Dorinti'a séu d'a 'nvinge si tier'a d'a-si scapá,
 Séu d'a cadé cu gloria scaldandu in alu loru sange
 A tierei santa glia, si 'n ceru a se 'naltia.

Antai'a sorte alba Sardonu scotíndu o stringe
 Si ca la daru din ceruri cu doru la ea privea,
 Baramna peptu de marmoru si Zira braciú d'arama,
 Bedaru sfarimatorulu, gigantele Cervabu,
 Ce stancile cu pumnulu se lauda cà sfarama,
 Barsimu ne-apropiatulu cu frate-seu Bilabu,
 Cari amendoi se lauda c'ostire 'ntreg'o sfarma,
 Caci din o suta lupte rentors'au neatinsi,
 Ozolu, betranu in lupte, ce c'unu strujanu se'narma,
 Cadaru, Jalpiru si Ghero, de nimeni inca 'nvinsi,
 Coranu, Bribelu si Zora, mari luptatori pe cara,
 Lahanu, Azizu si Marna, de cai imblanditori,
 Sitalcu a'luptei fulgeru si Gnuru a luptei para,
 Numiti l'a' loru popore de víeti seceratori,
 Verzonu, Udaru betranulu, ce naltu ca piscu de munte
 Acoperitu de neua, se 'naltia pintre toti ,
 Cu cincí feciori ingiuru-i, peptosi si lati in frunte,
 (De nu vedeam n'asi crede) cu elu si cincí nepoti !
 Acestia si multi altii, unu fulgeru fia-care,
 Din coifu au scosu cu totii atatea albe sorti,
 Si spaimentosi in arme, calari, pedestri, 'n care,

Ca negra, rea furtuna vuescu afar' pe porti.

Totu aerulu resuna de corne-asurditoare,
Si vulturi si balauri prin aeru fâlfaescu;
Se 'niepta si se 'nglota si 'n lupta perdietore
Ca valurile 'n mare d'olalta se lovescu.

Luciose lanci si spade la sore schinteieza,
Prin aeru tiesu sagete ca fulgere prin nûori,
Strujani si stanci si ghioge se sfarma, se 'ncrunteza,
Si caru in caru s'avena, se sfarma tunatoru.

Ici lupta si se 'ncrunta calare cu calare,
Pedestru cu pedestru se stringu, strapungu, infrangu,
Colea p'unu caru pedestrii s'arunca 'n fug'a mare,
Er' dincolo se 'ndesa, s'alunga, se respingu.

Unu calaretiu din colea turbatu la caru s'arunca
Si spad'a-i schinteiosa rotind'o 'nfricosiatu
Pe mênatoru dintr'un'a in pulbere l'arunca,
Si cu-o lovire noua pe domnu l'a 'ntierinatu.

Din toti eroii inse mai plinu de 'nspaimentare,
Se 'nalti' Udaru betranulu in caru-i instrunatu
Cu doi fugari selbatici menati fara 'nfrenare,
Er' armele 'mpregiuru-i resuna 'nfricosiatu.
Elu pare dieulu luptei, si greu mergendu nainte
Alung' o lume d'oste din arcu-i sagetandu :
Cum ale noptii neguri alu d'ilei santu parinte
Le sparia, le-alunga din naltu-i arcu tragendu
Sagete grele d'auru. De morti mobile-ardica
Si multe cete 'nfunda in rapedulu Sargentu.

Precum candu susu din munte vre-o stanca se despica,
Impinsa de Ventose séu smulsa de torentu,
Pe munte 'n josu s'aventa si 'n sborulu ei rapesce
Copaci, pastori si turme, si codru 'nspaimentatu
Cutremura-se 'n urma-i si pana 'n fundu vuesce :
Udaru asia prin oste detuna 'nfricosiatu.

In asta dí de morte tramis'a multi la umbre
Betranulu cu feciorii si junii sei nepoti.
Dar' indesiertu, caci sortea n'a mai potutu se 'nubre
Sub albele-i aripe pe cei-alalti pe toti.
Aceia cari esíse pe port'a Barasanda
De catra sore-apune, cum ei o denumeau,
Si cea din sore-apare numita Saramanda,
Luptau turbati ca leii dar' indesiertu luptau
Severu legionarulu invirtosiatu in lupte
Ca pisculu unui munte in fulgere si ventu,
P'Ozolu, Jalpiru si Ghero cu bracie si-arme rupte,
Lahanu, Bribelu si Zora i-asterne la pamentu.
Dentatu despica 'n doue cu-o singura lovire
Pe Marma care-alerga lui Zira 'n ajutoru,
Si braciele-amendoue cu-o rapede rotire
Lui Zira le reteza, elu cade 'njuratoru,
Er' mânele pe frêne se tînu nedeslipite
Si paru din nou fugarulu la lupt' a-lu atítiá.
Pe Gnuru l'asterne Siliu, sagetele-tielite
Din arculu lui Murena ca grindin'a curgea,
Si grindin'a prin frundie cum trece si le sfarma,

Trecea prin scuturi, pepturi, vietiele rapindu.
 Bolanu frangendu-si spad'a p'Azizu cu propri'a-i arma
 Storcendu-i-o din mâna l'asterne strapungendu.

Sitalcu, ce tramisese pe multi in ceea lume,
 In pulbere se 'nclina sub braciulu lui Seianu.
 Bedaru sfarimatorulu si dîlele si nume
 Le perde sub genunchii victosului Gaiianu.
 Barsimu ne-apropiatulu movile 'ngiuru naltiasa
 Si ca vertegiu de flacari prin oste se rotea,
 Dar' Herculanu betranulu in cale 'n urma-i ésa
 (O suta Daci cu-acest'a betranu-acum stingea !)
 Si-amenintiandu din spada, din gura-asia-i graesce :
 «Ne-apropiate barbaru, alu vietii tale-apusu
 Acum, acum s'apropia, de morte te gatesce,
 Caci dieii tei cu tine cu toti de s'aru fi pusu,
 Nu potu se te mai scota din gur'a-acestei spade,
 Si din aceste bracie». Si spad'a-si invertindu
 Asupra lui s'arunca, precum o stanca cade
 Din culmea unui munte pe costa detunandu ;
 Pamentulu ilu cuprinde cutremuru sub picioare,
 D'alu armeloru resunetu eterulu asurdiá,
 Brasimu ingalbinesce si spad'a-i sfarmatore
 I cade josu din mâna, si 'ncepe- a napoiá!
 Er' Herculanu i striga : «n'ai ce fugi femeia !
 (Si spad'a ridicandu-i o 'niepta dupa elu)
 Ramanulu nici unu lucru desiertu nu vrè se-lu iee;
 Elu c'unu barbatu se lupta, dar' nici candu c'unu misielu!»

Er' Dacii depe valuri ridic' unu mare vaeru.
 Barsimu si-adoce aminte de sortea care-a scosu,
 Ridica rapedu spad'a, cumplitu rotesce-o 'n aeru,
 La Herculanu se 'niepta c'unu racnetu fiorosu.
 D'o-dat' cu elu s'arunca si rapedu lu 'ncungiora
 Cliunu, Biarcu si Suta, din spade fulgerandu.
 Cum leulu stă 'ntre canii ce vinu si-lu impresora
 Latrandu pe de departe si 'ngiuru-i alergandu,
 Elu inse stă ca stanc'a si crudu din ochi se 'ncrunta,
 Si com'a candu si-o 'nspica cu toti saru inapoi
 Si schilae, catu pare c'acum-acum i 'ncrunta :
 Asia stă Herculanelu de doue-ori 'ntre doi ;
 Departe-lu amenintia, departe-i dau toti volta,
 Elu stă si-i totu mesora cu spad'a la pamentu,
 Si candu din ochi incrunta séu peptulu isi desvolta,
 Resaru si toti isi cauta sub scutu coperementu.

Cervabu, ce din departe p'acesti aici i vede,
 Cervabu, ce singuru are trei corpuri omenesci,
 In pasuri mari si grele la sotii-i se rapede
 Strigandu: «o ! Herculane, pe mâna-mi acum esti!
 De-ai stinsu pe Nandu, pe Dasiu, pe Nataporu si Dade,
 Pe dulcii-mi frati, adi dieii mi-au datu se-ti resplatescu!»
 Dîcendu elu in turbare vertegiu asupra-i cade,
 Si cei-alalti cu totii asupra-i se rapescu.
 Cervabu, catu trei la statu-i si la poteri catu noue,
 Credea cu-o lovitura se sfarme pe romanu,
 Dar' spad'a-i arborosa, ea cade rupta 'n doue,

Si doi din o lovire repune Herculanu,
 Alu treilea de spaima pe locu-i marmuresce.
 Cu braciile-arborose barbarulu răcnitoru
 Asupra-i se rapede, betranulu se cotesce
 Si cu-o lovire noua (si-acuma me 'nfloru !)
 Le cionta, cadu, si 'n spasmuri s'amesteca 'n tierina.
 Batendu in falci barbarulu si 'nfricosiatu racnindu
 S'arunca ca si-o stanca ce susu din piscu se'nclina,
 Sub trunchiu-i, sub calcăie-i se-lu sfarme cugetandu,
 Dar' noua, grea lovire, si coifu si capetina
 In doue le despica, elu cade la pamentu.
 Precum copaciulu cade candu smulsu din radecina
 L'arunca josu prin stance unu ageru, negru ventu,
 Si josu pamentulu geme, susu aerulu detuna :
 Asia totu campulu geme sub trunchiu-i spaimentosu,
 Er'armele d'asupra-i cadîndu cumplitu resuna,
 Ca tunetulu lui Joe in codrulu fremetosu.

L'a lui Cervabu cadere, depe-a' cetatii valuri
 Unu vuetu, tîpetu, vaeru, se'naltia pan'la ceru,
 Er' cei ce mai scapase din ale luptei valuri,
 Ei vedu cum tier'a pere, cum ei nainte-i peru !
 Dar' Herculanu betranulu, Soranu, Severu, Murena,
 Ca flacar'a prin grâne prin barbari secerá.
 Cadu Mucatoru si-Arifa, Verzone si Bricena ;
 Si toti chiar' pana 'ntr'unulu in pulbere cadea,
 (Caci insusi dieulu luptei Sarmandu, a loru putere,
 Celu mai cumplitu din dieii Olimpului dacianu,

Strapunsu d'o grea sageta, racnind de grea dorere,
La nalt'a resiedintia se 'ntorce pe Goganu,
Si marelui Zamolcse fatal'a-i plag' arata
Rogandu-lu : Stinge diu'a , eterne domnitoriu !)
Cadeau, cadeau cu totii, Zamolcse dar' 'ndata
Pe stralucitulu Azizu, alu d'ilei portatoriu,
Ilu chiama, elu cobore si radiele si-ascunde,
Si-o nopte desa, negra, se 'naltia de prin vai
Si pune capetu luptei.—Din campurile-afunde
Mii focuri susu prin neguri inalti'a'loru vapai.

Pe Cocaionu in curtea-i inalta si 'nstelata
La sfatu Zamolcse chiama p'ai Dacieloru diei.
Ei toti aci s'aduna si-o linisce 'ndesata,
Ca noptea peste lume, se'ntinde peste ei.
Priveau unii prin sala la petele de sange,
Er' altii la Zamolcse cum frutea-si incretia,
Er' unii stau si-asculta si paru c'audu a plange...
Rumpendu tacerea 'n urma Zamolcse-asia graia :
« O ! Cocaieni ilustru, cumplite d'ile-amare
Astepta fiii nostri de tieri invingetori,
Si voi din inaltime cautati cu nepasare
Cum sfarm' a' nostre-altare d'alti diei inchinatori,
Cum ei o noua lume p'a nostra voru apune,
Poporu si 'mperiulu nostru din fundu a-lu risipi.
Scutiti nici noi nu suntemu in asta regiune !
In loculu nostu aicea diei noi voru straluci !»

Grai, si-unu mare fremetu prin sala se ridica,

Asia 'n uscate crânguri l'alu tomnei rece ventu
 Unu vuetu surdu anuncia furtun'a ce s'ardica
 Si din departe vine pe ceru si pe pamentu.
 Abia se mai alina, si-apoi Sarmandu se scola
 Si peptulu desvelindu-si strapunsu si sangerandu :
 «Atotu-potintia! dîce, vedeti ce vorba gola!
 Alu luptei dieu, eu insumi acum ostanu de-rendu!..
 Acést'a va se fia marire,-atotu-potintia!...
 Mai suntemu, diei mai suntemu? l'atata suntemu noi?»
 Si spad'a-i grea tragend'o conjura si-amenintia
 Pe cari cu elu alaturi n'aru cobori 'n resboiu!
 Si fia-care 'mbraca divinele lui arme,
 Si stralucindu prin nopte cobore din Goganu
 Cu doru aprinsu in pepturi p'a' Romei fii se-i sfarme,
 P'alu loru mormentu se 'naltie imperiulu dacianu.

Zamolcse cu-alu seu fulgeru pe Cocaionu s'asiedia,
 Azizu se sue 'n Paringu cu greu-i arcu d'argintu,
 Sabazu, Monimu. si altii, pe valuri se posteza,
 Acuinu cu 'nalt'a-i ostia se duce pe Sargintu
 La stanc'a d'unde limpedi resaru ale lui unde
 Si 'n valuri spumegose se versa pe campii.
 Er' Dochia s'aventa la pescerea ce-ascunde
 A' negreloru furtune poteri si furii mii.
 Era Sarmandu si Mende, cei mai ne 'nvinsi in arme,
 Alerga prin cetate la lupta 'mbarbatandu ;
 Si Mende luandu form'a strabunei mame Tarme,
 Ce regele-o vediuse pe bracie-i apunendu,

La Decebalu se duce, ce fruntea-si innõorata
 Plecandu-si o lasase pe spada-i aromindu.
 La voce si vedere deplinu asemenata,
 Asia-i graesce dîn'a in visu-i aparendu :
 «Ne 'nvinsu, atotu-potinte, divine Decebale,
 De care dieii 'n ceruri pe toti ne fericescu,
 Se credu eu ore faimei, s'ascultu sioptirei sale,
 Ce-a strabatutu la mine pe plaiulu celu cerescu ?
 Se pote, Decebale, ca-atata desperare
 De vietia, tronu si tiera, vai! sinulu se-ti fi 'ncinsu ?
 Alergu de susu aicea se-ti spunu cu 'ncredintiare,
 Ca 'n ajutoru chiar' dieii din ceruri au descinsu.
 Romanii plini de fala si-a'nvingerei credintia
 Petrecu acesta noapte cu visuri si placeri.
 Ai tei tesauri unii i 'mpartu (ce usiorintia!),
 Si toti se 'mpartu d'acuma p'a'tale sante tieri.
 Inaltia-ti rege fruntea si spad'a susu o'ntinde,
 De nou aprinde lupt'a, si focu 'n alu teu sinu !
 Si-asupra loru in oste ca fulgerulu descinde,
 Si-i sventura ca plev'a din santulu teu caminu !»

Dîcendu, maretulu rege din somnu uimitu revine
 Si cauta cu mirare la dîn'a ce plecandu
 O manta lunga d'auru resfoia dupa sine,
 Ambrosice mirosuri in giuru-i reversandu.
 Elu cunoscù, si 'ndata ceresc'a-i aratare
 Poterea si credinti'a de nou i-aprinse 'n sinu.
 Cum foculu ce pastorii in codru desu si mare

L'arunca diu'a 'n frundie si par' c'adorme linu
 Si-acum-acum se stinge, dar' ser'a candu adia
 Austrulu de departe prin codru murmurandu
 Si-a' frundiелору popore incetu-incetu invia,
 Prin arbori linu se misca si tote paru sioptindu,
 Atunci foculu in frundie din candu in candu schinteia,
 Din candu in candu lumina si scote candu si candu
 Limbi agere de flacari, ce-acum-acum se 'ncheia
 Si totu ce-atingu ingiuru-si impresura si-aprindu,
 Prin arbori linu se 'naltia, s'afunda prin desime,
 Si, mai pe susu de arbori, se 'nvolbura 'n eteru,
 Cuprinde culmi si coste si 'ntins'a padurime,
 Si munti inalti de flacari se 'naltia pan' la ceru :
 Asia prin Dacia aprinde la d'iney aratare Cluj
 Potere, focu, credintia, ce tote mai s'au stinsu!
 In arme! Dorpanidulu, in arme! strig' ori-care;
 Betrani, femei, juni, tineri, toti armele le-au prinsu.
 Precum in primavera, candu neu'a se topesce,
 Erumpu din munti afara pe gurele de vai
 Siroe mari si turburi, si totu catu se diaresce
 Suntu numai nalte valuri si campuri fara cai:
 Asia din Sarghetusa su-a dieiloru scutintia
 Erumpu afara Dacii perire resuflandu.
 Sarmandu, Monimu si Mende din frunte ne-amenintia,
 Si Decebalu prin cete petrunde 'nflacarandu.
 Er' Dochia naltia 'n aeru turbatele furtune,
 Si venturi, ploii si volburi incepu a se lupta.

Se stingua' noptii lampe si 'ntunecu greu se pune;
Si cerulu si pamentulu cumplitu se mestecá.
Din Cacoionu Zamolcse asupra-ne detuna
Cu fulgerele-i albe prin negrulu labirintu,
Er' Azizu susu in Paringu cumplite corde 'nstruna
Si necurmatu elu trage din arculu seu d'argintu.
Acuinu cu nalt'a-i ostia cumplitu in stanci lovesce,
Si-adúncile fântane din pesceri desteptandu
Sargentulu ilu rescola, Sargentulu se 'nfla, cresce,
Vuesce Riu-mare din stanci in stanci sarindu,
Rusiorulu, Scarisiora si Galbinulu se scola,
Florusiulu, Valiora, Nethisiulu se 'ntetiescu,
Si riuri si valcele, cu tote se rescola,
Vuescu, restorna, mēna, inneca, cotropescu!

Cadeau, pareau Romanii sub valuri si sagete.
Inaltulu tata Joe credeamu că ne-a lasatu,
Ca pe straine plaiuri si 'ntre barbare cete
Se 'mmormentămu noi Roma ce-atatu elu a naltiatu.
In noptea de catu iadulu mai negra, mai cumplita,
In lupt'a 'nfricosiata cu ceru si cu pamentu,
Chiar' ánima ca marmoru mai rece si 'mpetrita
Ar' tremurá de spaima ca tresti'a de ventu!
Cum ventulu s'ageresce si sufla multu mai tare
Candu munti inalti si crânguri impedec' alu seu sboru,
Si catu mai multu se 'naltia, elu in a lui turbare
Copaci si stanci cu-atata restorna mai usioru;
Cum marea se ridica, s'arunca si vuesce,

Candu dà de stanci si maluri, mai greu, mai furiosu :
 Asia 'n Romani puterea se 'ncorda, se 'ndoesce,
 Si 'n faci'a-atoru rele se'naltia spaimentosu.

Ajutorati barbarii de diei si de furtuna
 Si d'ale noptii umbre, la castre vinu turbati,
 Cum lupii vinu la staulu pe noptea fara luna
 Candu canii si pastorii in somnu paru afundati,
 Dar' veghiatorii turmei i simtu din departare,
 Se scola si-i alunga flamendi pe rapitori :
 Asia si'n a furtunei vuire si turbare
 I simtu din departare ai ostei veghiatori.
 Ei buciumele suna si'n agerulu resunetu
 A ventului vuire se perde 'namutîndu,
 Amurte si-asurdiesce si-alu ceruriloru tunetu
 Si nu s'audu far'arme si buciume sunandu.
 Saprinde negr'a lupta, se 'nfoca, se 'ncrudiesce,
 Dar' in a'noptii neguri, o! cine-o va descri ?
 Simtîmu că sub picioare pamentulu se 'ncaldiesce,
 Caldur'a totu mai tare simtîmu a se mari...
 Se misca sub picioare...si linu incepe-a curge...
 Se'naltia calde valuri, pe valuri paru plutindu
 Cadavre, scuturi, arme... Puterea ni se scurge...
 Si prin Romani mii stele aparu inaintandu...
 (Caci albe stele Dacii pe pepturi isi pusese
 Ca toti se-se cuosca prin oste-amestecati.)
 Credeam că viu din nopte Romanu mai multu nu ese,
 Vedeam pe toti Romanii prin valuri inchiagati.

Ca steu'a ce se 'naltia pe ceruri spaimentosa
 Cu lungu flagelu de flacari pamentu-ameuintiandu :
 Sarmandu cu spad'a-i lunga prin aeru fulgerosa
 Alerga prin multime : Traianu! Traianu! strigandu.
 Er' arculu greu si scutulu si tolb'a-i lucitore
 Ca stancile cadînde pe spate-i zuraiá,
 Si tremurá departe pamentulu sub picioare,
 Er' aerulu departe vuiá si vêjeiá.
 Indata-mi incordu arculu, pe cord'a-i tremuranda
 Aruncu o grea sageta, si tragu, ea sfâraindu
 Prin aeru stralucesce, cum luce-o stea cadînda,
 Si-adîncu in peptu se 'mplanta, elu cade, si cadîndu,
 Cumplitele lui arme cumplitu d'asupra-i suna;
 Si rage, la cadere-i, atatu de 'nfricosiatu,
 Catu vaile si muntii se sgudue, resuna,
 Chiar' fierele si dieii adîncu s'au spaimentatu.
 «Se nu te laudi, Traiane, cà mán'a-ti ar' fi dora,
 Caci dieulu vostru Marte saget'a ti-a 'ndreptatu!»
 Asia grai, Zamolcse cu negura-lu cungiora
 Si rapede din lupta gemendu l'a departatu.

Romanii prindu potere, ér' Dacii 'n turburare,
 Si-a'dfilei radie 'n ceruri vedîndu-le diorindu,
 Incepu a se retrage, Romanii totu mai tare
 I calca, strimtoreza, taindu-i si-alungandu.
 Ei scapa dupa valuri, dar' dieii loru nu 'nceta,
 Caci din Goganu Zamolcse detuna totu mai greu,
 Er' susu din naltulu Paringu Azizu mereu sageta,

Acuinu Sargentulu infla si-lu turbura mereu.
La porte, susu pe valuri, diei spadele vibreza,
Ei lupta si la lupta dau Daciloru poteri.
Romanii lupta singuri si singuri sangereza,
Si nime nu-i ajuta la greu si la doreri,
Far' numai Sant'a-Vineri, a Romei urditore,
Cautá din inaltíme la noi si suspiná,
Caci Joe-atotu-potentulu oprise cu rigore
Din Olimpiani ver-unulu in lupt' a se lasá,
Si celu ce-ar' face 'n contra, elu din Olimpu indata
Ilu v'aruncá d'ad reptulu afara pe pamentu;
Si acest' amenintiare cumplita, nemutata,
Elu o jurá pe Stige cu mare juramentu.

A Romei dalba mama se 'naltia susu la Joe
Si cu-ochii plini de lacrimi i díce linu rosíndu :
« Eternu, Atotu-potente, l'a carui nalta voia
Si cerulu si pamentulu se 'nchina tremurandu,
Se pote noi aicea se stámu in amortíre
Cu mare religiune tίνendu alu teu cuventu,
Si se vedemu poporulu, cui fara marginire
I-ai datu, ti-aduci aminte, domni'a pe pamentu?
Noi se-lu vedemu acuma cum suferu, se 'nfrange,
Cum dieii unoru barbari asupra-i s'au scolatu!
Ei potu p'ai loru s'ajute, tu lasi p'ai tei a-i stinge,
Si-Olimpulu inca siede si cauta nemiscatu!
Tu, ce-ai sfarmatu o-data gigantii si titanii,
Te temi acuma dora si d'umbre de pigmei?

Tu mai domnesci, o! Joe? si diei suntu Olimpianii?
Séu suntemu numai umbre, noi marii, vechii diei?»

Er' Joe suridîndu-i din tronulu de splendore,
Si pletele-aurose cu drept'a-i mangaiîndu :
« O! fiica, dulce fiica, eternu stralucitore,
Eternu doreri si temeri mi-aduci aici venîndu !
Dar' lasa-le, dieésa, si faci'a-ti insenina,
Caci n'a-ajunsu inca Roma se-i dâmu noi ajutoru.
Cu Roma, data lumei de domna si regina,
Se lupta chiar' si dieii desiertu si fara sporu !
Curendu vedé-vei, fiica, cadîndu in nimicire
Poporu 'ntortu la sufletu, codreanu, necredinciosu,
Si 'n urma lui va cresce a Romei stralucire,
Si-unu nou poporu va nasce din trunchiulu ei virtosu;
Si dec' o-data tempuri amare, furtunose,
Voru spulberá marirea de care-a stralucitu,
O! nu te teme, fiica, caci dile luminoase
Romaniloru in ceruri eternu li s'au urdîtu.
Din cas'a lui Enea, ceresca radecina,
Unu nou erou o-data pe lume va luci,
De nou elu va se 'naltie betran'a sa tulpina,
Si-a' Romei noue plaiuri sub sceptru-i va 'ntruni.
Dar' de doresci, o! fiica, si dieii se cobora
In ale Romei lupte, se fia voi'a ta!
Si ce-i ursitu o-data se pera si se mora,
Ce numai potu nici dieii intorce si schimbá...
Mai rapedu séu mai languedu totu are se-se stinga !

O! fă, iubita fiica, si fă precum doresci!
 Din diei mai multu nici unulu mandatu-mi nu-lu mai stringa-
 Deschisa fia calea poteriloru ceresci! »

Asia graesce Joe, si sal'a-i aurita

D'aplause fremetose resuna tremurandu :

Precum sub nalte maluri, candu austrulu invita

Si scol' a' marii valuri, resuna murmurandu.

Toti dieii se ridica din nalt'a-si adunare,

Dar' mai cumplitu Mavorte cruntandu-se 'mpregiuru;

Si tremurá Olimpulu sub pasu-i greu si mare,

Si nu 'nceapa de scutu-i nici aerulu ingiuru.

Infiorandu din coifu-i si fulgerandu din spada

Cobore si s'asiedia pe Galbenulu stancosu.

Din Cocaionu Zamolcse vedîndu-lu stá se cada,

Atatu apare dieulu la dieu de spaimentosu.

Dar' dieulu isi revine, s'aprinde, se 'ncrudiesce,

Cu fulgere 'ntreite lovesce detunandu ;

Se sgudue pamentulu si ceru 'nfundu vuesce,

• Da 'ntre pameutu si ceruri stá Marte nemiscandu,

Si fulgerele grele, sfarimatore arma,

Resaru, se frangu in sine pe spaimentosulu scutu :

Cum grindin'a pe stanca resare si se sfarma.

Si nu remanu nici urme din tota ce-a caditu.

Er' Marte nalt'a-i spada de doue ori rotesce

Si-a trei'a or' rotind'o tramite-o prin eteru,

Si cum cometulu noptea din ceru se deslipesce

Si cade cu cutremuru intre pamentu si ceru :

Asia prin aeru spad'a tunandu fulgeratore
 In sboru-i Cocaionulu restorna-lu retezandu,
 Si dieulu impreuna cu regi'a-i lucitore
 D'a dura pintre stance se duce detunandu.
 Er' vaile si muntii asia se sguduirea
 Catu Azizu arculu scapa si-Acuinu alu seu tridintu.
 Pe murii Sarghetusei toti dieii 'ngalbinira.
 Si-astepta se-se surpe totu cerulu pe pamentu.
 Sargentulu de pe campuri adun' a' sale unde
 Si 'nspaimentatu se trage, s'ascunde pe sub stanci.
 Er' Dochia prin pesceri cu venturile s'ascunde,
 Si-a'noptii grele neguri prin vaile adunci.
 Apolo 'n caru-i d'auru pe Parngu lucindu apare,
 In umeri arcu si tolba cumplitu i resuna,
 Si mii sagete d'auru din arcu-i greu si mare
 In dieii crunti, selbatici, din munte tramitea.
 Cu-a'noptii dese neguri si dieii disparura
 Si-o dalba di si dulce pamentulu inveli.
 Dar' Dacii nici acuma din animi nu scadiura,
 Alu luptei doru si-omorulu mai tare se 'ncrudî.
 Chiar' Decebalu apare sumetiu ca piscu de munte
 Cu spad'a-i fulgerosa prin aeru vertegindu :
 « Se-mi és' acuma, striga, cu mine se-se 'nfrunte
 Cin' si-a uritu vietî'a, copii si-a fi urindu »
 Si scutu-i latu si negru cu margini aurite
 Se pare-unu negru nuoru din lun'a lui cuptoru,
 P'a'carui negre margini mii fulgere 'mpletite

Se 'nsierpuescu si versa cutremuru si floru.
 Delungu in facia-i cauta si nime nu-i respunde.
 Unu rece,-adũncu cutremuru pe toti i cuprindea,
 Dar' fia-care spaim'a si-acopere, si-ascunde,
 Si nimeni inca nimeni la lupta nu-i esiá.

Dar' Adrianu in urma se 'naltia din multime
 Cum Paringulu se 'naltia din piscurile 'ngiuru.
 «O! nime, Decebale, mai multu acuma nime
 Din mâna-mi te mai scapa, pe naltulu Sore juru!
 De-ai fostu ursitu in lume l'asia cadere mare,
 Te mangae cá totusi apuni de braciulu meu!»
 Elu dıce si 'nasupra-i s'arunca cu turbare
 Rotindu lucios'a-i spada ca luciulu curcubeu.
 Er' Decebalu vedĩndu-lu asupra lui s'arunca.
 Precum din doue turme doi tauri mari, turbati,
 Se 'niepta unu 'ntr'altulu, sub ei verdos'a lunca
 Se sgudue si geme, boarii 'nspaimentati
 Se tragu din a'loru áretu, si turm'a chiar' se teme,
 Si nuori grei se 'nltia de pulbere la ceru:
 Asia sub ei pamentulu se sgudue si geme,
 Si din loviri se 'naltia schinteile 'n eteru.
 Acum s'arunca 'n dreapta, la stang' acum se 'niepta,
 Acum in cercu se 'ncurra, s'alung'acum cotindu,
 Acum stau, se mesora, veneza si s'astepta,
 Lovire de lovire din spade grindinandu
 Pe coifu, pe scutu, resuna, catu aerulu surdiesce
 Si vaile si muntii adũncu ingiuru vuescu;

Si Decebalu candu spad'a prin aeru o rotesce
Catu fulgerulu de lunga, ingiuru inmarmurescu.
Chiar' Adrianu se mira, si singuru se 'nflora!
Asia turbati se lupta, chiar' sorele stà susu
Si din inclinulu calei mirandu-se-i mesora
Si par'cà 'n admirare uitas' alu seu apusu.
Er' Adrianu in urma d'a luptei delungire
Atinsu, de nou s'aprinde, s'a prinde mai cumplitu,
Si-asupra-i se rapede cu-a leului pornire,
La prada-i candu s'arunca setosu si flamenditu;
Si 'n ora ne-asteptata cu spad'a-i grea si lunga
Cumplitu in coifu detuna si coifulu despicanu
In crescetu ilu lovesce; credeam cà se-i ajunga,
Dar' nemiscatu remane; se mira toti vedîndu!
Elu par' cà nici nu simte feros a lovitura,
Si spad'a-i arborosa rotind'o spaimentosu
In Adrianu s'arunca, dar' elu cu-o 'ntorsetura
O 'ncungiura, lovirea desierta cade diosu,
Si giuru-ingiuru pamentulu se sgudue si suna.
Er' Adrianu asupra-i, pan' nu-si ià nou aventu,
S'arunca si cu-o noua lovire-asia-lu detuna
Catu galbinindu se 'ndoie si cade la pamentu.
Pe Daci fiuru de morte, vedîndu-lu, i cuprinde,
Dar' rapede-si revine, se scola mai turbatu,
Si l'Adrianu s'arunca : precum unu leu s'aprinde
Si mai cumplitu turbeza simtîndu cà-i sagetatu.
Dar' Adrianu ca stanc'a pe locu-i se 'ntaresce,

Si-adũnci si largi vertegiuri cu spad'a 'nvertegindu,
 Pe Decebalu in crescetu de nou asia-lu tresnesce
 Catu impregiuru-i lumea se 'ntorce 'ntunecandu.
 Elu in genunchi se 'ndoie, caci spad' adũncu petrunse
 Prin coifu, si 'ngiuru pamentulu incepe-a se 'ncruntá.
 Cumplita spaim' atuncea pe Daci pe toti i-ajunse ;
 Ei spadele rotindu-si alerga spre-a-lu scapá.
 Ingenunchiatu si'n sange, elu inca totu se lupta,
 Si doue mari si grele loviri inc' a respinsu.
 Dar' intr'aceea Dacii urlandu ajungu la lupta,
 Er' Adrianu din lupta se trage 'ncetu, aprinsu :
 Cum leulu se retrage candu cani, pastori s'ardica
 Si se rapedu asupra-i strigandu si teciuandu,
 Elu cruntu din ochi schinteia si des'a-i coma 'nspica,
 Si 'ncetu si fara voia se trage murmurandu.
 Pe Decebalu in midilocu luandu-lu napoieza
 Adapostiti sub ploi'a de petri si sageti,
 Ce de pe nalte valuri asupra grindineza
 Si pe Romani i tñe in pasi merunti si 'nceti.
 Er' sorele 'ntr'aceea pe dupa stanci cobore
 Si-a' noptii umedi umbre se'naltia de prin vâi.
 Se tragu in intru Dacii si'n grelele zavore
 A' Sarghetusei porte le-arunca dupa ei.
 Dar' nu s'oprescu Romanii.—« Acum ori-nici o-data
 Se punemu capetu luptei, le striga Adrianu,
 Cu fric'a mortii 'n sufletu, cu mintea destramata,
 Infrantu si celu din urma gigante dacianu,

Nu potu mai multu s'abata ne'nvins'a, negr'a sorte !
Au n'audîti in intru cutremuru, vaeru, plansu ?
In diori ai Romei vulturi pe valuri, susu pe porte,
Peste palatu si temple aripele si-au tinsu ! »

Elu dîse, toti s'aventa sub scuturile 'ntinse
Ducendu cu ei perire, cutremuru, vai si-omoru.
Dar' n'afla nici acuma poterile 'n Daci stinse ;
Sagete, grindi si stance arunc' asupra loru.
Cum stancele ce suna sub grindin'a ce cade
Din nūorii grosi si negri menati d'un ageru ventu,
In catu pastorulu care mai mortu la turma siède
I pare că toti muntii s'afunda prin pamentu :
Asia sub nūorulu negru de petri, grindi, sagete,
Romanii pe sub scuturi pareau că se turtescu,
Nimicu inuse nu pote din cale se-i incete,
Mereu si totu mai tare sub valuri se 'ndesescu.
Ei totulu impresora si 'ncepu se dèe-asalte ;
Resuna 'ngiuru si geme, si susu si sub pamentu.
Alu Daciloru detunetu din valurile nalte
P'ai nostri nu-i spaimenta, le pare-unu langedu ventu.
Pe scari unii se 'naltia, prin arbori altii sue,
Copaci cu sute ramuri adusi din vechi paduri ;
Din umeru altii 'n umeru s'ajuta se-se pue,
Ca unulu dupe altulu se sara susu pe muri.
Dar' Adrianu se 'naltia din toti mai de minune.
Unu bradu crengosu si mare, ce'n codru 'n nūori batea
L'ardica ca pe-o pena si dreptu pe muri ilu pune,

Si susu prin a' lui ramuri vertegiu elu se suiá.
 Unu codru de sagete d'asupra-i grindineza,
 Strujani si lanci si petri detuna p'a' lui scutu,
 Si 'nspaimentati, chiar' valulu in capu i-lu ruineza,
 Elu inse totu mai ageru si totu mai multu temutu
 Pe valu in susu se 'naltia, si 'n cale-i nu-lu retine
 Se-i cada 'n capu chiar' Parngulu séu naltulu Retezatu.
 Multi altii fara numeru elu trage dupa sine,
 Si-acum-acum d'asupra erá se sar' armatu,
 D'o-data bradulu inse se frange sub multíme
 Si cadu cu mare vuetu multíme la pamentu.
 Dar' Adrianu, elu singuru remane la 'naltíme,
 Tinendu cu mána tare (maretiu si greu momentu!)
 Si crest'a ce-apucase si spad'a-i lucitore,
 Er' scutululu in a dou'a d'asupra-si ridicandu.
 Nenumerati asupra-i s'arunca cu furore,
 Impingu, lovescu, detuna, strigandu, chiamandu, racnindu.
 Elu aterrandu in aeru cu sute se mesora
 Si pintre toti in urma s'arunca susu pe muru,
 Respinge, taia, sfarma, catu totulu se 'nflora,
 Si 'nscurtu din o multíme nimicu nu vede 'ngiuru.
 Er' faim'a prin ostire ca fulgeru se latiesce,
 Din vorba 'n vorba cresce si s'ora 'nspaimentandu :
 Cà p'Adrianu in intru multímea... ilu têresce,
 In sange-i fla-care turbarea-si stemperandu.
 Atunci cu noua furia pe muri ai nosti s'aventa.
 Eu insusi punu o scara si spad'a 'nvertegindu,

Prin ploia de sagete, ce-acum nu mai spaimenta,
 D'asupra susu pe valuri picioru 'mplantu suindu.
 Pe muri unii se 'naltia, in porti altii detuna,
 Le sgudue, le sfarma, le-arunca la pamentu.
 Precum candu se cobore pe mare-o grea furtuna
 Si valuri peste valuri ridica negrulu ventu,
 Si-acum s'arunca 'n facia pe nai'a spaimentata,
 Acum o batu in coste mugindu infricosiatu,
 Naeriulu stă, privesce, cu anim'a 'nghiaciata,
 Cu mintea ratecita, tacutu, inspaimentatu,
 Unu valu cumplitu se 'naltia si 'n nae se reversa,
 Si 'n urma-i alte valuri s'arunca si-o cuprindu,
 Ea tota se cufunda si 'ntr'unu minutu e stersa,
 Ea, ce plutea nainte pe luciul falaindu:
 Asemenea Romanii reversa-se 'n cetate,
 Si sub a loru putere incepe-a s'afundă.
 Dar' cine va depinge in tot' a ei dreptate
 Imaginea sa trista, cumplita mortea sa?

D'o-data noptea negra se 'ntuneca mai tare,
 In negre, mari vertegiuri se 'naltia fumu 'n ceru ;
 A steleloru lumine se stingu ca d'o suflare,
 Si cerulu si pamentulu in chaosu cadu si peru.
 Prin intunerecu sgomotu, cumplita zinganire,
 Unu tîpetu, gemetu, vaeru, unu plansetu, unu suspinu!
 Infernulu chiar' se pare cu 'ntrega lui cumplire
 Că s'a versatu in lume, toti monstri paru că vinu.
 Er' de suptu fumu in urma vertegiuri de lumina,

Colone mari de flacari s'ardica volburandu,
Toti muntii 'ngiuru si codrii aparui si se 'nlumina.
Cetatea din adâncuri se simte përaindu!

Er' Decebalu in curtea-i betrana si stancosa
D' amar'a lovitura jacea perdutu si 'nfrantu.
De capitani si preoti o ceta numerosa
Siedea 'mpregiuru-i trista cu capulu in pamentu.
Er' Masiramu preotulu, uitatu de dîle 'n lume,
De erbi si-a loru potere divinu cunosctoru,
Siedea la capetâiu-i si sucuri fara nume
Versá 'n adûnc'a-i plaga sioptindu incetisiuru.
Dar' indesiertu, ca stanc'a dorerile l'apasa,
Si-o nopte grea si-adûnca se lasa p'alu seu sinu.
Er' Dochia nevediuta d'asupra lui se lasa
Si 'n plag'a-i turburata revers'unu sucu divinu.
Dorerile-i indata se moia si s'alina,
Si noptea grea din sinu-i incepe-a se rari,
Poterile re'nvia, vederea se 'nseuina,
Si rezimatu pe spada-i incepe-a resari ;
Se 'naltia, dar' mai palidu pe spada-i se 'ndoesce,
Si 'nfrantu in alu seu sufletu recade 'n asternutu,
Dar' surdulu sgomotu d'arme ce cresce, s'ageresce,
Si-alu tîpeteloru vuetu, ce cresce nevediutu,
Si-a' flacariloru vêlve ce batu pana la stele
Si 'ngiuru-i se reversa ca oceanu aprinsu,
Destepta 'n elu vietî'a ce stá se sbore 'n stele,
De nou aprindu in sinu-i alu urei focu nestinsu.

Se 'naltia si 'n naltiare-i unu dieu a fi se pare,
Atatu erá 'n statura-i divinu si maestosu.
Aduna capitonii pe cati inca mai are,
Si ridicandu-si spad'a le dice durerosu :
«Poporu, cetate, tiera, in pulbere se 'nclina,
Si sorele de mâne ne va vedé 'n mormentu !
Morimu mai bine 'n lupta cu gloria deplina
Decatu se fimu sclavi Romei in vechiulu nostu pamentu ! »

Romanii intr'aceea palatulu impresora
Si prin loviri cumplite frangu port'a de metalu,
Irrumpu cu mii de facile, in flacari lu'niasiora,
Restorna, sfarma, striga, cautandu pe Decebalu.
Preotii, capitonii, vedîndu amar'a sorte,
Asia graescu cu lacrimi nainte-i genunchiandu :
«Nemoritore rege ! ne-ajunge-o negra morte,
Si sortea nu ne lasa nici se morimu luptandu.
Vediuramu insisi dieii ducendu-si de prin temple
Maretiele imagini la cari ne-amu inchinatu.
Chiar' marele Zamolcse (si pote se-se 'ntemple
Mai multu !) cu-a' lui imagini gemendu s'a departatu !
Desiarta-i tota lupt'a, desiert' ori-ce credintia,
Si mortea, numai mortea, dar' mortea ne 'ndoitu,
E tot' a nostra gloria, scapare si scutintia !
Si cerulu si pamentulu, cu toti ne-au parasitu !
Audi cum vinu, cum striga, cum viu voru se te prinda,
Ca se te-arate Romei tîritu dup'a'loru caru,
Era pe noi in urma-ti in lungu síru se ne 'ntinda

Si se 'naltiãmu marirea cumplitului Cesaru.

Aici din noi ori-care de spad'a sa se cada ,

Tierin'a numai rece s'o afle-aici intrandu!

Ei dïcu, si fia-care s'arunca 'n a sa spada,...

Dar' Decebalu si-unu preotu remanu inca suflandu...

Si Decebalu s'ardica pe spad'a-i sangerata

La lupta se-s'arunce, preotulu sangerandu

Ridica de pe petra o spada incrunzata

Si 'nvapaiatu asupra-i s'arunc'asia strigandu :

« In numele lui Zamolcs!» si spad'a 'n peptu i-o 'mplanta.

Maretiulu rege cade si-alu mortii somnu de feru

Eternu i 'nchide ochii, ér' sufletulu s'aventa

Lasandu-i corpulu rece amenintiandu la ceru.

Er' faim a 'ndata sbora si spune-a lui cadere,

Adaugendu la spaima si-alu desperarei focu ,

Si totu ce se mai misca, mai simte 'nca putere,

S'ardic', alerga, tîpa, fugindu din locu in locu.

Femeile alerga, dar' far' a mai sci unde,

Acuma esu din case, si-acum intorna ér',

Saruta, 'mbracisieza si scalda 'n lacrimi unde

Caminulu tristu alu casei si-alu mosiloru altaru.

Inspaimentati copii pe mame chiama, striga,

Er' ele plangu, alerga, cautandu-si a' sei fii.

Betranii d'a loru cãrja mai multu nu se castiga;

Si unii desprindu arm'a si-alerg' a se lovi,

Er' altii-si iau nepotii si fugu cu ei in spate

Voindu in ei se scape p'aiiloru resbunatori,

Er' altii, se nu veda cum pere-a loru cetate,
S'arunca 'n a'ei flacari si moru injuratori.
Pe cei ce voru se fuga cetatea loru i vinde
Cu flacarile sale toti muntii luminandu.
Prin codri, vâi si campuri, unu gemetu surdu se'ntinde,
Si codri, vâi si campuri resun' adâncu vuindu.

CANTULU III

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU III

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Traianu pleca cu Negru pe munte in susu. Negru nareza lui Traianu sortea Româniloru dela mortea lui (Traianu) pana la tempulu seu. Ajunsi pe culmea muntelui, Traianu explica lui Negru originea arborelui si a balaurului de sub elu. Coboru apoi pe munte in josu, si Traianu explica vuetulu ce se aude josu in campî a ce se intinde la polele muntelui. Coborindu in campia, Traianu desvelesce lui Negru viitorulu Româniloru, aratandu-i eroii viitori. Aratarea eroiloru si descrierea fapteloru celoru mai însemnate dela Dragosiu pana în celu mai d'aprope trecutulu. Negru intorce pe pamentu.

Asia Traianu incheia a Daciei cadere
 Si plec' apoi cu Negru pe munte linu suindu.
 Multîmea 'n a loru urma privesce cu placere
 Pan' ei in departare s'afunda stralucindu.
 Mergendu Traianu i dîce: «dar' spune-mi, Negre, spune,
 A' Romei fii in Dacia ce dîle-au petrecutu,
 De candu, dupa risip'a selbaticeii natiune,
 S'au dusu si 'n a'ei plaiuri nou Latiu, si-au facutu. »

Traianu asia-lu intreba, si Negru cu mirare :
 « Se pote, naltu parinte si domnu nemoritoru,
 Nimicu se nu scii inca d'a' nostre dîle-amare ?
 Au nu ti-a spusu unu Gelu aici locutoru ?
 Pe scurtu, divinu parinte, voiu spune-a nostra sorte
 De candu si noi si Roma si lumea te-a perdutu.
 Mai tot' a nostra vietia ne-a fostu o lunga morte,
 Si lumea multu se mira cã totu nu ne-amu perdutu.
 Selbaticele plaiuri, ce Dacii le lasase,
 Curendu a Romei mâna le-a prefacutu in raiu,
 Si Roma 'n marea-ti Ulpia o sora-si capetase
 Si 'n Traianidi unu frate d'unu sange si d'unu traiu.
 Dar', vai! inaltu Cesare, si singuru urdîtore,
 A nostra fericire curendu s'a stracuratu,
 Si peste-a' Daciei campuri, cetati infloritore,
 De barbari noue valuri noianu s'au reversatu.
 Vai! Roma din naltîmea la care-a ta potere
 Curendu o renaltiase, scadea, vedîndu, scadea.
 Curendu Cesarii uita ce 'nalt'a-ti prevedere

Pentru domni'a lunei in Dacia vedea.
Din dî in dî mai tare, ei uit' a ta mosîa,
Si totu mai crunti barbarii asupra-i se rapescu.
In urm' a' Romei vulturi cu tot' a loru taria
Disparu si 'n voi'a sortei pe toti ne parasescu.
Candu vuetulu plecarei s'a respanditu prin tiera ,
Candu imperatulu Leriu toti vulturii-a pornitu
Chiamandu intregu poporulu se treca Istrulu éra,
Atunci intregu poporulu, o ! lucru ne-audîtu !
In Ulpia-Traiana s'aduna valu-sîroie
Si toti c'unu singuru sufletu acestea le respundu :
«Atuncea candu Carpatii s'oru face musînoie,
Si Dunarea s'a 'ntorce se curga l'alu seu fundu,
Atunci si nici atuncea, jurâmu pe santulu sore,
Atunci si nici atuncea noi tier'a n'o lasâmu !
Morimu mai bine 'n lupta, in flacari ardietore ,
Decatu alu nostu parinte si Roma s'o tradâmu !»
Cu catu nevoi'a cresce, cu-atatu mai multu s'aprinde
A patriei iubire in june si betranu .
Si nu-su poteri in lume ce-aru mai poté desprinde
De dulcea lui mosîa vr'unu sufletu de Românu !
Delungu noi ne luptaramu si 'nfranseramu turbarea
Selbaticeloru limbe ce-asupra ne cadea ,
Delungu le sustînuramu, le 'nchiseramu intrarea.....
Si Dacia parasita, ea totu mai inflorea !
Unu capu aveamu cu totii din Tisa pan' la mare,
Si santei tale Ulpie cu totii ne 'nchinâmu,

Si toti sareamu ca unulu l'a patriei scapare,
Si umeru langa umeru cu totii ne luptamu.
Selbaticele limbe se 'ndesa, greu se 'ndesa,
A' Daciei verdi campuri in sange se 'nvelescu,
Si fiii sei in urma incetu-incetu le lasa
Si santele-si camine prin munti le-adapostescu.
Si vechi'a legatura incetu-incetu se frange,
Si plaiu de plaiu se rumpe si-si naltia cate-unu domnu,
Si domnu de domnu isi uita, unirea 'n noi se stinge,
Virtutea stramosiesca s'afunda 'n negru somnu!
L'Ampoi in vechi'a Alba unu Juliu domnu s'asiedia,
Unu Mariu peste Crisiuri, unu Claudiu la Timisiu,
Si 'n alte plaiuri altii mereu se 'ntemeieza,
Tragendu ingiuru poporul din campuri la desisiu.
Er' fiic'a ta, parinte, in pulbere se 'nclina,
Departa d'a ei mama, lipsita d'ajutoru.
Asia maretia Dacia se 'mparte, se desbina,
Si dintre domni atatia, ea-i fara domnitoru.
Ei indelungu se lupta si moru pentru mosia,
Dar' lupta singuratici si 'n urma toti s'au vinsu !
Asia-si perdura Gelu vietia si domnia,
Unu Gladu, betranulu Mariu, si'n urma toti s'au stinsu.
Si di cu di barbarii mai tare coplesira,
Si-a' Daciei frumsetie le prefacura 'n fumu,
Cetatile ce-odata maretie stralucira ,
De trista mostenire lasara numai scrumu,
In catu tieranulu astadi ori-unde feru 'mplanta,

Ori-unde numai scurma p'alu Daciei pamentu,
 D'a mosiloru marire mii urme desmormenta,
 Si-a' loru cumplite ose le-admira in mormentu !
 Si dintre toti pan' astadi vre-o patru suntemu inca
 Ce mai tînemu o umbra de domni pintre Români :
 P'a' Ulpiei ruine Musiatu in vietî'a-adîncu,
 Bogdanu la Maramuresiu incinsu de rei straini,
 La Severinu, la Istru, Romanu inca se tîne;
 Eu Muresiulu si Oltulu acum le-am parasitu,
 Si me'ndoescu, parinte, de nu-mi stá multu mai bine,
 De catu se-mi lasu caminulu, mai bin' se fiu moritu.»

Asia graesce Negru si l'ale lui cuvinte
 Traianu inalt'a-i frunte si-o 'nclin' adîncu oftandu.
 « Eu n'am sciutu, elu dice, nimica mai nainte
 Si-acum audu c'unu Gelu p'aici ar' fi traindu.
 Dar' elu pote traesce departe pe campia
 Cu cei ce pentru tiera luptandu-s'au cadiutu.
 Ei nici odat' aicea la noi nu potu se viia,
 Nici noi la ei nu mergemu. Asia cerulu a vrutu.
 Dar' nu te 'ndoi, Negre, si n'are reu se-ti para
 Dec' ai esitu in urma din vechiulu teu caminu,
 Caci va se vedi, nepote, ce-a fi cá se resara
 In ale tale urme, prin seculii ce vinu. »
 Abia 'nchiã cuventulu si-ajungu in verfu de munte
 Sub arborulu ce versa divinele lumini,
 Dar' Negru simte-unu tremuru si reci sudori pe frunte,
 Caci unu uriasiu balauru jacea la radecini.

« Dar' nu te teme Negre, voiosu Traianu i dîce,
Caci in aceste plaiuri nimicu nu-i de temutu.
Balaurulu acest'a ce-lu vedi acum aice
Elu este sant'a umbra acelui ce-a statutu. »
Balaurulu atuncea din capu pucinu intinde,
In aeru si-lu ridica si pare-adurmecandu.
« Dar' spune-mi, dîce Negru, caci mintea nu cuprinde. »
Traianu cu dulci cuvinte i dîce respundîndu :
« Astu arboru, scumpe Negre, e arborulu luminii,
Balaurulu acest'a stravechiu-i pazitoru.
In tempulu celu de auru, precum spuneau betranii,
Candu omulu, care 'n urma s'alese moritoru,
Cu dieii dimpreuna traiá in nemorire,
Vedi, arborulu acest'a pe lume stralucea,
Si dieii susu din ceruri, o tempu de fericire !
Pe elu la omu in lume veniá si se 'ntorcea.
Dar' omulu, dintre fiere antai'a rapitore,
Ne multiemitu, in ceruri se 'ncerc' a se sui.
Atuncea Joe puse pe fiera pazitore,
Dar' omulu chiar' si acest'a curendu o amagi ;
Si-atunci cercara unii in ceruri se-s'avente,
Er' altii santulu arboru de rami a-lu despoiá,
Totu omulu pentru sine voindu se si-lu implante,
Se-si aiba fia-care la ceruri puntea sa.
Atunci cu totii dieii pamentulu parasira
Si arborulu luminei aici l'au straplantatu,
Er' omului lasara se stè 'n eternu satira

Mareti'a-i umbra numai pe cerulu instelatu.
 Er' fiinti'a-acestei umbre ceru cá se remana,
 Si dieii se 'nvoira se stee pe pamentu.
 D'atunci si pana astadi si catu va fi se tîna,
 Urgi'a loru eterna remase monumentu !
 Dar' omulu pana astadi, si-duce bine-aminte
 De arborulu luminei ce-odat'a stralucitu,
 Dar' umbrei lui din ceruri, maestru si cuminte,
 Nenumerate nume straine i-a lipitu. »

Asia graindu cu 'ncetulu coboru din verfu de munte.
 P'unu campu fara de margini se perdu a' loru vederi.
 De strigate, de vuetu, ce sun' a lupte crunte
 Eterulu asurdiesce. « Dar' ce-su ale strigari ,
 Si d'unde-atata fremetu, ca 'n lupta sangerosa? »
 Uimitu intreba Negru, ér' Ulpriu respundîndu :
 « Totu sufletulu ce nalt'a vointia luminosa
 Destina ca se 'ntorne, lungi secole trecendu,
 L'a' vietii lungi amaruri, antaiu aici s'aduna
 Si 'ncepu la calea vietii incetu a se dedá !
 Caci fia-cui in lume, cu sortea rea séu buna,
 D'aici i se 'mpartiesce ce-acolo va lucrá.
 D'aicea domnitorii deprindu se pastoresca
 Poporele ce sortea sub sceptruloru le-au pusu ;
 Aicea capitani, ursiti se stralucesca
 Prin tempuri fara numeru c'unu nume ne apusu,
 Deprindu a' loru invingeri. Aicea vedi tiranii
 Poporele loru blande in pulbere calcandu.

Aicea vedi popore ce 'n urma cá titanii
 Se 'naltia, domni si tronuri in venturi spulberandu.
 Aici se mira lumea in tote-a'sale fecie,
 Si-aici voescu, o! Negre, s'aratu si se-ti resfiru
 A Daciei scumpe dfile, si triste si maretie,
 Ce-ursitele-i insira pe lungulu vietii firu.
 Er' noi colea din vale in ani abia o miia,
 Traindu din sant'a mana, potemu aici sui
 Si cobori pe munte colea p'acea campia,
 Si-acolo viitorulu incetu a-lu desveli.»

Asia dicendu, cu Negru de-vale se cobore,
 Se 'nfunda prin multime si 'n midilocu ajungendu
 Se sue p'o movila din care se mesore
 Multimea fara margini vertegiuri alergandu.

«Ascult'acuma, Negre, si 'ncord'a ta privire,
 Caci eu a Daciei sorte aici ti-oiu desveli,
 Ti-oiu spune ce-o astepta, cadere si marire,
 Ti-oiu arata nepotii ce 'n urma-ti voru veni.
 Privesce l'acelu june cu-o spada fulgerosa,
 C'unu arcu cumplitu d'a umeru multimea 'nflorandu,
 Va fi numele-i Dragosiu in viet'i-a-i luminosa.
 Acest'a dupa tine caminu-si parasindu
 Din munti pana la mare va 'ntinde-a sa domnia,
 Si-unu siru maretiu acolo de domni elu va urdi;
 Si-oru apera mos'a cu nalta barbatia,
 Precum urmasii-ti, Negre, cu-o lume s'oru osti.
 Dar' orb'a sumetia si trist'a neunire

Cu sange viu de frate, vai ! tier'a voru cruntá,
Si sinu-i plinu de lacremi, de doru si de iubire ,
Ca lupii bland'a turma, turbati voru sfasiá.
Ah! frate contra frate si fiulu contra tata
Legá-voru legatura cu limbe din straini !
Dar' dupa grele lupte si-o vietia desperata,
Si-a 'ntorce cerulu faci'a l'ai Daciei Latini !
Er' cel'a care vine cu-o dalba spada 'n mâna ,
Cu pletele-albe 'n aeru, e Mircea celu betranu,
Si Pontulu si Carpatii si Dunarea betrana
Voru spune d'a' lui fapte nepotiloru ce vinu.
Va 'ntinde pan' la mare, nepote-, a ta mosia,
Si Tisa, Elespontulu de nume-oru tremurá,
Si multe limbi barbare, cumplite 'n sumetia,
Cumplitu, betrane Mirceo, asupra-ti voru cadea !
Dar' unii 'n stanci si-oru stinge si vietia si mania,
Er' altii colo 'n Rovini isi voru aflá mormentu,
Si-abia scapá-va vr'unulu in dilele d'urgia
Se duca negr'a scire in tristulu loru pamentu !
Si 'n lung'a viitorime, candu Dunarea turbata
Strainii voru vedé-o, voru tremurá 'ntrebandu :
Te-a turburatu dor' Mircea de curgi asia 'nspumata ?
Si voru fugi de spaima credîndu cà-lu vedu venindu.
Er' celu de dupa Mircea cu ramu d'olivu in mâna,
E bunulu Alesandru de datini urdîtoriu.
Sub elu va duce tier'a vietia dulce, lina,
Si-lu voru numi cu fala alu doilea fundatoriu.

Nu vedi colo p'acel'a, ce singuru numai vine
 Si toti pe dede parte lu'ncongiura trecendu !
 Lui tiep'a-i va da nume, si vai d'acel'a cine
 D'o-data si 'ntr'o tiera cu elu va fi trairu.
 Dar, si dusmanii tierei cu spaim' oru tiené 'n minte
 Prin seculi alu lui nume cumplitu si fiorosu,
 Si n'a fostu, si nici altulu n'a fi din elu nainte,
 Asemenea la fire si cruntu si barbatusu.

Atint'acum privirea la junii ce 'n unire
 Aparu ca doi luceaferi totu campulu luminandu.
 Acestia voru fi, Negre, a Daciei marire,
 Cu-a' loru maretie fapte pamentulu totu implendu.
 Mihaiu, Mihaiu, si Stefanu, o! suflete divine,
 Unu Scipionu si-unu Cesaru in voi voru re'nvia,
 Dar' sortea 'nvidiosa i-a despartí 'ntre sine,
 Si fia-care singuru in lume va luptá !
 O! par'cá vedu pe Stefanu cum elu din tronu-i sare
 Si peptulu pentru tiera si-lu face valu de feru,
 Si vedu intrega lumea cuprinsa de mirare,
 Cum cetele barbare sub bratiu-i cadu si peru.
 Unu rege vedu cum fuge cu tristele-i ruine
 Si trei sagete 'n spate, e regele Corvinu !
 Si dieii de i-aru spune cá Stefanu nu mai vine,
 Mancandu pamentulu fuge de spaim'a de Románu.

Audi colo din codrulu p'acea campia lața,
 In fia-care arboru gemendu si suspinandu !
 Nu vedi picandu din frundie o roua sangerata,

Er' umbre mii prin ramuri gemendu si fluturandu.
Asia va cresce-odata acea Dumbrava-rosia
Ce Stefanu va lasá-o de mare monumentu
La toti ce 'n viitorime cu spada trasa-rosia
Aru mai cercá se calce p'alu Daciei pamentu !
Er' colo d'alta parte vedu valea-acoperita
Cu albi troieni de ose, ce sute, mii de ani,
Barbariloru voru spune cá Dacia-i pazita
De braciele feroase stravechiloru Romani !
Dar' colo cine fuge cu bréulu dupa sine,
Cu mant'a sfasiata, cu capu 'ntierinatu ?
Cumplitulu si ne'nvinsulu ! elu fuge cu rusíne,
Caci laurii si ostea Mihaiu i-a seceratu !
Elu fuge, dar' ostirea-i se 'mpulbera, se 'nfrange,
Cu tot' a ei multíme si marii-i capitani,
Si siepte díle Istrulu reversa numai sange !
Mihaiu, Mihaiu pe maluri sfarama la dusmani !
Er' colo ét' unu altulu cu calulu fara frêne !
Elu fuge se-si mai scape din dulcele seu traiu,
Dar', vai ! sermanulu popa, elu se va 'ntorce mâne
Cu capu-i se 'ncunune triumfulu lui Mihaiu !
Si et' o tiera 'ntrega in mare serbatore
Urandu in cale-i ese cu mii cununi de flori,
Cu cantece betrane, cu lacremi ridietore,
Cá dup' amari si negri, lungi seculi de flori,
Mai vedu in a locu tiera unu domnu din a'loru sange!
O ! bucurate-Apule, te 'naltia din mormentu !

Privesce, scumpa Ulpia, si 'nceta d'a mai plange,
 Privesce si suride, suride p' unu momentu!...
 Dar vedi colo tradarea si negr'a reutate,
 Cum tote saru asupra-i, si noulu Erculeanu,
 Ah! vedi colo cum jace in pulbere pe spate
 Unu trunchiu fara de nume in Pratulul-lui-Traianu!»

Asia Traianu i-arata si 'n mant'a-i luminosa
 Acopere-a sa facia gemendu, adũncu gemendu,
 Si candu o desvelesce o lacrim' argintosa
 Sub genele-i divine s'arata stralucindu.

« Acest'a care vine in mant'a-i visinia
 Cu pletele-aurose sub stema-i stralucindu,
 Pe catu a lui vedere e plina de mania
 P'atatu elu in domnia va fi iubitul si blandu.
 Inalta maestia, divine monuminte,
 A pazei scumpe daruri si-alu tierii-asiedimentu,
 Pastrá-voru cu credintia aducerea aminte
 De multu piosulu Neagu din colo de mormentu.

Dar' cin' la tine Raresiu nu cauta cu placere!
 Asia s'a numi umbr'a acestui trecetoru,
 Adũncu in cugetare si ageru in putere,
 De-ostiri nenumerate cumplitu sfarimatoru!
 Opreste-te, Sierbane, se ved' unu alu teu frate,
 P'acelu ce-unu plaiu o-data cu morti va semená,
 Cu mortii-acelei ginte avute 'n reutate,
 Cu care-atatu Romanii avé-voru o luptá;
 Er' umbrele ce pasa tinendu-se de mâna

Pe frunte 'ncoronate cu frundie de stejaru,
Nu vedi cu ce iubire vorbescu, suridu, se 'ngána,
Si vai! catu in vietia se voru sfasiá d'amaru!
Focsianii, Finta, Sioplea, cu lacreme de sange
Voru spune viitorimei urgi'a dintre frati,
Si-a'loru maretie fapte voru face-o multu a plange
Si-a geme, cruntu-a geme, la Milcovu si Carpati!
Lasati, nepoti, urgi'a si negr'a neunire
Si sufletu langa sufletu si feru cu feru uniti,
Destulu lucrá-voru altii l'a vostra nimicire!
Lasati, nepoti, urgi'a, lasati si ve 'ntruniti!

Dar' cine va se-si uite d'a vostra barbatia
O! Manto, Babo, Udreo, si voi trei frati Buzesci?
Uniti ve vedu aicea, unite voru se fia
A' vostre grele spade pe plaiuri romanesci!
Si cin' se nu se 'nchine, tu un'a dintre mame,
L'a' tale mari cuvinte, ce-o oste-oru sfarimá!
Prin secole, divina, mai bine ca'n arame
Intreg'a viitorime in graiu le voru pastrá!

Intorcete-acum, Negre. si cauta cu dorere,
L'acel'a care trece maretiu, stralucitoru,
Cu cas'a-i stralucita! ér' cas'a ta, vai! pere,
Si-alu Daciei dulce sore s'ascunde 'n negru nũoru!
Vointi'a sant' a tierii ilu naltia fara voia,
(Din inceputu elu simte finitu-i de doreri!)
Dar' elu primesce tronulu de voia de nevoia,
Caci dulce-i pentru tiera se vietuesci, se peri!

De multu Românulu lupta cu fierele d'afara
 Ce 'nblandu vestmentu in sinu-i incetu s'au furisiatu !
 Semintia a lui Sinonu, semintia negr', amara!...
 Eternu in a ta cale ruine-ai semenatu !
 Fanaru, cumplite nume, tu iadu alu tierei mele,
 Mai negru de catu iadulu din lume vei peri !
 Er' tier'a mea remane, si-unu ceru cu noue stele
 Pe verdile ei plaiuri eternu va straluci !

O! éta 'n departare s'arata 'n urma éra
 Trei umbre luminoase ce paru incetu sioptindu.
 Nu vedi cum a'loru frunte le-o 'ncinge-o viua para,
 Nu vedi sub a'loru mante lungi spade stralucindu !
 Ei se grabescu s'ajunga in Dacia d'o-data,
 D'o-data se si inverta cumplita spad'a loru.
 Apululu si Alburnulu voru spune 'n lume-odata
 De 'nalt'a loru vertute, cu graiu resunatoru !

O! 'naltia-ti, Negre, fruntea si vedi acelu-ce vine
 Colo departe singuru cu spad'a fulgerandu !
 Acest'a va fi Tudoru! si-alu doilea dupa tine
 Naltia-va éra tronulu, Fanarulu sfarimandu.
 Dar' fruntea-i luminosa plecá-se-va 'n tierina
 Sub spad'a tradatore faciarului strainu !
 Din noptea-i durerosa va resari lumina,
 Din mortea lui vieti'a poporului románu !

Dar' éta se 'ndioresce de díle mai frumoase
 Si-unu síru de noue tempuri se 'naltia din noianu,
 O noua viitorime resare luminosa

Din gliele-adapate cu sange de Románu ,
 Nu vedi colo departe in radietele-aurorii
 O ceta numerosa de umbre stralucindu ?
 Nu simti o noua, dulce suflare lin' a borii
 Ce-adia dulci mirose prin aeru scuturandu ?
 Dar' éta-i!... Fetu-frumosulu ce pintre toti apare
 Cu-o lume dupa sine in arme stralucindu,
 Acest'a va fi Iancu, ce-odata 'n o di mare
 Va minúna pamentulu cu spad'a fulgerandu !
 Er' cel'a ce se 'naltia pe fruntea-i luminosa
 Cu-o dupla grea corona, elu Cuza s'a numi,
 Si-a lui antai'a ora putere maestosá
 Din munti si pan' la mare domnindu va straluci..?»
 « Dar' cine-su caciularii ce colo in departare
 Cu sarcini de trofee s'arata 'nflorandu ? »
 « Acestia voru fi candu-va urmasii tei in care
 Románii a' loru visuri vedé-voru indiorindu !
 Ei voru moiá cerbicea barbarei Semi-lune,
 Si Hemulu si Carpatii nimiti s'oru inchiná,
 Si, ca 'n a' Romei tempuri, ei tronulu susu voru pune,
 Si de poporu si domnu-i pamentulu s'a mirá!»

Acestea si-alte multe Traianu i desvelesce
 Si-lu porta 'n coce 'ncolo spunendu-i si-aratandu,
 Si ánim'a-i aprinde si súfletu 'ntaresce
 La noue, grele lupte, marirea-i desvelindu.
 In urm' ajunge Negru in calea-i luminosa
 P'o vale la unu antru cu nalte porti de flori,

Prin care dalb'a diua in mant'a-i radiosa
Se 'ntorce se lumina la tristii moritori.
Zorila i deschide linu port'a-i in florita
Si prin adânculu antru cu facl'a luminandu,
Se 'ntorce Negru 'n lume cu ânim'a 'ntarita,
Si prin Carpati s'afunda poporulu seu cautandu.

CANTULU IV

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU IV

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Cosinziana, intorcendu-se pe pamentu, se duce si ià arculu lui Fetu-frumosu, pe candu elu dormea, se sue pe Surulu si incepe a sagetá asupra Ventoseloru. Ventosele fugu si se ascundu. Dochia, vedíndu Ventosele alungate si pe Negru intorcendu ér' pe pamentu, alerga si cere ajutoriu dela Mama-padurei. Acést'a chiama la consiliu monstri si uriasii codriloru. In inñioratorulu consiliu se primesce sfatulu ce-lu dà Baba-Gaia. Dochia se intorce si se pune in Buceci la panda, se veda ce facu Románii. Ratecirile lui Negru prin codri. Intelnírea cu uriasii Sfarma-petri si Stramba-lemne. Negru in pescere la Baba-Gaia. Uriasii, ajutati de maestríele Baba-Gaiei, despoia pe Negru de arme si le ducu in o pescere unde Mama-padurei pune unu balauru se le pazesca, ér' Ie-

Iele iau pe Negru, lu-ducu si-lu inchidu in palatulu loru. — Pe candu se intempla tote acestea, eroii Riscogelu si Troianu aduna de prin codri României risipiti de Ventose. Nouele uneltiri ale Dochiei ca se intorca pe Români in dereptu. Confusiunea Româniloru. Cicala o maresce batendu-si jocu si bajocurindu intreprinderea lui Negru. Geniulu patriei apare. Pedepsirea lui Cicala. Coron'a. Preotulu Ilinu linisteste poporulu. Se tramitu soli se caute pe Negru, ér' României incepu a cobori in josu pe plaiuri.

Er' dalb'a Cosinziana intr'astea se grabesce.
 La Fetu-frumosu in plaiulu de crini si trandafiri.
 Inaltu palatu de auru aicea stralucesce
 Cu port'a de rubine, colone de safiri.
 Pe Fetu-frumosu ea-lu afla jacendu in aromire
 D'a dîlei lunga cale pe ceru si pe pamentu,
 Si suridîndu s'apropîa si-i ià cu multiemire
 Sagetele-i de auru, maestrulu arcu d'argintu,
 Si re'ntornandu voiosa, pe Surulu susu s'aventa,
 Suindu in umeri arculu cumplitu i stralucea.
 Cumplitele Ventose vedînd'o se'nspaimenta.
 Ea 'ncorda si tîntesce si'ncepe-a sagetá :
 Sioimanele din aeru fugu rapedu a s'ascunde
 Prin pesceri, prin adîncuri, prin scorbure, prin stanci.
 A steleloru lumina prin nûori incetu respunde,...
 Si cerulu se deschide si-a'lumei vâi adînci.
 Vedîndu cumplit'a Dochia Ventosele-alungate,
 Diarindu voiosu pe Negru cu diorile 'ntornandu,

De frica si dorere amaru in peptu se bate
 Si pletele-si sfasîa gemendu, adîncu oftandu :
 «Maiestra Cosinziana, nu crede cà-su invinsa !
 Tu n'ai nascutu, sumetia, pe Dochia s'o 'nfrangi ,
 Si-odat' a mea mania, mani'a-mi mare-aprinsa,
 Cu-o Dunare, cu-o mare nu vei poté s'o stingi ! »
 Asia grai, si 'ngiuru-i padurile vuiră,
 Si-apoi plecandu se duce in codrulu Siminicu.
 Aici Mam'a-padurei ororile-si resfira,
 Unu monstru carui semenu pe lume nu-i nimicu.
 Venindu : « ce ventu, i dîce, te-abate pe la mine ?
 De multu, de multu, o! sora, de candu nu ne-amu vediutu!
 Vre-o dulce bucuria mi-aduci se 'mpartu cu tine,
 Séu dor' in noue doruri tu vini ca se te-ajutu ? »

Er' Dochia raspunde : «a nostra sorte-amara
 A fostu, iubita sora, eternu se suferimu,
 Caci éta vechi'a plaga ne sanger' acum éra,
 Dorerile d'o-data de nou le resimtîmu !
 Ti-aduci aminte faim'a ce s'a latîtu prin lume,
 E multu acum d'atuncea, cà tempulu va veni,
 Candu ér' voru se-se 'naltie României si-a'loru nume,
 Si ér' p'aceste plaiuri domnindu voru straluci.
 Aceste negre dîle sosit'au, o surata !
 Scolatu-s' acelu Negru, ce-i dîcu tramisu din ceru,
 De-i dreptu ce se sioptesce, ca muntii se strabata
 Si fundamentu se puna ursitului imperu.
 O! vina si tu sora, si pan' e tempulu inca,

In nascere, 'n urdire, noi totu se nimicimu!
 In mân'a nostra-su muntii si codrii si-ori-ce stanca,
 Si sortea, cerulu insusi invingemu de voimu.»

Grai. Mama-padurei scolandu-se-i raspunde :
 «Eu simtu a ta dorere, o! soru, o simtu si eu,
 Dar' indesiertu! ti-oiu spune, nimic nu voiu ascunde,
 Ca nu cu toti in urma s'ajungemu multu mai reu.
 Cà va veni tramisulu ce va se 'naltie-odata
 Acele remasîtie de vechii nosti dusmani,
 De tempuri mai uitate am intielesu, surata,
 Dar' nu credeam nici morta, s'ajungemu acei ani!
 Si i-amu ajunsu, dorere, de trei ori, ah! dorere!
 Ascuta sora Dochîa si plange, plange-amaru,
 Caci nimerui in lume nu-i dat'asia potere,
 Se 'ntorca si se schimbe si cerulu si-alu seu daru.
 Si nu de multu la mine, la mine-aici venira
 Vadan'a Cosinziana, si d'alu-de Fetu-frumosu,
 Si cu cumplite vorbe si-amenintiari oprira
 D'a 'mpedecá pe Negru in drumu-i gloriosu.
 Dar' totusi, sora Dochîa, eu nu tragu a mea mâna,
 Si, de nu potu se 'mpedecu, voiu face totu s'amênu;
 Caci tempulu tote schimba, preface totu tierina,
 Chiar' munti mai nalti ca nûorii, necum unu bietu Român!»

Asia dicendu se sue si bucina din stanca
 Incatu si munti si codri se sgudue yuindu.
 Audu Timisiulu, Nera, din albi'a-si adunca,
 Si Motrulu si Sargentulu, ce curge spumegandu,

Simtu Jiiurile rapedi cu valuri argintose,
Si Muresiulu aude; s'oprescu si-asculta linu!
Uimiti tresaru vulturii pe stancile-aerose,
Si mamele de spaima copii-si stringu la sinu.
A' vuetului valuri nu s'asiediase inca,
Candu éta mii de monstri din tote parti venindu.
Er' a padurei Mama din negru-i tronu de stanca
Privesce cu placere vedîndu-i alergandu.
Trigemenii alerga din toti mai cu grabire :
Sarmunte cu largi pasuri calcandu din culmi in culmi,
Alu doilea Stramba-lemne ce 'n raped'a-i venire
Restorna, rumpe, 'ndoie stejari inalti si ulmi,
In urma Sfarma-petri, sub care stanci vertose
Se spulbera 'n tierina, si tiern'a sbora 'n nûori.
Multi alti uriasi si babe (vedere fiorosa!)
Pe lupi, pe ursi calare si vieri spaimentatori;
Si fara numeru. alte cumplite, negre spaima,
Din pesceri, din adîncuri, din scorburi, din ruini,
Ce codrii 'nfioreza, si numai a' loru faime
La moritorii fragedi fiori reversa 'n vini.

Veneau, la toti in urma, Ghemisiu si Statu-palma,
Veneau, ca nisce gheme, in barbe-si incurcati.
Sarmunte-i ià si-i pune si-i naltia p'a sa palma,
Se veda si s'auda de ce-su aici chiamati.
Er' cei-alalti vedîndu-i trantir' unu hohotu mare,
In catu parea cà cerulu se surpa pe pamentu.
Atunci Mama-padurei le 'mpune ascultare,

Si susu apoi din tronu-i le 'ndrept' acestu cuventu :
 « Venit'a sor'a Dochia se-i dămu ajutorintia
 Asupr' acelui Negru (amu auditu si-lu scimu !
 Strigar' atunci cu totii), si totu ce-i cu potintia
 Noi se miscămu asupra-i si calea-i s'o 'ncălcimu!
 Elu e cumplitu de sine, si peste-acést'a inca
 Sumeti'a Cosinziana, ne'nvisulu Fetu-frumosu,
 Ilu apera, l' ajuta; cu maestria-adunca
 Potemu numai asupra-i se dregemu cu folosu.
 Dar' pana candu elu are vestmentulu ce straluce
 Cu doi luceaferi p'umeri, cu sorele pe peptu
 Si dalb'a luna 'n spate, si pan' d'a umeri luce
 Si buciumulu si arculu, ve spunu curatu si dreptu,
 Nimicu putemu se-i facemu. Antaiu si mai nainte
 Se-lu desbracămu d'acestea, si-atunci si-atunci abia
 Mai amená-vomu, pote, ce-atata de ferbinte
 Plecat'a se 'mplinesca cu tota cet'a sa.
 Si cari din voi voru merge pe Negru se-lu desbrace?»

Tacù, si frundi'a 'n arbori s'aude linu crescendu,
 Atatu d'adunca multîmea inmarmurita tace...
 Si nime nu cuteza. Intr'unu tardiu graindu
 Incepe Baba-Gaia, ce stá p'unu ursu calare :
 «Ce nu poteti voi face, uriasi inspaimentati,
 Va face Baba-Gaia! Ori-catu ar' fi de tare,
 Va 'nvinge ea pe Negru, de care tremurati !
 Poterea candu inceta, atuncea mintea 'ncepe !
 Plecati cu toti prin codri ! Elu ambla ratecindu.

Aflandu-lu va se 'ntrebe cin' scie si pricepe
Se-i spuna p'unde pote din codri mai curendu
S'ajung' afar' la tiera; si voiu cu faciaria,
Ori-care-'ti fi, se-i spuneti, că nu sciti, n'ati âmblatu.
Dar' dîceti, este-o baba si pote c'o se scie,
Caci nu-i carare 'n codri pe care n'a calcatu.
Venindu apoi la mine, cu ierburi minunate,
Ce numai bab'a scie, ca mortu l'oiu adormi.
Ca p'unu copilu atuncea noi fara greutate
Si de vestmentu si d'arme usioru l'omu mantui,
Si dá-lu vomu la Maiestre, colo 'n a loru gradina
Se-lu duca, se-lu ascunda in muntele Florusu.
Si pan' Mires'a-lumei la elu nu va se vina,
Se creda tota lumea, că ea de multu l'a dusu.»

Asia graesce bab'a, cumplit'a adunare
Cu vuetu intaresce cuventulu minunatu,
Si 'n codri se resfira cu dorulu fia-care
S'aduca p'acelu Negru, cum bab'a i-a 'nvetiatu.
Er' Dochia fuge rapedu in negura 'nvelita,
Si sub unu coltiu de stanca se pitula 'n Buceci.
D'aici apoi Dochia pandesce ne-adormita,
Se veda de mai misca vr'unu sufletu pe poteci.
Nu-i nopte-atatu d'adunca, nici cetia-atatu de desa,
Prin care n'aru petrunde cumplitetele-i vederi,
Si nu-i potere 'n lume ori-catu ar' fi d'alesa,
Care-ar' poté vre-odata se 'nfrang' a' ei poteri.
Er' diorile 'ntr'aceea deschidu suridietore

Palatulu loru de rose in albulu resaritu ,
 Si-a sorelui divina potere creatore
 Se 'naltia maestosa in caru-i auritu.
 Er' Negru merge-merge, prin codri, prin desime,
 Cautandu se-si mai adune poporulu risipitu,
 Séu deca nu, se-lu afle, se ved' a' lui farime,
 Se scie de mai este séu totu s'a nimicitu.
 Din diori si pana 'n sera elu sue si cobora,
 Si coborindu asculta si sue ascultandu ;
 Ori-catu âmblandu patrunde si-ori catu cautandu mesora
 Nimicu graindu n'aude, nimicu simte miscandu.
 Infrantu de lunga cale, p'o stanca tristu s'asiedia
 Si lungu ingiuru-i cauta doiosu si ratecitu.
 «Ori unde-am fostu? ori unde-su? Séu mintea-mi aiureza,
 Ori sufletulu in visuri adâncu mi s'a 'nvelitu?
 Plecat'am eu din scaunu-mi? poporulu si-a mea casa
 Parea că suntu cu mine! Si-acuma unde suntu?
 In visu âmblaiu eu ore p'o lume ne 'ntielesa?
 Séu âmbliu si-acum inca? suntu ore pe pamentu?
 Traianu si Gelu, si-altii cari au d'acum se fia,
 Eu i-am vediutu? eu insu-mi? o! nu, mi-am nalucitu!
 Si tote fura visuri, cari o dorintia via
 De multu in alu meu sufletu adâncu le-a resaditu!»
 Asia divinulu Negru cu firea se fragmenta,
 Er' sorele 'ntr'aceea cobore dupa stanci
 Si ser'a 'ncinge codrii cu-o 'nflorare santa,
 Er' umbrele se 'naltia din vaile adânci.

Tacerea se 'ntaresce si lumea 'ncetu s'ascunde,
 Si-acum se vede singuru intre pamentu si ceru ;
 Se scola tristu si pleca, dar' far' a mai sci unde,
 Si merge, merge, merge, su-alu; umbreloru misteru .

Tardiu apare 'n codri o diare departata
 Din candu in candu infranta prin arbori licurindu,
 Se 'ndrepta dupe diare si merge cale-uitata
 Acum-acum lucindu-i, acum-acum perindu .

Intr'unu tardiu ajunge in o poéna verde .

In midiloculu poenei ardea unu mare focu,
 Er' langa focu (si 'n cugetu vedindu-i ti se perde
 Totu cumpetulu) elu vede jacendu intinsi pe locu
 Doi omeni catu doi arbori, uitati de dîle 'n munte .

Ei simtu straine pasuri si 'ndata saru in susu,
 Sarindu, ei naltii arbori intrecu cu nalt'a frunte .

«Dar' cine, d'unde aicea ? cum numele ti-au pusu ?
 Ce cauti ? p'aceste locuri nu vine nici chiar' ventulu !»
 Asia 'ndesatu lu 'ntreba cumplitu la elu cautandu,
 Si candu scoteau cuventulu se sguduiá pamentulu .

Er' Negru fara tema respunde-asia dicendu :

«Zorila-i alu meu nume, si-am fostu pastoru de turme
 Si multe si frumose, pe muntele Din-noru,
 Dar' nu sciu lotri, fiere... caci n'au lasatu nici urme...
 Si-acum alergu prin codri cautandu in urma loru .
 Am ratecitu si nu sciu, nu potu se dau la lume .
 O ! n'ati vediutu voi cum-va a' mele turme d'oi ?
 Usioru se potu cunosce, caci altele pe'lume

N'au mai vediutu nici omeni si credu cà nice voi.
 (Si candu mi-aducu aminte, vai! ânim'a-mi se frange!)
 Au lana desa d'auru si corne mari d'argintu,
 Si deca voi nu-mi credeti, vestmentu-mi ve convinge,
 Si cornulu si-arcu care n'au semeni pe pamentu.
 De n'ati vediutu, se-mi spuneti pe care plaiuri ore
 Se me coboru la lume? si deca nu gresiescu,
 Ve rogu si d'alu vostu nume, ca 'n dîle viitore
 Cu-adúnca multiemire de voi se-mi amintescu!»

Cumplitulu Stramba-lemne dîcendu asia graesce :
 (Cuventulu lui prin codri ca tunetulu vuiá)

«Pe mine Stramba-lemne padurea me numesce,
 P'acést'a Sfarma-petri, si noi de turm'a ta,
 De nu ne 'nsiel' audiulu, amu auditu, pastore,
 Dar' de vediutu, pe dreptulu, nici urma n'amu vediutu,
 Desi nu este 'n codri vr'unu coltiu, ascundietore,
 Ce 'n âmbletele nostre se n'o fi strabatutu.
 Ti-amu spune cu placere si cum se mergi la tiera,
 Te-amu indreptá noi insisi, dar', frate, noi nu scimu,
 Caci nice candu din codri noi n'amu esftu afara.
 Aici nascuti, aicea noi trebűe se morimu!
 Dar' inse nu departe traesce-o sciutore.
 Din bobi ea va se-ti spuna de mûndra turm'a ta,
 Si s'este cà-'i aflá-o; si cale nu-i sub sore
 Ce bab'a n'ar' poté-o ca'n palm' a-ti aratá.
 De vrei te ducemu, vino!» Si-apoi cu toti plecara,
 Si mergu, si mergu, si 'nurma, candu se versá de diori,

La gur'a unei pesceri ajungu, in care-o para
 Din candu in candu resfira prin umbre-a' ei vélvori.
 Unu ursu cumplitu din antru asupra 'ndata sare,
 Dar' Stramba-lemne 'ngána unu ne 'ntielesu cuventu,
 Si fier'a se 'mblandiesce si 'mmoia-a sa turbare,
 Si brancele 'ntindíndu-si s'asiedia la pamentu.

In pescere se víra, si-o baba 'nghemuita
 Vedu langa focu, ce langedu mai pálpaiá 'n teciuini.
 Vedíndu-i, ea se 'naltia p'o cârja sprijinita,
 Er' ochii-i sub lungi gene steleau ca doi carbuni.
 « Dar' d' unde, cine sunteti, si ce vreti de la mine? »
 Intreba Baba-Gaia, la Negru dreptu cautandu.
 Er' Stramba-lemne díce: « Se-ti esa tote pline
 O! maica sciutore, la ce-i fi cugetandu? »
 Se nu te superi inse, de vinu l'a ta potere
 Si santa maestria, se ceru unu ajutoriu,
 Caci sciu a ta 'ndurare, candu vedi omu 'n dorere!
 Eu insumi, buna maica, suntu vechiu multiemitoriu.
 Eternu tiné-voiu minte candu m'ai scapatu de morte
 Scotíndu-mi c'unu descantecu saget'a lui Arghiru
 Ce 'n peptu mi se 'nfipsese in lupt'a ce-o rea sorte
 M'a 'mpinsu cu elu a 'ncepe si sotiu-i Fetu-Zefiru,
 Dorindu se stringu la peptu-mi pe dalb'a lui miresa.
 Acum ti-aducu unu altulu menatu d'alu sortei ventu,
 Ce turm'a si-a perdut'o, si-o turma multu alesa
 Cu lan'a tota d'auru si cornele d'argintu.
 Ori-catu elu a cautat'o nu i-a mai datu in urma,

Si 'n urma elu in codri cautandu se rateci,
Catu numai sci nici unde se 'ntorca l'a lui urma,
Nici p'unde s'afle cale la lume-a mai esi. »

Asia grai, si bab'a luandu o facia duice,
« Voiu face, dice, tote ce numai voiu poté.
Strainulu intr'acestea, elu pote se-se culce,
Caci frantu de lung'a-i cale d'abia se va tine. »
Dicendu la focu intinde o blana d'ursu mitiosa.
« Te-asiedi' aici, i dice, si-astepta dupa sfatu. »
Pe blana Negru siede, dar' grigi'a temerosa
Departa-alunga somnulu si-lu tine desteptatu.
Er' bab'a lungu ingana cuvente ne 'ntielese,
Da 'n hobi si totu asedia verdi frundie la unu locu,
Si cauta lungu in ele si-apoi unele-alese
Le scote si le-arunca sioptindu mereu in focu.
Unu fumu cu dulci mirosuri prin pescere se lasa
Si 'ncetu-inctu se 'ndesa, er' Negru aromindu,
Caci dulcile mirosuri lu 'mbeta si-lu apasa,
De trei ori se destepta si-ochi languedi deschidindu
Incerca se-se scole, de trei ori cade 'n cote
Si langa focu se 'ntinde d'unu somnu de feru incinsu.
Atuncea Baba-Gaia unu mare hohotu scote,
Catu flacar'a de spaima intre teciuini s'a stinsu.
Er' Ielele, ce-aprope jocau pe erba verde,
Audu si-alerga 'nintru saltandu si chiuindu.
Intr'astea Stramba-lemne din tempu nimicu nu perde,
Curendu cu Sfarma-petri pe Negru desbracandu

Iau arcu, vestmentu si buciumu si pasa se le-ascunda.
Er' Ielele pe carulu cu rotele de focu
Punendu-lu se ridica si 'n aeru se cufunda
Ducendu-lu se-lu ascunda intr'unu maestru locu.
Dar' ele-adũncu petrunse d'a pradei frumusetia,
De farmecu, de marirea ce 'n facia-i stralucea,
Uitase d'a' loru risuri, cari nimele 'nghiacia,
Si tote 'nmarmurite privindu se desfet.

Din susu de vechi'a templa pe Valea-sargentina,
In care spunu betranii c dorme Mosiu-Longinu,
Si sub a' carei umbra a dleloru lumina
Vediui antai'a-ora p'alu mamei dulce sinu,
Se 'ntindu inalte dealuri de verdi paduri 'ncinse
Si prin paduri si dealuri unu labirintu de văi,
Ce tote-su intre sine maestru 'ntorte, prinse,
Catu inapoi din ele abia-ti mai afli ci.
Pe vi luceste-o erba mai mole ca matas'a,
Mai verde ca smaragdulu, prin erba mii de flori,
Incatu aici ai crede, că angerii-si tnu cas'a,
Si-aici petrecu viet'i a toti cei nemoritori.
Afundu in aste plaiuri unu munte se ridica,
Er' susu in verfu de munte luceste-unu naltu palatu,
Carui asemenu altulu in lume nu s'ardica,
Si nice chiar' in visuri nu vedi mai minunatu.
Maretiele lui ziduri lucescu de limpedu auru,
Inaltele-i colone sorescu de diamantu,
Pe ele 'n susu se 'ncinge si iedera si lauru

Ce paru din viu crescute, dar' tote de smarantu ;
Si peste tote-acestea lucindu in departare
Se 'naltia coperisiulu cu totulu de rubinu.
Chiar' sorele s' opresce si cauta cu mirare
Candu vede 'n lung'a-i cale acestu palatu divinu.
Gradini ne mai visate palatulu incongiora,
In cari eternu zefirii cu florile se stringu,
Si blande dulci mirosuri versandu in aeru sbora ;
Alu paseriloru cantecu eternu resuna 'n crângu,
Er' pome dese d'auru lucescu cá mii de stele
Prin arbori ce se 'naltia cu verfurile 'n ceru.
Aici e locuinti'a maestriloru de Iele,
Si-aici ele s'aventa cu Negru prin eteru.

Er' Gemenii alerga ducendu a' lui vestminte
Departe se le-ascunda din ochi de moritori.
In munti unde s'ascunde alu Jiiului sorginte
Erá p'atunci unu antru, locasiu de reci fiori,
Cetatea-Bolii astadi i dîcu locuitorii,
Dar' spaimetele d'o-data din elu au disparutu,
Si-acum cu doru alerga si-admira caletorii
Firesc'a maestria si dulcele-i tînutu.
Candu diu'a si cu noptea in ceru se cumpenesce,
Ajungu, si-a' loru trofee le-ascundu in acestu locu.
Si-aici Mam'a-padurei de paza statoresce
Spaimentatoru balauru ce vome fumu si focu.
Dar' n'au potutu se scape din ochii lui Murgila,
Caci elu ascunsu in cetia p'un piscu inaltu veghiindu

Se veda candu in diare se 'naltia linu Zorila,
Vediù gigantii 'n antru trofeele-ascundindu.

Pe candu acestea tote se 'ntempla 'n acea parte,
Trecendu-se furtun'a Troianu si Riscogelu,
Doi feti precum in lume arare ceru 'mparte,
Mintosi, cu plete d'auru si bracie de otielu,
Scotu buciume de auru si suna cu putere,
Si munti si vâi si pesceri destepta resunandu,
Si (cine pote spune ceresc'a mangaere!)
Poporulu ce 'n furtuna s'a risipitu fugindu
De nou p'acea poena alerga, se 'mpreuna:
Si capitantii-si cauta si-si numera p' ostasi,
Er' mamele doioase alerga si-si aduna
A tierei viitorime, plapandii copilasi.
Dar' cine va se spuna cumplit'a loru dorere
Candu vedu c'a' loru parinte mai multu unu-i intr'aisei?
Stau toti in marmurire, si-adunca, grea tacere
Apas' a loru multime si sufletele 'n ei.
Ei cauta unulu l'altulu si nu potu nici se dica:
Alu nostu parinte unde-i? Si multu ei stau asia.
Intr'unu tardiu d'o-data unu greu suspinu s'ardica,
Si dintr'unu peptu si-unu sufletu cu toti aduncu oftâ.
Er' mamele 'ntristate cumplitu incepu a plange
Si pletele si sinulu si-lu sfasia bocindu,
Si-a plansuriloru jele si stancile le 'nfrange,
Si stancile si codri respundu doiosu plangendu.
Vedindu cumplit'a Dochia, Românulu că nu pere,

Peteza cu-alu ei sange manteu'a ce-a fostu luatu
 Candu urmari pe Negru, se schimba la vedere
 Luandu in tote form'a si statulu ce-a portatu
 Marina, ce lui Negru i-a datu dfilele 'n lume ,
 Si nu de multu morise, si susu pe stanc'a ei
 Manteu'a defasiora si-asia dîce la lume,
 Ce-astepta 'nmarmurita se veda-i visu séu ce-i?
 « Románi, acesta manta voi o cunoscreti bine,
 Si p'a lui Negru mama de totu nu-'ti fi uitatu.
 Adi Negru nu mai este; elu este susu cu mine,
 Si-acesta manta crunta credintia v'a lasatu.
 Eu vinu cu-a lui vointia, cu limb'a lui de morte,
 In care-asia ve dîce cu mare juramentu :
 Ve 'ntorceti in caminuri, la vechi'a vostra sorte ;
 Caci toti ve suntu in contra si 'n ceru si pe pamentu!»

Asia graindu, in aeru s'afunda nevediuta ,
 Er' in multime-unu fremetu se 'nalti' adûncu vuindu.
 Strigau unii se 'ntorne la vetr'a loru avuta,
 Er' altii : *inainte!* strigau amenintîndu.
 Cum marea se ridica l'a ventului suflare
 Candu vine cu potere d'apusu si resaritu,
 Si valuri peste valuri se 'naltia cu turbare
 Si ferbe din adûncuri si spumega cumplitu ;
 Séu cum pe 'ntinse campuri grânatiele manose
 Le mēna 'ncoce 'ncolo zefirulu adiandu,
 Er' ele fugu si 'ntorna si-alerga valurose,
 Si campu 'ntregu se pare fugindu si re'ntornandu :

Asia multimea ferbe, se turbura, se 'nfrange,
Candu de pe-o nalta stanca unu graiu petrundietoru
Incepe se resune si vuetulu invinge
Si 'ncetu-incetu se 'ntinde tacerea prin poporu.
Cicala-atunci betranulu, potaia fara casa,
Cu reii totu d'auna in contra celoru buni
Si totu d'auna contra lui Negru si-alui casa,
Dîcendu că lui se cade domni'a din strabuni,
«V'aduceti, dîce,-aminte ce ve spuneam p'acasa?
Asia-i, că se 'mplinira din firu si pana 'n peru?
Au nu eră mai bine totu omulu l'a sa mesa,
De catu lasati acuma intre pamentu si ceru,
Si 'ncontra nostra cerulu si 'ncontra-ne pamentulu,
Si parasiti in urma d' alu vostru naltu ursitu?
Caci unde-i Domnulu Negru, luatu-l'ar' fi ventulu
De candu eră in fasia, se nu-lu mai fi diaritu!
Au dora voi veti crede minciun'a 'ncornurata
Din gur'a-acelei babe, ce dîce c'a peritu?
O nu! i-a fostu rusîne, rusîne nespelata,
Se 'ntorne-acuma éra la loculu parasitu!
Elu siede-acunsu si-astepta se 'ntorceti voi nainte,
Si voi se fiti de risulu celoru ce i-ati lasatu,
Er' elu se vina 'n urma mai mare ca nainte,
Si se-lu primiti ca p'unulu din morti ce s'a 'ntornatu.
Ce nalta 'ntielepciune, ce mare barbatia!
Si noi p'unu pleca-fuga, noi Domnu se-lu mai numimu?
Se ne 'nchinămu lui éra, ér' Domnu elu se ne fia?

Nevoi, rusine noua de nou se suferimu?
 O nu! acestea tote aici se-se 'nmorminte,
 Si domnu de vitia vechia de nou se ne naltiãmu,
 Precum cu fericire statuse mai nainte,
 Si toti cu elu d'aicea la scaunu se ne 'ntornãmu!»

Abia 'ncheiã si-odata de pintre stanci apare
 Unu mare galbinu sierpe din ochii-i schinteiindu,
 Pe naltu-i capu elu porta de vii margaritare
 Corona nestimata ca sorele lucindu.

O z'a de solzi cumplita pe peptu-i zuraesce
 Si stancele 'mpregiuru-i se misca uruindu.

Pe stanca la Cicala balaurulu tîntesce
 Si rapede se 'naltia in urma sa tîrindu
 Cumplitele-i ãnele, ce stancile 'nfasiora Cluj
 Si renduri dup'olalta se sue zuraindu.

Er' siueru-i prin ose petrunde si 'nflora
 Si limbele-i spaimenta prin aeru fulgerandu.

L'ajunge, lu 'nfasiora si'n lantiu-i crudu ilu stringe;
 Desiertu elu de pe stanca se 'ncerc' a sari josu,
 Desiertu din mâni elu lucra si lantiulu cerc' a-lu frange,
 Desiertu se svêrcolesce, caci totu fara folosu.

Elu striga si racnesce si mânile-si intinde,
 De tîpetele grele resuna codrii 'n fundu,
 Precum adũncu resuna candu ursulu lacomu prinde
 Alu turmei mare tauru plantandu ghiarele-afundu.

Multimea se 'nflora, stã rece, 'nmarmuresce,
 Er' sierpele-a sa prada din stanca susu luandu

Pe stanca 'n josu se lasa, si p' unde se tîresce
 O cetia luminosa remane fumegandu.
 Er' splendid'a corona straluce susu pe stanca
 Cum sorele straluce p'unu piscu seninu in diori,
 Candu susu in ceru se'naltia din noptea negr', adunca,
 Portandu o noua vietia la tristii moritori.
 Atunci Ilinu preotulu rumpendu tacerea-adunca
 Acestea le vorbesce cu sufletulu aprinsu:
 «Minunea ce vediuramu, si par' c'o vedemu inca,
 E mân'a nevediuta acelui necuprinsu !
 Coron'a de pe stanca ve spune că traesce
 Acel'a p'a cui frunte tramisa-i a luci.
 Certarea 'nfricosiata ne spune, ne 'ntaresce,
 Că elu incontra sortei scolandu-se vorbi.»

Asia graindu, cobore coron'a depe stanca
 Si 'n mân'a lui coron'a mai tare stralucea.
 Poporulu se petrunde d'o santa fiore-adunca,
 Er' unulu din multîme veciniloru dîcea :
 «Acelu cumplitu balauru a fostu alu tierii angeru.
 Coron'a ce ne-aduse, se spune din betrani,
 A luat'o 'n a sa paza in dîlele de sangeru,
 Se nu mai cada 'n man'a cumplitiloru pagâni.
 Dar' ét' acum o scote, caci are-a cui se fia !
 Si Domnulu nostru Negru traesce pe pamentu ! »
 Dîcendu, a'lui cuvinte, ca flacar'a 'n campia
 Prin lanurile d'auru mênata d'ageru ventu,
 S'afunda prin multîme, poporulu totu s'aprinde,

Si toti c'unu sufletu striga : pe Negru s'asteptâmu !
Miscarea s'ageresce si totu mai multu se 'ntinde,
Si totu mai tare striga : se mergemu se-lu cautâmu !
Troianu atunci se scola si cruntu cautandu le dîce :
« Multîme fara minte, asculta ce-ti vorbescu,
Astempera-ti pornirea si 'nfrên' a ta cerbice
(Si candu cuventu-i suna cu toti se linistescu),
Mosiu-Albu ce sci ca 'n casa a' muntiloru potece,
Cotisie, stanci, ascunsuri, multu agerulu Miranu
Si Riscogelu ce 'n lupta nici Fetu-frumosu lu 'ntrece,
Si n'afila se-se tema pe lume vr'unu dusmanu,
Pe Domnulu nostru Negru se merge si se-lu cate,
Si pan' se voru intorce incetu se ne lasâmu
In polele-astoru plaiuri din mosi-stramosi laudate,
Si nouele camine acolo s'asiediâmu ».

Asia graindu, multîmea cuventulu intaresce,
Si-alesii dupa Negru s'afûnda 'n munti cautandu,
Er' lumea 'n josu pe plaiuri plecandu se reslatiesce
Si vaile sub pasii-i resuna tremurandu.

CANTULU V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU V.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Starea României pe tempulu descalecării lui Negru. Domnii de pe atunci în România. Dochia aloga la domnulu Danu în Roma și-lu rescola asupra Negreniloru. Catalogulu ostei lui Danu. Solii tramisi după Negru consulta în pescere pe Baba-Murga. Solii la Fetu-Zefiru în Valea-primaverei. Plecarea de aici și ajungerea lor la Parintele codrilor. Codrulu și palatulu în care locuesce Parintele codrilor. Consiliile și ajutorele ce le dă acest'a soliloru. Plecarea. Solii ajungu la palatulu Ieleloru. Luptele soliloru cu monstri și aratarile Ieleloru. Intrarea soliloru în palatu. Interiorulu palatului Ieleloru. Aflarea și redesteptarea lui Negru. Plecarea.

Lumina-mi, Cosinziana, a seculoror nopte,
Caci din betrane tempuri la noi n'au mai ajunsu
Far' faime 'ngânatore si ne'ntielese siopte,
Er' faptele vechimea in nopte le-a ascunsu.
Lumina-mi, se potu spune ce lucruri erau ore
In dfilele betrane p'alu Istrului pamentu,
Ce domni in România domneau peste popore?
Deschide-mi, dalba dina, alu secloror mormentu!

Pe cate vai si campuri din munti si pan' la mare,
Atatia domni in tiera poporulu impartiau;
Prin palidele umbre de domni inse mai tare
Romanu si Danu cumplitulu pe tronuri straluceau.
Din Oltu si pan' la Nera, din Dunare la munte
Pe Jiiuri pana in plainulu fugosului Sargentu,
Domnea Romanu betranulu a carui nalta frunte
Privea l'atrei'a vietia de omeni pe pamentu.
Elu se para 'ntre omeni trecutulu in fiintia,
Si toti cei din vietia l'au cunoscutu betranu,
Si toti diceau in sine ca 'n dalb'a lui fiintia
La nascere-a pusu cerulu trei animi de Românu.
Elu, far' de mostenire, para c'astepta 'n lume
Se vina d' ore unde ursitu-i urmatoru,
Se-lu veda, se-i increda alu tierei tronu si nume,
Si linistitu se lase iubitulu seu poporu;
Caci multe suferise si multu elu se luptase
Din fraged'a-i junia mosi'a-si aperandu,
Pe multi elu imblandise, pe multi ingenunchiase,

Dar' multi se ridicase vedîndu-lu apunendu.
Din toti, dusmanu mai negru avea acum in vîetia
Pe Danu ce-a sa domnia cu elu si-o 'nveciná,
Si dela Oltu si plaiuri pe Dunarea maretia
In josu pana la mare dîcea cã se 'ntindea.

Prin capitanii, care in timpuri de cercare
Se rapediã din plaiuri ca fulgerulu din ceru
Prin cetele pagãne ce 'n negr'a loru turbare
In dalb'a de mosia cadeau cu focu si feru,
Lucea pastoriulu Manea, cum luce pintre stele
Luceaferulu de dîua p'alu cerului seninu.
Credîndu-se 'n taria-i, vedîndu a' terei rele,
De dorulu de domnia s'aprinse aspru-i sinu.
Multi capitani se 'nchina mirandu a lui virtute,
Si multu p'oporu in giuru-i ilu crede d'alu seu domnu.
Asia pastoriulu Manea incetu, pe nesciute,
Se 'naltia pana unde n'ar' fi crediutu in somnu.
Si unde fus'o-data colib'a-i umilita
Si-unu locu fara de nume, uitatu de moritori,
Se 'naltia-apoi Manescii si-o curte stralucita.
Unu cuibu, o România, de negri domnitori !

Dar' multi nu voru se scia de tot' a lui marire,
Multi capitani asupra-i, si-asupra-i multu poporu !
Caci greu numai cunosce o noua stralucire,
Si multu mai greu se 'nchina sumetiulu moritoru !
Si multu mai greu lui Manea, ce numai de la stana
Suisse la marire strainu, necunoscutu.

Betranii spuneau singuri, cã viti'a-i e straina,
 Venitu de nu sciu unde, si nu mosneanu nascutu.
 Dar' elu avendu puterea, si-o schimba in crudîme,
 Si prin cumplite chinuri si-omoru peste omoru
 Cutremurulu si spaim'a reversa prin multîme;
 Si domnu numai se fia — poporulu e usioru!

Asia elu prin crudîme fundez' a lui domnia.
 Urmasii, ca si tatalu, o tînu si-o mai intindu.
 Asia din fiu in tata ajunse Danu se fia
 Din Oltu pana la mare p'atunci imperatîndu.
 Nemultiemitu elu inse cu sortea-i stramosiesca
 Cercas' adesu se iee si tier'a lui Romanu,
 Dîcendu cã elu e singuru ursitu se mostenesca
 A Daciei domnia urdita de Traianu.
 Desi 'ncarcatu de dîle, Romanu inse adese
 Pe Danu ilu umilise, dar' elu nu se lasã:
 Asia flamend'a, fierã respinsa dela lese,
 Se 'ntorce ér' la staulu de nou a mai cercã.
 Vedîndu-lu elu acuma supusu de betranetie
 Din dî in dî mai tare grabindu catra mormentu,
 Si far' se lase 'n urma-i, o triste caruntetie!
 Mosteanu din alu seu sange in vechiulu seu pamentu,
 (Caci diece fii ce-odata luceau ingiuru de sine
 Si-i indulceau viet'a, cu toti au fostu peritu
 Luptandu pentru mosîa cu limbele straine
 Ce s'aruncau ca lupii dingiuru si resaritu.)
 De nou i s'apriusese dorinti'a de marire,

De nou si multu mai tare totu sufletu-i ferbea.
Elu se jurase 'n sine acuma cu grabire
Se-si implinesca visulu ce-atatu ilu frementá.

Er' Dochia vedîndu-i pe Negrieni din munte
In lungi si dese sîruri pe plaiuri coborindu,
Pe soli cautandu pe Negru, lovesce trist'a-i frunte
Si 'n sufletulu ei negru oftez' adîncu gemendu :
« Mani'a me 'ntaresce, eu nu suntu inca 'nvinsa!
Románi, cu-alu vostru sange voiu apele se 'nchiegu!
Naltia-voiu munti pe campuri d'a' vostre viete stinse;
Fatalu poporu! prin tine voiu se te stingu intregu!»

Asia dîcendu din munte cobore josu la tiera.
Si cerulu si pamentulu pe unde ea trecea
Se 'ntunecau, si tote pareau cã stau se pera,
Atata ea 'n mania-i cumplita s'aratá.
Si chiar' atunci poporulu tînea o serbatore,
Rosalele, dî mare lasata din betrani ,
Ce pana adi straluce in tota vechi'a-i flore
In munti si pe campia, ori unde 'nfloru Románi.
La Romula betrana, la curtea cea domnesca
Intr'o campia verde poporulu petrecea,
Er' domnulu Danu prin hore lasá se ratecesca
Privirile-i si palidu si-adîncu elu cugetá,
Caci mai de multu simtise o ferbere prin tiera,
Ascunsa, ne 'ntielesa, si multe se siopteau ;
De multu in grigi si 'n spaima ducea vietia-amara,
Si multe visuri rele in nopte-lu turburau.

Ori catu cercá elu inse, nici daruri, nici crudíme,
 Nici negr'a maestria, ce-adesse i-au servitu,
 Nu-lu ajutá se scia ce ferbe prin multíme;
 Din dí in dí elu inse erá totu mai cumplitu.
 La cet'a numerosa ce tron-u-i incungiora,
 Betrana mostenire, culesa din straini,
 Adaūge noue cete si curtea si-o 'mpresora,
 Sí tier'a tot' o 'ndesa cu noi si crudi pagáni.

Aici alerga Dochia, dar' ea din departare
 Preface-a sa fiintia, dia spaima cum erá
 Se schimba 'n blanda maica, si plina de 'ntristare
 Cu negra cruce 'n mâna din munte coborá.
 Ajunge si 'naintea lui Danu ea cu dorere
 Si 'n plinu audiulu lumei vorbesce-asia certandu :
 « Nefericite Dane, asia-i a ta veghiere?
 Marirea, tier'a, tronulu, asia s'oru fi tînendu ?
 O Domne, tu la hora si tier'a in perire!
 Au n'audíti unu vuetu venindu colo din vâi,
 Si nu se misca 'n sinu-ti vre-o negra presimítre,
 Cà mâne, mâne Dane, se pote ca se pei ?
 Séu n'audi cum ferbu muntii, cum aerulu se 'ndesa,
 Nu simti adúncu cutremuru pamentu 'nfiorandu ?
 Privesce susu in aeru, d'asupra d'a ta casa,
 De vulturi negre stoluri rotindu si croncanindu!
 La arme, Dane, l'arme! dusmanulu se cobore
 Pe cata frundia 'n codri si stele in seninu,
 Si ca síroiu de munte, ce sfarma si do bore,

Se versa 'n josu pe plaiuri in vechiulu vostu caminu ».

Abia 'ncehià si éta, currendu in fug'a mare,
 Pastorii dela turme asemenea vorbescu.
 Se turbura multîmea, s'aprinde fia-care,
 La arme! striga Domnulu, la arme! toti racnescu.
 Er' Dochia si faim'a sborandu la arme chiama,
 Si faim'a inainte sioptindu si 'nfiorandu,
 Er' Dochia in urma-i sunandu in cornu d'arama
 Si-a' rescularii focuri pe dealuri aprindîndu.
 Cu spad'a sangerata, cu strigate d'alarma,
 Se vers' alergatorii pe plaiuri si campii.
 Aratrulu, sap'a, cos'a, se schimba tote 'n arma ,
 Cu totii se ridica dela parinti la fii ,
 Caci fia-care 'n cale-i resfira prin multîme,
 Cà nuoi dusmani s'arata, mai sangerosi, mai dêrji ;
 Si vinu se iee tier'a si totul se sfarime
 Dela copilu din leganu pan' la mosneagu 'n cârji!

Antaiu saru Arghesienii pletosi si spete-late,
 Pe care-i porta 'n lupta Caruntulu din Albesci.
 Er' Marcea dela Lunca se scola cu-a' lui sate
 De p'a Cotmenei vale si Campii-galasiesci.
 Er' de p'Arefu cobore Marmonta frunte-lata
 Cu cete numeroase de sprinteni venatori,
 Ce prindu in fuga cerbulu, ér ager'a sageta
 S'aventa si cobore chiar' vulturulu din nûori.
 Si Gemenu Pitesteanulu adun' a' sale cete
 Din Albota, Gavana, Budesa si Pitesci ,

Din Grosi, din Rechitiele cu dalbe, nalte fete,
Din Merisiani, din Vale, din Corbi, din Cretiulesci.
Se scola cari s'adapa din valurile d'auru
A riului ce nasce sub naltulu,' albulu Suru,
Si celu ce 'n lupta-i porta e Golesceanulu Lauru
Cu coifu ce stralucesce ca sorele 'n azuru

Din plaiulu ce se tiese din dealuri si valcele
Cu riuri viorie si largi pasiuni de flori,
Se scola Muscelenii cu spade si-arce grele,
Si 'n fruntea loru straluce Dudesculu din Corbsiori
Cu pele d'ursu in umeri cu ghia. ele-aurite.
In giuru-i cetasi diece in zale stralucescu,
Betrani, ce din vechime prin satele 'mpartite
Pazescu ne-atinsu pamentulu si traiulu stramosiescu.
Er' cei ce beu din und'a mierosei Dëmbovitie,
Adûnc'a Ialomitia cu valuri aurii,
Cu toti lanceri de frunte si venatori de vitia,
Se scola sub Lucianulu din magur'a Florji.
Zorila Campineanulu din Prahova cobore
Cu sioimii sei de munte. Buioru din Magureni,
Ce 'n lupta cu-a sa ghioga de-odata cinci do bore,
Aduna si conduce voiosii Delmareni.

Din campurile grase ce-adapa Teliormanulu
Si 'n care dalbe turme ca frundiele resaru,
Se scola cu-a' lui cete cu lancea si arcanulu
Dulceanu din Rusi-de-vede vertosu ca unu stejaru.
Er' din strabun'a Vlasca cu-adûnci paduri betrane

Vinu cete calaretie cu Para din Fetesci,
Cetate-odata tare, adi tristele-i ruine,
Sub glii, sub erba verde abia le mai diaresci !
Er' Bucuru a' cui turme inunda Baraganulu,
Si Nasturelu Heresculu, comora de mosfi,
Se scola cu cutremuru si-aduna cu noianulu
Pe toti cei buni de lupta din latele campii.
Dar' indesiertu, o! Bucuru, in arme nu lasi urme,
Eternu ins' alu teu nume luci-va 'n Bucuresci
La vadulu unde-acuma ti-adapi a' tale turme
L'alu caroru fara-numeru tu stai si te 'nuimesci !
Er' tu, o! Nasturele, din drept'a ta mosia
Pe fruntea tierei tale, mosf'a lui Traianu,
Vei pune-o diadema ce'n secole se fia
Marire d'alu teu nume si-a numelui romanu !
Er' Penteleu betranulu, nascutu, traitu in munte,
Si 'mbetranitu in lupte cu-ai turmei rapitori,
Alu carui nume si-astadi din dfilele carunte
Ni-lu spune Penteleulu acoperitu de flori,
Cobore se 'ncunune betranele lui dfile
Cu mortea pentru tiera, si-aduna 'n giurulu seu
Betrani, barbati, juni, tineri, vertosi cá si movile
Din campulu, depe plaiulu intortului Buzeu.
Din valea lung' a Romnei pe cai mai iuti ca ventulu
Alerga Romnicenii cu Feru din Macsineni.
Din stuhurile dese, ce-acoperu totu pamentulu,
Cumplitulu Sierpe scola pe sierpii Braileni.

Asia sareau Románii se-si apere mosi'a.
Er' Domnulu d'alta parte si-adun' ai sei pagáni;
Poterea de n'a 'nvinge se'nvinga maestri'a,
Si ca Románii singuri se sfarme pe Románi!
Carcanu, Sangaru si Saronu, p'a' caroru crunte spade
Cumplitulu Danu domni'a mai multu si-o 'ntemeiá,
Selbaticile cete plecate dupa prade,
Pe cai fugosi cá ventulu din tiera le-adună.

Dar' indesiertu, o! Dane, Barladulu si Codrenii
Si vulturii din Vrancea, Románi cu siepte vieti,
Ei ridu d'a ta 'ncercare, de lupt'a cu Negrenii,
Si d'cu lui Limba-dulce, tramisulu teu istetiu :
« Intorce-té si spune la fier'a ta d'a-casa:
Barladulu si Codrenii si vulturii vrânceni,
Atunci, atuncea numai cu tine-oru pune 'n casa
Si 'n rele ca si 'n bine cu tine-oru fi parteni,
Candu plopulu va dá mere si salcea visînèle,
Pionulu si Rareulu s'oru face musînoiu,
Atunci si nici atuncea, caci faptele lui rele
Nu vremu se le mai simtia si cei de dupa noi.
De negr'a lui crudîme si cerulu se 'nfiora,
Si cruntele lui ghiare se vedu inca si-acum
Pe sinulu tierei nostre, nu vremu a dou'a ora
Ca dalb'a de mosîa se ne-o prefaca 'n scrumu.
Si de cobore Negru cu leii sei din munte,
Elu implinesce-o fama venita din betrani.
Lui chiar' si noi plecá-vomu voiiosi a nostra frunte

Caci elu e domnu din ceruri tramisu peste Români.»

Asia cumplit'a Dochia si Danu celu far'-de-lege,
 (Acestu nume-i lasase cumplitele-i crudfi ,
 Caci n'avea 'n a'lui fapte nici domnedieu nici lege)
 Rescol', aduna cete din munti si din campii.

Er' intr'aceea solii prin munti adâncu s'afunda
 Cautandu pe domnulu Negru prin codri si prin stanci.
 Sunau doiosu din buciumu, credîndu se le respunda,
 Dar' sunetulu ér' singuru venea din vâi adânci.

Chiar' Dolca cea betrana, a curtii venatore,
 Prin codri, stanci si pesceri desiertu ea strabatea ,
 Desiertu suiá pe piscuri cautandu ascultatore,
 Desiertu cu narea 'n erba , cu narea 'n ventu fugea.
 Ori catu ei cauta, suna, nimica nu le-apare,

Parea cà domnu si nume s'au stinsu de pe pamentu.
 Statuse 'n urma solii cuprinsi de grea 'ntristare
 Si se privea 'ntre sine paliti, fara cuventu.

Mosiu-Albu in urma pare cà din unu somnu revine,
 Si 'ntrerumpendu tacerea le dîce-asia graindu :

«Suntu doue vieti acuma, de tînu in minte bine,
 De candu Marina Domn'a pe vale flori stringendu,
 O frageda mireasa picata ca din sore,
 S'a ratecitu, si 'n urma intrase ca 'n pamentu.

Si domnulu Neagu frumosulu, betran'a mama Flore,
 Sculase tota tier'a s'o scota din mormentu.

Dar' indiesiertu, caci nime nu dede d'a ei urma.

Sotiu, mama, tiera, tote s'au pusu atunci pe plansu.

Dar' d'unde, cum? eu nu sciu; din faima 'n faima 'n urma
Audu c'adúncu prin codri (de bucuria-am plansu!)
O baba sciutore in pescere traesce
Ce spune fia-carui trecutu si viitoriu,
Si-o frundia deca cade, si-o flore deca cresce,
Aude totu si scie, si-ori cui intrebatoriu
I spune tote limpedu. L' acesta sciutore
Plecat'am in tacere cu sinulu plinu de doru,
Si-am ratecitu prin codri, nopti, d'ile, fara sore,
Si 'n urm' o gheunoia me 'ndrepta cu-alu seu sboru,
Si-ajungu infrantu de cale la pescerea dorita
Si plina de mirazuri (ce lucru fiorosu!)
Si Baba-Murga-mi spune: « Marina nu-i perita;
P'unu plaiu ascunsu departe a dus'o Fetu-frumosu.
O vei aflá si-i duce-o la mam'a-i intristata
De vei urmá 'ntru tote precum iti voiu grai.»
Mi-a spusu, am ascultat'o, si-aflat'am dalb'a feta.
Ne-a spune si de Negru de cumva va trai.
Se mergemu dar' la bab'a.» Mosiu-Albu asia graesce,
Si pleca mai incolo si mergu si mergu prin munti,
Pan' unde Ialomitia prin stanci abia sioptesce
Si capulu si-lu ascunde sub steni inalti, carunti.
Aici ei vedu unu antru, ce adúncu prin stanci se 'ntinde
Si 'n care Ialomitia, cum suna din betrani,
Fugindu d'uriasiulu Istru, ce multu dorea a-o prinde,
S'a-ascunsu ingalbinita scapandu din a'lui máni,
Dar' dalb'a Cosinziana, l'a Istrului rogare,

Pe multu frumos'a ninfa in riu a prefacutu.
 Si palidele-i unde facu lunga 'ncongiurare,
 Si 'n urma cadu sub maluri p'acel'asi asternutu.
 S'apropia calatorii de pescerea noptosa,
 Si cauta cu mirare la cele ce vedeau.
 Nenumerate fiere stá 'n gur'a-i fiorosa ;
 In antru mii de paseri intrau si mii esiau.
 Atuncea Baba-Murga simtindu a loru venire
 Din pescere s'arata cu pletele-albe 'n ventu.
 « Veniti si nu ve temeti ! » Ea dice, si-o sioptire...
 Si fierele tacute s'asiedia la pamentu.
 Si caletorii intra. Mosiu-Albu venirea-i spune,
 Er' bab'a scote 'ndata unu mare cornu d'argintu,
 Cumplitu in cornu ea suna, si 'ndata (ce minune !)
 S'aduna nūori de paseri din ceru, de pe pamentu,
 Si bab'a 'n a loru limba cu tote se 'ntielege,
 Cu ele multu graesce, multu siede cugetandu ;
 Si par' cà dela paseri nimicu nu pote-alege,
 Si paserile 'n urma se risipescu sborandu.
 Er' bab' apoi s'asiedia la mes'a sa de stanca
 Si trage 'n bobi, in siepte, si trage de trei ori,
 Mai trage-apoi in noue, si-apoi mai trage inca
 Cu patru-dieci si unulu de bobi lunecatori.
 Totu numera din buze, se stramba si sioptesce,
 Si-apoi la soli se 'ntorce si dice-asia graindu :
 « Pe cin' cautati, d'aicea departe-acum traesce,
 Dar' unde-i nu potu spune; voi veti aflá mergendu

Dela Zefiru, ce siede d'aicea nu departe
Pe Valea-primaverei in muntele Fragelu. »

Asia grai betran'a. Soli'a se desparte
Si pintre stanci la vale cobore 'ncetinelu,
Sbatendu-si a'loru sufletu in tema si credintia.
Ei mergu si mergu prin codri din sera pana 'n diori,
Din diori si pana 'n sera, si-ajungu l'a loru dorintia
In Valea-primaverei cu mii si mii de flori.
La medilocu d'asta vale, ce raiulu li se pare,
Se 'nalti'o mica casa p'unu verde delusioru,
De rose coperisiulu, de crini paretii-si are,
Er' usi'a se 'mpletesce din edera si doru.
Ajungu si stau si mira cerescile mûndretie,
Si canteculu ce 'n casa l'audu doiosu sunandu.
Dar' usi'a se deschide, minune de frumsetie
S'arata si privesce si dîce suridîndu :

« Straini p'aceste plaiuri! veniti l'a nostra casa,
Caci voi din intemplantare p'aici n'ati ratecitu.
Pe voi aici ve mîna vre-o 'nsarcinare-alesa ».
Ei intra, dandu binetie, cu sufletulu uimitu !

Aicea locuesce Zefiru cu-a lui miresa,
Cu dalb'a Floriora, regina peste flori,
Care-i nascû parecnea, din ninfe mai alesa,
Pe Borea-cea-de-sera si Borea-cea-de-diori,
Ce florile pe plaiuri le légana 'n-de-sera,
Er' alt'a le destepta l'alu dioriloru surisu,
Si 'nmirosindu eterulu sborandu se 'ntorna éra

La cas'a parintesca din plaiulu-paradisul.
 Dar' ei abia iutrara si-o blanda vîjeire
 S'aude 'n plaiu afara venindu prin aeru linu,
 Si peste plaiu reversa o dulce mirosire
 De rose, viorele, de crinu si rosmarinu,
 Si usi'a se deschide si 'n cas' unu june vine
 Cu plete lungi de auru si aripe d'argintu,
 Si-unu bătîu cu flori si erburi incinsu in mîna tîne.
 Faptura fara semenu in ceru si pe pamentu!
 Intrandu la june solii privea cu 'nmarmurire.
 «Bine-ai venit, Mosiu-Albe, le dîce suridîndu;
 Mai venturi éra codrii, mai turburi vre-o iubire,
 Cum mai stricasi o-data prin codri strabatendu
 Si luandu fara de scire pe florea de Marina luj
 Lui Fetu-frumosu fertatulu. O! cum mi-ar' multiemi,
 Se mi-te dau pe mîna-i. Dar' nu, chiar' elu se vina,
 Mosiu-Albe, cu placere fertatu mi te-ar' numi,
 Caci unu Sioimanu ca tine se nasce raru sub sore»..

Asia grai Zefirulu. Mosiu-Albu mintosu cautandu
 «O! dalbu Zefire, dîce, l'a carui dulce bore,
 Din lung'a-i amortîre pamentulu tresarindu,
 Reversi o noua vietia si farmecu nou in lume,
 Imbraci in frundie codrii, si campurile 'n flori,
 Am fostu ursitu, se vede, venturatu-de-lume,
 S'alergu precum alerga unu portatoriu-de-nûori.
 Dar' nu-i vointi'a nostra ce ne-a menatu aice!
 O voia mai inalta, o sorte buna-rea,

Caci nu scimu pana 'n urma cum i-omu poté noi dîce,
 Si bun'a mama Murga ne-a dîsu a te vedea.
 Ea ne-a 'ndreptatu aicea ca se ne spuni, Zefire,
 De scii de domnulu Negru, caci, vai! noi l'amu perdutu,
 Si nu scimu mai traesce, e mortu, in ratecire ;
 Si mortu séu viu, in urma se scimu ce s'a facutu !»

Asia grai betranulu, si lacremi argintose
 Pe lung'a-i alba barba se versa riu pe sinu.
 Er' Fetu-Zefiru i dîce : « Mosiu-Albule mintose
 Alin' a ta dorere si 'nfrên' alu teu suspinu,
 Caci eu vediui pe Negru ; elu inca mai traesce ,
 Dar' vai! amaru d'a spune , in locu cumplitu si greu,
 Cum altulu santulu sore in cale-i nu diaresce
 Nici mai frumosu si-odata mai fiorosu si reu.
 Prin munti d'aici departe in Valea-sargentina
 Prin codri desi se 'ntinde unu labirintu de vâi,
 Si vaile 'ntre sine se 'ncurca si se 'mbina
 Catu inapoi din ele abia-ti mai afli câi.
 P'unu verfu de munte-acolo i-a Ieleloru gradina
 In care nu petrunde picioru de moritoru,
 Caci giuru-ingiuru pe munte suntu puse ca se tîna
 O paza ne-adormita (eu insumi me'nfloru !)
 Mii fiere si balauri, ér' in gradina ride,
 Cum nu vedi nici in visuri, unu minunatu palatu.
 Cumplitele lui porte nimicu nu le deschide
 Far' numai o potere, ce unei erbi s'a datu,
 Ce-a fereloru se dîce. Cumplitele Maestre

Prindîndu aici pe Negru l'au dusu si l'au ascunsu.
 Cu ânima ne 'nfranta si cu poteri maestre
 Poteti numai se-lu scoteti din astu cumplitu ascunsu.
 Maestrele lui Negru i-au luatu ori-ce potere
 Din mâni si din picioare, din spate, peptu si gîtu.
 Susu in palatu elu dorme ca mortu, fara dorere,
 Din candu in candu mai sufla, dar' linu si nesimţitu.
 Curendu, de nu-'ti ajunge, elu petra se preface,
 Ca multi alti feti acolo de multu inmarmuriti,
 Dar' ascultati acuma ce-aveti inca d'a face,
 Ca se poteti voi merge, mergendu se-lu mantuiti.
 Acelu ce-o se ve 'ndrepte prin aste labirinte
 Si se ve dè potere s'ajungeti in palatu,
 E numai singuru unulu, alu codriloru parinte,
Ce siede si domnesce la mieriulu Retezatu.»
 Si de-ameruntu le spune si domnu si loculu unde
 Se merge si se-lu caute, si cum se-lu pot' aflá,
 Caci nime pan' atuncea n'a mai potutu petrunde
 Din moritori acolo; si-apoi adaugea :
 « Grabiti la elu acolo, si candu cu-a lui potere
 Voi veti intrá 'n cumplitulu Maestreloru castelu,
 Atingeti cu-asta flore, si-o rapede 'nviere
 Va desteptá pe Negru din somnu-i de otielu.»
 Zefiru asia graesco, si de pe bătîu desprinde
 Si lui Mosiu-Albu intinde o flore ca de crinu.
 Atunci o noua vietia in suflete s'aprinde
 Si pleca mai incolo cu mangaierea 'n sinu,

Si mergu si mergu prin codri, si candu a nou'a ora
Murgila 'nchide cerulu cu port'a de rubinu,
Coboru infransi de cale, cu anim'a usiora
Pe plaiulu unde siede alu codriloru betranu.

Sub Retezatu d'o parte, retrasu, ascunsu de lume,
Se 'ntinde-unu codru verde, betranu, inaltu, umbrosu,
Susu ramurele dese se 'ncurca fara nume,
Mari erburi si tufisiuri se 'mpletecescu pe josu,
Incatu a d'ilei radia prin frundie-abia respunde.
Er' prin desisiu se 'ntinde unu labirintu de cãi,
Cari cerbi, capriore, ninfe, le sciu numai petrunde
Candu ele-aici s'aduna din plaiuri, de prin vãi.
In midilocu este-o vale cu erba mole, verde,
Si-unu riu ce linu sioptesce prin erba sierpuindu,
Si 'n urma prin desime si pintre stanci se perde
Ca nime se n'ajunga pe cursu in susu venindu.
D'o parte 'n asta vale se 'naltia si lucece
Palatulu vechiu de marmoru cu coperisiu d'argintu.
Unu lucru de minune, cum nu se pomenesce,
A marelui maestru ce lucra sub pamentu !
Precum napoi in diare candu sorele se 'nclina,
Si-arunc' a' sale radie p'unu stolu de limpedi nãori,
Ce flutura in aeru, si 'n farmecu de lumina
Palate stralucite se paru la moritori :
Asemenea 'n poena palatulu stralucesce
Si'ngiurulu seu reversa adũncu floru si santu.
Alu codriloru parinte aici imperatiesce

De candu nascura muntii si codrii pe pamentu.

Mosiu-Albu cu-ai sei de codru s'apropia 'n tacere,
Si candu ajungu la margini s'oprescu si stau mirandu
Acum a lui naltîme, cumplit'a lui potere,
Acum a lui desime ce siede 'nflorandu.

Atunci o dalba ninfa naintea loru apare
P'unu cerbu mai albu ca neu'a, si dulce le graiá :
« In numele-aceluia ce-aici domni'a-si are,
Sraini! prin acestu codru ve 'n vitu a me urmá,
Caci faim'a mai nainte i-a datu de voi de scire.»

Asia dîcendu ea pleca, strainii 'n urma ei ,
Si mergu si mergu prin codru privind cu 'umarmurire
Cumplit'a lui vechime si 'ntortele lui cãi,
Si-ajungu in valea verde, si la palatu se sue ,
Si 'n faci'a lui deschisa vedu vechiulu imperatu
Siedîndu in tronu-i d'auru, cum altu 'n lume nu-e,
Cu flori de nestimate batutu si semenatu ,
Si 'n umeri cu vestmentulu din pelea cea cu stele
A cerbului ce-odata s'a dîsu cã-i farmecatu,
Pe care 'n tineretie in lupte lungi si grele
L'a 'nvinsu luandu-i pelea d'unu pretiu ne-asemenatu.
La drept'a si la stang'a stá rendu cincî-dieci de dîne,
Ce ser'a de prin codri s'aduna 'n giurulu seu.
Siedea cautandu din tronu-i la turm'a care vine
De cerbi si de capriore, din codri totu mereu ,
Si se resfira 'n vale prin erb'a mole, verde,
Si-a dîlei noue radie le-astepta, rumegandu.

Betranulu cu placere uitandu-se se perde,
 Frumoseie lui turme mirandu si numerandu.
 Dar intr'aceea solii venindu adũncu se 'nchina,
 Er' de pe tronul betranulu se 'naltia maestosu,
 Si pletele-i neose si barb'a-i alba, plina,
 Pe umeri se reversa si pe genunchi in josu.
 « Veniti si nu ve temeti, veniti ca la-unu parinte,
 Caci, vai! doriuti'a voastra e insusi alu meu doru.
 Cunoscua a voastra cale, si vai! d'aici 'nainte,...
 D'aici nainte greulu v'astepta panditoru.
 Bine-ati venitu voi inse si cerulu se v'ajute;
 Si pana Fetu-Zorila se v'aratã pe ceru
 Stati ospeti casei mele!... Dar' tempulu trece iute
 Si multe-am a ve spune si multe se ve ceru.
 Veniti, intrãmu in intru.» Asia dicendu d'o-data
 Usi nalte, lucitoare din gardini se deschidu,
 Si intra 'n sal'a 'ntinsa, ca diu'a luminata,
 In care mii mirazuri vederiloru suridu.

In midilocu-i straluce o minunata floare
 Cum moritorii 'n lume nu vedu nici chiar' in visu.
 Cum sorele reversa mii radie lucitoare
 In diorile senine esĩndu din paradisu,
 Si cerulu si pamentul le 'ncinge cu lumina:
 Asia maestr'a floare palatulu luminã.
 Uimiti remanu strainii. Betranu 'n voce lina
 (Ca grierulu de dulce cuventu-i ciraiã)
 « Acẽst'a-i, dĩce, florea pe care voi in lume

A fereloru o dîceti, mereu o totu cautati,
 Dar' nime n'o cunosce, far' numai dupa nume,
 Si nici veti mai cunosce-o ori catu se mai âmblati.
 Candu urdîtorulu lumiei me puse 'mperatia
 Pe munti si peste codri, mi-a datu in ajutoru
 Acesta santa flore, lumina ca se-mî fia
 Lucindu neadormita prin codri de floru,
 Adûnci, inalti si negri, si ca se potu deschide
 Si luminá prin pesceri, prin care se tîneau
 Uriasi cumpliti si fiere, balauri, smei, aspide,
 Ce 'ntunecau pamentulu si morte-amenintiau.
 Cutrierandu eu codrii, ceresc'a ei semintia
 S'a risipitu ici-colo si'n munti a resaritu.
 Afland'o moritori, in negr'a loru reintia
 Ceresculu daru la rele curendu l'au folositu.
 D'atuncea facetorulu seminti'a tot' o strinse,
 Si acest'a, numai un'a, lasat'a pe pamentu,
 Dar' lumea tîne minte, nici adi nu sci cà-i stinsa.
 Si-adesu o cauta noptea prin munti pe ploi si ventu.»

Asia grai betranulu, er' ei cuprinsi d'uimire
 Cercau se ved' aproape luminele-i ceresci,
 Dar' nu poteau invinge soros'a-i stralucire.
 Privescu apoi si-admira minunile lumesci,
 Ce 'nfrumusetiau paretii si-atatu erau de viie
 In catu pareau ca misca si voru se dè cuventu;
 Si tote le facuse cu nalta maestria
 Maestrulu fara semenu ca lucra sub pamentu.

Içi éta vedu colib'a in care-a sa pruncia
A petrecut'o candu-va divinulu Fetu-frumosu.
Din viti'a ce-o 'nvesce, frundiosa, ramuria,
Ridîndu copilulu rumpe ciorchinulu aurosus.
Din colea Fetu-frumosulu cercandu a sa potere
Din radecine smulge unu naltu betranu, stejaru.
Ici frêulu scuturandu-si, minune de vedere!
Venea Galbenu-de-sore, maestrulu lui fugaru.
Er' colo éta-lu fuge, si pletele-i de auru
Lucindu se versa 'n aeru, in urma lui strigandu
Trei dîne sbor' aprinse cu furia de balauru,
Dar' elu cu-a'loru vestimente s'aventa suridîndu!
Din colea ei admira copil'a, chipu de sore,
Ce lang'unu lacu astepta ca tresti'a tremurandu.
Se 'nvolbura totu laculu, din negr'a lui vultore
Balaurulu se 'naltia, pamentu 'nfiorandu ,
Se 'ntinde l'a sa prada... dar' fulgerandu apare
Cu dalb'a-i lunga spada cumplitulu Fetu-frumosu,
Se 'ncinge-o negra lupta! Unu capu éta-lu cà sare...
Saru patru... cinci... saru siepte si clantiene pe josu...
Er' d'alta parte 'n codru elu lega pe Serila
C'unu ochiu, care petrunde si 'n ceru si pe pamentu.
Pe negrulu Media-nopte, si lega pe Zorila,
Frumosu flacau la brêu-i cu fluerulu d'argintu.
O pescere din colea se casca fiorosa,
Uriasiu c'unu ochiu in frunte stà lang'unu mare focu;
Elu intra fara tema, cu braciele-arkorose

Uriasiulu sare-asupra-i credîndu se-lu sfarme 'n locu.
Elu smulge-unu grosu teciuine, catu talp'a cea de nae,
Si 'n ochiu-i cruntu lu 'nfige si 'nvêrte sfâraindu.
Se 'naltia colo 'n cale-i, versandu din guri vapae,
Unu nuoru de balauri totu cerulu cuprindîndu,
Dar' Fetu-frumosu din tolba ià grea sageta d'auru,
Incorda si-o asiedia pe greu-i arcu d'argintu,
Elu trage, l'alu ei siueru s'ascunde-ori-ce balauru...
Elu trece pe Calu-vêntesiu cu aripe de ventu.
Doi munti se batu din colo in capete 'ntre sine,
Elu pintre munti s'aventa pe calu-i sboratoriu
Si 'n sboru-i cof'a d'auru stringend'o 'n drept'a bine
O 'ntinge 'n ap'a morta, si trece ridietoriu.
Multu stau si-admira lupt'a, cumplita, sangerosa,
Cu verulu mare negru din muntele Siriu,
Cu perulu ca saget'a, cu coltii ca si-o casa,
Cu ochi ca doue focuri ce ardu in nopte viu.
Admira cum se lupta si sub genunchi infrange
Pe naltulu Stramba-lemne de codri sfarmatoru,
Nici braciele-arborose ce sciu de môrte stringe,
Nici arborii ce-i smulge nu-i santu de ajutoru!
Er' dincolea se lupta cu smei ce furase
Trei fete consinzene lui Penesiu imperatu ;
In arcu, in spada, 'n tranta luptandu, elu morti i lasa,
Si 'ntorce cu tustrele la tatalu intristatu.
Dar' ét'acum se 'naltia incinsu de stralucire
Cu sorele si lun'a venindu de sub pamentu,

Ce smei le furase si-adûnc'a 'ntunecire
 Din iadu o reversase in ceru si pe pamentu;
 In urma-i prin adûncuri cumplite, negurose,
 Jacu negrele cadavre si'n morte-amenintiandu,
 Er' altii prin ascuncuri cu spaim'a negra 'n ose
 Cantandu in giurn asculta si cauta ascultandu.
 Cu 'nflorare-admira lacturile cumplite
 Ce-au insotitu in lupte pe dalbulu Fetu-frumosu:
 Aici e Flamendila ce-o suta boi inghite,
 Si totu e ruptu de fome, palitu si secetosu,
 Si frate-seu de cruce cu numele Setila,
 Cui setea nu i-o stinge nici riu de noue mori;
 Sarila sare-muntii, neosulu Mosiu-Gerila
 Ce c'o suflare 'nghiacia si marile si nûori;
 Lungila ce'n o clipa se 'ntinde si aduna
 Luminele din ceruri, margelele din mări;
 Ochil' a cui privire ca fulgerulu detuna
 Si stancele le face ca pulberea 'n carari,
 Ochila care vede pan' dincolo de sore,
 Pamentulu ilu petrunde si-alu mariloru profundu,
 Ce pote cu-o privire noianulu se mesore
 Si cate stele 'n ceruri lumina si s'ascundu,
 Si cata erba 'n campuri si flori cate 'n campia,
 Si cate frundie 'n codri resaru, in floru si moru.
 Acestea si-alte multe cu nalta maestria
 Lucras' acelu maestru cumplitu, nemoritoru.
 Er' ninfele 'ntr'aceea intindu o dalba mesa,

Si unele-aducu stufe de faguri aurosi,
Ce-a' mii de flori mirosuri in giuru prin aeru lasa,
Er' altele-aducu pome din pomi primaverosi,
In care flori si fructe potrecu eterna vietia :
Alu vitiei dulce auru si-alu mocrului rubinu,
A meriloru puiandri cu diorile pe facia
Si-a' periloru feciore cu rosele la sinu.
D'a' loru ceresci mirosuri eterulu se 'mbetase,
D'a' loru frumsetia sal'a si mes'a surideau.
Veniti, dice betranulu, voiosu ve vedu 'la mesa !
Si ospeti, domnu si ninfe sied'indu se ospetau.
Si dupa-ce si-alina dorinti'a de gustare,
Mosiu-Albu rumpendu tacerea incepe-asia graindu :
« Prin codri cantatorii ne spunu a dilei diare,
Si-acusi, noi, mare Domne ! te vomu lasa , plecandu.
Dar' tota, tot' a nostra credintia, mangaiere,
In ceruri si pe tine acum o 'ntemeiamu.
Indrepta-ne, parinte, intinde-a ta potere,
Ca viitorulu nostru prin tine se-lu fundamu.»
« Barbati, nepoti si ospeti, » betranulu le cuventa :
« Dorinti'a mea i-a vostra , si dorulu alu meu doru !
De multu, vai ! alu meu sufletu cu dorulu se frementa,
Si multiemescu, caci cerulu a fostu induratoru,
Lasandu-mi mangaierea se vedu er' langa mine
A codriloru placere, pe scumpulu Paunasiu,
Ce dulcea Sántalina, corona pintre dîne,
Mi l'a nascutu in urma... frumosulu copilasiu !

Din cinci-dieci, si-alte-atatea copile ridietore
Ce 'n noptea betranetiei cá stele-mi stralucescu.
Mustati'a-abia-i inflore pe faci'a-i ridietore,
Si-a' codriloru Frumose vertegiu ilu urmarescu ,
Cu flueru-i de frasinu in hore le rapesce,
Le-aprinde, 'nnebunesce si ride d'a'loru focu.
Ve juru pe nũori, pe luna, o-data le graesce,
Perdut'am alu meu flueru si nu sciu in ce locu ,
Dar' ét' aici unu frasinu, veniti sorori cu mine
Si-mi ajutati se facemu unu flueru mai frumosu.
Se ducu, elu ilu despica, tîneti, le dîce, bine,
Si tînu, dar'elu securea ridîndu indat' a scosu:
Frumosele suntu prinse, si 'ncepu doiosu a plange.
Dar' indiesertu se roga, elu prinse mi le iá
Le-aduce, si din codri si feti si dîne stringe...
Si toti cautandu la ele ridea si se cotea.
Plecandu o data 'n codri, elu uita cornu-i d'auru
Ce-lu aperá de faceri si-a' dîneloru manii.
Lui, Fetu-frumosu i-lu dase, vingendu ei unu balauru,
Aducere-aminte din dile de fratii ;
Si candu infrantu de lupte cu fiere padurene
P'o stanca 'n aromire elu fruntea si-a 'nclinatu,
Din panda saru asupra-i frumosele Codrene,
Ilu ducu, lu 'nchidu in naltulu, maestrulu loru palatu.
De multu, de multu acolo l'au prefacutu in stanca,
Cu fratii-i dimpreuna pe cari incetu i-au prinsu
Cu multu inca nainte; si-a mea vechime-adũnca,

Virtutea mea d'o-data, poterile mi-a stinsu !
 Eu n'am pe nime 'n lume, in lume n'am pe nime,
 Pe nime care-odata se-mi vina 'n ajutoru.
 Chiar' Fetu-frumosu, de care pamentu 'n aduncime
 Se sguduiá o-data, supusu acum de doru
 Incungiura pamentulu cautandu o dalba dina,
 Uitat'a d'arcu, de spada, fratí'a si-a uitatu.
 Alu mangaierei sore tramite-a sa lumina,
 Si cerulu, numai cerulu aicea v'a 'ndreptatu !
 Eu simtu o noua vietia versandu-se prin ose,
 Poterile-mi mai stinse se paru cá 'ntinerescu ! »

Asia grai betranulu, si-o frundia radiosa
 Rumpendu din sant'a erba cu focu domnedieescu,
 Mosiu-Albului o 'ntinde dicendu : « a ei potere
 Ve va deschide 'ndata alu Ieleloru palatu.
 Dar' pana susu la porta-i, o ! multu inca se cere :
 O minte linistita si-unu peptu ne'nspaimentatu.
 Sculá-se-voru asupra síroie spumegose,
 Balauri, crunte fiere asupra s'oru sculá,
 Porni-se-voru din piscuri chiar' stance ruinoase
 Si-asupra-ve cadé-voru parendu a ve sfarmá.
 Si deca tote-acestea le veti poté voi vinge,
 Vetí mai avé se 'nvingeti o lupta si mai grea.
 Giuru-impregiuru palatulu unu lacu aduncu lu'ncinge;
 La lacu de veti ajunge, veti luá, veti scuturá
 De trei ori aste frêne (dicendu elu mân'a 'ntinde
 Si trei frêne de auru le-ofere tremurandu)

Si voru veni d'o-data trei cai, voi i veti prinde
 Si 'ncalarandu, in unde veti cobori 'nnotandu.
 Si tote voi acestea le veti poté invinge,
 Dar' veti invinge numai cu sufletu ne 'nfricatu !
 Pastrati adũncu in minte si nu lasati a stinge
 Nimicu aceste vorbe ce-acum le-am cuventatu!»

Er' diorile 'ntr'aceea cu degete de rose,
 Cu facia ridietore deschidu inaltulu ceru,
 Si sorele se 'naltia cu pletele-aurose
 Implendu intregu pamentulu si limpedulu eteru.
 « Veniti, betranulu dıce , colea p'unu piscu de munte
 Ca se v'aratu si calea si-alu Ieleloru palatu.»
 Pe patru cerbi ca neu'a cu cate-o stea in frunte
 Cu totii se suira pe mieriulu Retezatu,
 Si 'n rou'a diminetii spelandu a'loru lumine
 Li se deschide limpedu alu Ieleloru tinutu.
 Prin vaile 'ncalcite, de ratecire pline,
 Betranulu le arata curatu si desfacutu
 Pe unde se-se duca si se 're'ntorne era.
 Le-arata chiar' palatulu in diare stralucindu.
 Atuncea ei se 'nchina si multiemindu plecara.
 Betranu 'n verfu de munte remane priveghiindu.

Candu ei ajungu in vale, o bore sioptitore
 Le-aduce dulci mirosuri din erburi si din flori,
 Si mii de paseri canta in frundie la recore
 Cantari ce versa 'n animi maestre, dulci flori.
 Si borile si cantulu cu dulcea loru potere

Parea că se-i supuna simțirele 'mbetandu,
 Si multa barbatia, invingere, veghiere,
 Le-a trebuitu se 'nvinga pe vai in susu mergendu.
 Cotescu incoce 'ncolo, intorna si nainta,
 Si calca si recalca maestrulu labirintu
 Din diori si pana 'n sera, nici noptea nu s'alinta,
 Si trecu, retrecu in cale valcele vii d'argintu,
 Si candu a trei'a ora sta santulu sore cruce
 S'apropiau de munte pe vale 'naintandu,
 Dar' aerulu indata unu vuetu greu le-duce
 Si ei s'oprescu in cale cautandu si asteptandu.
 Cum Jiiulu primaver'a inflatu de ploii intinse
 Prin vaile stancose, ce taia prin Carpati,
 S'arunca si vuesce cu furia nestinsa,
 Si turme si pastorii asculta 'nspaimentati :
 Asia veneau pe vale vuindu inalte unde.
 Le vedu, privescu cu floru, dar' uita d'a fugi,
 I-ajungu si-i incongiora, dar' ei nu-si potu ascunde
 Mirarea, candu si 'n valuri p' uscatu se paru a fi,
 Caci nu simtiau nimica ce 'n apa se simtiesce,
 Nici umedu si-nici rece, nici dor' ca i-ar' rapi ;
 Unu fumu, o cetia numai, venindu inneguresce,
 Dar' ca d'unu ventu menata trecendu se risipl.

Uimiti, dar' fara frica, remanu si 'ngiuru-si cata,
 Si valea turburata vedindu c'a linistitu,
 Se ducu pana sub munte si candu ajungu d'o-data
 Pe munte se latiesce unu vuetu ne-auditu.

Unu murmuru, ragetu, urletu, totu aerulu incinge,
 Si éta dintre stance se 'naltia siuerandu,
 Catu unu vertegiu pe mare ce stelele atinge,
 Balauru cu trei creste, se nu-lu vedi nici visandu
 Din ochii-i plini de sange schintei in giuru reversa,
 Si fulgera din limbe si spumega veninu.
 Intr'unu minutu ai crede că vîeti'a loru e stersa,
 Ca fulgerulu ei inse, ce luneca 'n seninu,
 Tragu spadele, s'arunca, si dau... dar' dau in aeru...
 S'oprescu... s'uimescu... si cauta .. si éta-lu mai cumplitu,
 Apare si s'arunca. Infricosiatu incaeru!
 Se pare că-i incinge, i-a 'ncinsu, i-a 'ncolacitu.
 Ei fulgera din spade, cu stângele se lupta...
 Balauru, cocetia, vertegiu de fumuri-a 'ncinsu,
 Si-i pare fia-carui că-si simte sîr'a rupta,
 D'o-data inse tote s'au risipitu, s'au stinsu.
 Privescu ingiuru si cauta dor' vedu in susu pe munte
 Vre-o urma, vre-o carare, dar' indesiertu privescu;
 Nu vedu, ori unde cauta, far' spini si stanci carunte,
 Ce-acum, acum asupra se paru că se pornescu;
 Si candu in susu prin stance incetu incetu urmeza,
 Nenumerate fiere din stanci asupra saru,
 Si paseri mari si negre totu aeru 'nopteza
 Si dintr'o-data totulu se schimba'ntr'unu tartaru.
 Unu murmuru, urletu, vuetu, o surda vîjeire,
 Loviri, batai in pliscuri, bufniri si croncaniri,
 Inasurdiescu eterulu si-adunca sguduire

Prin ose se reversa si 'ncinge-a'loru simtîri.
 Mosiu-Albu atunci din tolba scotîndu maestr'a flore
 D'o-data 'ngiuru eterulu parea cã s'a aprinsu
 Si fulgerandu cu totii din spade lucitoare,
 Ca ceti'a 'n diori de sore, minunile s'au stinsu...
 Cumplitele Maestre vedîndu cã nu-i potere
 Se pota caletorii din calea loru opri,
 Incinsera palatulu, s'ascund'a lui vedere,
 C'unu codru desu si negru cum nu se pomeni ;
 Prin codrii 'mpletecira carari nenumerate,
 Intrandu in elu o-data se pera ratecîndu.

Din Retezatu betranulu vedîndu pe ne-asteptate
 De nou ce-i amenintia, unu cerbu chiamã curendu,
 Celu mai betranu ce scie s'arate, se descurge
 Cararile prin codru ori-catu le-aru fi 'ncurcatu,
 Si-i dîse : « Curri indata, nimicu se nu te 'ncurce,
 Tu scii a loru siedere, l'alu Ieleloru palatu ;
 Unu codru nou acolo si cãi intretiesute
 Cu noua maestria prin codru vei aflã
 Si vei vedé trei omeni âmblandu pe nesciute
 Prin labirintu ; indrepta-i pan' de palatu vei dá! »
 Asia grai, si cerbulu din Retezatu s'aventa
 Si trece munti si riuri si 'n codru ajungendu,
 Strainii 'n a lui urma prin labirintu nainta,
 Ajungu si vedu in urma palatului stralucîndu.
 Dar' impregiuru palatulu maestru-lu impresora
 Lacu limpedu ca vior'a, intinsu, adûncu si linu.

Ei din o parte si-alt'a totu laculu incungiora
Si cerc' a'lui adûncuri ca-alu cerului seninu ;
Se pare fara margini ; si ne vedîndu nici punte,
Nici luntre p'a' lui maluri, totu insulu alu seu frêu
Si-lu scutura, si 'ndata resuna naltulu munte
De tropotu, de nechezuri... si suna totu mai greu,
Si trei fugari ca ventulu d'o-data li s' arata;
Le-arunca mân'a 'n come si 'ncaleca 'n aventu,
Si se rapedu in valuri, pe lacu inse d'o-data
Se nasce-o grea furtuna , s'ardica-unu negru ventu ,
Si undele turbate se 'naltia si s'afunda ,
Si-acum acum acoperu si cai si calareti,
Dar' caii ca balauri aluneca prin unda ,
Calarii d'a loru come se tînu ne sparieti.
Desiertu turbeza ventulu de sgudue pamentulu ,
Desiertu undele casca cumplitulu loru adûncu,
Ei totu ajungu la maluri si 'ndata tace ventulu
Si undele s'alina, ér' caii peru in crâncu.
Er' ei se ducu spre porta in care stau si-astepta
Doi feti cu arce 'ntinse si spade lungi la brêu.
Ei inca fia-care tragu arcele, le 'ndrepta,
Si-asia luandu la tînta pasiescu spre feti mereu...
Pasiescu... ei nu se misca... s'apropia... stau tînta...
Si candu ajungu in facia , s'oprescu inmarmurindu ,
Caci fetii erau petra, minune ce te 'ncanta !
O petr' atatu de viua catu se parea suflandu.
Er' port'a se ridica cumplita, minunata,

Lucindu c'a dfilei porta din naltulu resaritu.
Potere omenesca pe lume n'a fostu data
Se 'nfranga, se desface zavorulu maestritu.
Betranulu inse scote a fereloru potere
Si-abia atinge zarulu, si porta zuraindu
In doue se desface, si 'ntrandu a loru vedere
Nu pote se cuprinda, pareau ca mergu visandu.

Din stanci de petra scumpa curgu unde viorie,
Si fete cosinzene cu dalbe mâni de crini,
Cu mânece sumese, cu fecie rosarie,
Mergeau-veneau voiose cu albe cofe 'n mâni.
Si unele sumese spelau la pândie late,
Er' altele prin erba esiau si le 'ntindeau,
Mai alte portau corfe cu pome 'ncoronate,
Dau altele la paseri séu albe vaci mulgeau.
Mai d'alta parte 'n erba se luau flacai la trânta,
Trageau din arcuri altii séu spadele 'ncrucea,
Er' altii 'n alta parte (vedîndu si ei se 'ncanta!)
Flacai-pauni si ninfe in hore se 'nvertea.
Dar' omeni, vite, paseri... erá 'mpetrite tote...
Cum fuse fia-care, asia le-au impetritu
Cumplitele Maestre, vedîndu ca nu se pote
Se 'nfrang' acum poterea ce-asupra le-a venitu.
Mirati apoi in intru intrara caletorii
Si multu mai cu mirare s'afunda prin palatu,
Ce 'n intru stralucesce ca faci'a aurorii
Candu in seninu astepta p'alu dfilei imperatu

Vedu albe mese 'ntinse si'n vase aurose
 Mancari ne mai visate pareau că aboreau.
 La mese feti si fete, ca sorele frumoase,
 Siedeau dar' fara vietia, caci tote stanci erau.
 In urm' ajungu in sal'a din tote mai frumoasa,
 Caci mai curendu se pote totu cerulu se-lu espuni
 In vorbe si 'n imagini cu pena maestra
 De catu acesta sala cu naltele-i minuni.
 In midilocu susu pe tronulu de limpedi adamante
 Cu-o suta trepte d'auru pe Negru-lu vedu siedindu.
 Pe fruntea-i maestra cununa de briliante
 Ca sorele straluce; elu siede nemiscandu,
 Er' langa elu o d'na cum nu-i mai rapitore
 Nici insasi Cosinziana. Dar' ei candu au intratu
 In cetia d'auru din'a dispere gemetore
 Lasandu-i ca se creda că numai au visatu.

Cu doru si cu cutremuru s'apropia caletorii,
 Se 'nchina, la 'nchinare elu siede nemiscatu...
 Se sue, si mai tare s'apropia miratorii;
 Mosiu-Albu intinde drept'a si « bine te-amu aflatu ! »
 I d'ice; elu si-acuma nu misca, nu rostese,
 Far' peptulu numai pare incetu a se misca,
 Si drept'a-i candu i-atinge, o stanca se simtiesce,
 Si sinu-i, sinu-i numai d'abia, d'abia batea.
 Atunci elu scote florea ce Fetu-Zefiru i-o dede.
 L'alu ei mirosu indata se simte-unu linu floru
 Versandu-se prin membre-i, si 'n facia-i i se vede

Cum foculu santu alu vietii re'nvia 'ncetisioru,
 Si stanc'a aspra, rece, se 'nmoia, se 'ncaldiesce,
 A' ochiloru lumine incetu-inctu se 'ncindu,
 Unu tremuru, o miscare prin membre se latiesce,
 Si genele-i se misca, puterele-i s' aprindu.
 Mosiu-Albu i stringe drept'a, ér' Negru 'ncetu s'ardica
 Si lungu la ei privesce, si lungu privesce 'ngiuru
 Uimitu si 'n ratecire, parea c'ar' vrè se dfca :
 Visezu séu este-ave? credfndu nimicu siguru,
 Nici nalt'a stralucire ce-aici ilu incongiora,
 Nici sotii sei de arme ce-acum de nou i-aparu.
 Asemenea se scola si-uimitu in giuru mesora
 Din lunga langedfre, din somnu adfncu, amaru,
 Unu suferindu, si tote le crede nalucire,
 Unu visu ce suferise, unu visu ce stà privindu.
 Parea cà se vorbesca, cercandu, a lui vorbire
 Pe buze i se stange si mutu elu stà cautandu.
 Mosiu-Albu atunci in lacrimi tindfndu-i a sa drepta :
 « O ! Negre, éta drept'a ce micu te-a leganatu,
 Nu-i visu, nu semu naluce, ne vedi in vietia, 'n fapta,
 Si multiemimu la ceruri cà Domnulu ne-amu aflu !
 Cobori si blemu se mergemu din astu locu de perire!
 In astu palatu, o ! Negre, Maestrele domnescu,
 A tale dfile d'auru, o ! Domne,-a ta marire
 Si viitoriulu tiei aicea putrediescu!
 A ta scapare, Domne, ér' tote mantuesce.
 O vina! de multu, Negre, cautandu noi ratecimu.

Grabesce, insusi cerulu te-astepta, te doresce,
Si nu far' ajutoru-i aicea ne 'ntelnimu!»
Precum fugarulu ageru imbetranitu in arme,
Ce liberu ratecesce prin verdile campii,
L'a-armeloru lucire, la sunetulu d'alarme,
Se 'nspica, sufla, versa schintei din ochii-i vii,
Necheza, bate, sare, in renduri se-se 'mplate,
Astepta se-se 'nfrunte, si nu-si mai afla locu:
Asia si Domnulu Negru! l'a' mosiului cuvinte
L'a armeloru lucire, s'aprinde vechiu-i focu,
Cobore si-i urmeza.— Palatulu acum inse
Mirosulu acei flore cu totulu l'a schimbatu:
Fiintiele 'mpetrite, d'o noua vietii aprinse,
Amblau Gincocé 'n coló prin magiculu palatu,
Caci feti, flacai si ninfe din codri, de prin lume,
Maestrele rapise si-aici i-au fostu ascunsu,
Si aici aveau se pera perire fara nume,
Candu sant'a loru potere aici n'ar' fi petrunsu.
Er' candu esîr' afara remasera 'n uimire,
Caci lacu ingiuru palatulu mai multu nu 'ncungiurá,
In locu-i o poéna in plina stralucire
De flori, de erba verde ingiuru-i se 'ntindea.
Er' in poéna éta cu 'nsielaminte d'auru
Fugari la numeru patru pascea, se desfetá,
Erá Galbenu-de-sore, Calu-véntesiu si Calu-grauru
Si cu Steianu betranulu, ce tat'a loru erá.
L'a loru vedere caii tresaru, voiosu necheza,

Alerga 'ngiuru, s'apropia si toti s'oprescu ciulindu.
Atuncea fia-care unu calu incalareza
Si pintre stanci la vale cobore schinteindu.

CANTULU VI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CANTULU VI.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CUPRINSULU

Negru cu solii ajunge la magur'a Codinu in Valea-sargentina. Aci, la fântan'a Cresii, se intelnescu cu Filéna, care i conduce la tatalu-seu Musiatu, domnulu tienutului. Ei afla pe Musiatu siédîndu la sfatu cu betranii tiei. Musiatu recunosce pe Negru si pe solulu Mosiu-Albu. Ospetiulu in onorea lui Negru. Lautarulu Mosiu-Tatinu, canta tempurile trecute si laudele vechiloru eroi. Intr'aceea sosesc Nuorasii, fiulu lui Musiatu, aducendu vestmentulu si armele lui Negru ce i le luase uriasii, si nareza lupt'a lui cu balaurulu ce le pazea in pescere, si inchina armele lui Negru, fara se scie cà aru fi ale lui. Musiatu tramite alergetori in tiera se chame in arme junimea, din care o parte s'o dee lui Negru. Facendu-se diua, Musiatu conduce pe Negru la templulu lui Lon-

ginu. Aratarea in templu. Negru admira imaginele din templu. Candu se intorcu la palatu, junimea se adunase. La intrebarea lui Negru, Musiatu i descrie pe unii din junii eroi, atingendu originea lui Gelu si starea Româniloru dupa caderea lui. Petrecerea junimei in jocuri de arme si in hore. Cantecelul lui Mosiu-Tatinu in tempulu petrecerei. Se tragu la sorti junii cari se plăce cu Negru. Musiatu la plecare incredintieza lui Negru spad'a lui Traianu. Despartirea lui Musiatu de Nuorasiu. Plecare.

Si dupa lungu incungiuru prin vaile 'ncălcite
 Ajungu la largu in urma sub magur'a Codinu,
 Acolo unde-acuma, din dfile stralucite,
 Se mai inaltia numai mormentulu lui Longinu.
 D'aceia nu departe sub arbori la recore
 Fântan'a Cresii curge cu undele d'argintu,
 La care dalbe fete de pândie nalbitore,
 S'aduna, joca, canta cu pletele lungi in ventu.

Asia si-atunci aicea Filéna cea frumoasa,
 A lui Musiatu copila, Musiatu care tinea
 Domni'a 'n aste plaiuri stravechi si gloriose,
 Venindu cu-a' sale sótie lungi pândie inalbiá,
 Si se joca voioase pe valea 'ncantatore
 D'ascunsulu séu d'a gai'a prin erba alergandu,
 Séu se 'nverteau in hore ca Ielele usiore,
 Séu doine dulci in aeru versau voiosu cantandu.
 Cum Iana-Cosinziana de dalbe ninfe 'ncinsa
 Prin vâi, prin munti alerga fugindu de Fetu-frumosu,

Frumosa-i a ei ceta, multu mai frumoasa inse
 Se 'naltia Cosinziana si multu mai maestosu :
 Asia prin a' ei sôtie Filéna stralucesce.

Infransi aici strainii din calea loru s'abatu,
 Dar' ochiulu loru aicea candu fetele diaresce,
 D'o noua ratecire, de noue Iele-amu datu !
 Isi dîce fia-care, caci fia-care crede
 In ele noue Iele, ce noue curse 'ntindu.
 Pe candu ei se frementa, frumos'a ceta-i vede
 Si tote 'ncoce 'ncolo prin tufe peru fugindu.
 Filéna numai un'a, remane, stà si-astepta
 Cu facia rjdietore, cu ochi petrundietori.

Er' Negru dulci cuvinte graindu asia-i indrepta:
 « O! dalba, esti tu dora din cei nemoritori ?

O dîna pari în fiintia ! la forma si statura
 Cu dalb'a Cosinziana te-asémeni pe deplinu !
 Er' daca-i dintre omeni ales'a ta faptura,
 Mai fericiti pe lume n'au fostu si numai vinu
 Nici mama, nici parinte, nici frati, nici sorioare !
 Dar' dintre toti in lume, o ! multu mai fericitu,
 Acelu ce te va duce miresa 'nfloritoare ! »

Filéna, sore 'n facia, dîcendu-i a graitu :
 « Straine, nu suntu dîna, suntu numai moritore,
 Filéna-i alu meu nume, ér' tat'a Musiatinu,
 Ce judec' asta tiera, si dulcea mama-i Flore.
 Ei vedu cu bucuria la cas' ori-ce strainu.
 Nici vorba, nici faptura, nimicu nu-mi paru straine,

Dar' portulu totu v'arata venindu dup' unu altu plaiu,
V'arata inse omeni de nume si de bine.»

Asia grai Filéna si-apoi cu dulce graiu
Strigandu a' sale sótie le díce: «soriore,
Veniti fara de frica, suntu omeni ca si noi,
Si toti Románi de vitia; séu ati uitatu voi ore
Cà rei nu tragu p'aicea, caci nu se 'ntorcu napoi.»

Asia grai, si tote plecara. cu strainii.

Din josu si peste vale de templulu lui Longinu
La care si-adi l'armindenu s'aduna toti vecinii,
P'unu siesu de doue riuri inchisu inaltu si linu
Mai stralucea p' atuncea din Ulpia betrana
O parte d'isa Densa, unu nume din betrani.
Dar' vai din stralucire-i adi nu-i decatu tierina
Si muschiu si erba verde pe tristele-i ruini.
Aici atunci in coltiulu ce latulu siesu incheia
Si d'unde liberu ochiulu petrunde tier'a 'ngiuru,
Erá si stá palatulu (o! fire-ar' se mai stee!)
Lucindu cum lun'a luce séu sorele 'n azuru.

Aici veneau strainii si fetele 'mpreuna.

Musiatu si cu betranii siedeá si cumpenea
Cum tier'a se-si indrepte si'n stare totu mai buna
S'o lase mostenire la cei ce resarea.
Er' bun'a domna Flore in casa d'alta parte
Cu-o ceta numerosa de fete si femei
Lucrá fara 'ncetare; ea 'ndrepta, cauta, 'mparte:
Torcu unele inu d'auru cu rapedi pristinei,

Fuiore lungi, stufose, ce stralucescu c'argintulu,
 Laoru si lana alba ca neu'a 'n Retezatu,
 Er' altele reschia séu dépena ca ventulu,
 Urdiescu, velescu, initia, rostescu, canta si batu.

Strainii sue 'n sala si pe Musiatu ilu afla
 Intre betranii tierii siedîndu si cumpenindu.
 Vedîndu intrandu strainii, mirare mare-lu afla
 Caci intre ei pe Negru elu se pareva vedîndu,
 Si pe Mosiu-Albu in altulu credea că mai diaresce,
 Si-uimitu elu lungu privesce si par' că nu-si credea.
 Se scol' apoi betranulu si dulce le graesce,
 Er' vorbele din rostu-i ca mierea riurá :

« Bine-ati venitu la casa-mi, si bune se ve fia
 Si mintea si venirea p'ăcestu alu nostu pamentu,
 Voiosi primimu p'ori-cine, caci dulcea ospetia
 La omu numai pe lume i-a dat'o domnulu santu;
 Si noi, Români estia, catu tine tier'a 'ntinsa
 Asia amu fostu si suntemu din mosi dela stramosi :
 Cu braciele deschise, cu mesele intinse
 Primimu p'ori-cine vine si-lu ospetâmu voiosi.
 Cu catu mai cu placere ve vede-acesta casa,
 Candu, de-mi aducu aminte d'unu departatu trecutu,
 Caci e de multu d'atuncia, si-usioru mintea ne lasa,
 Pe doi din voi o-data eu pote-am mai vediutu.
 O-data Gelu-Neagulu, d'atunci acum i-o vietia,
 In Alba stralucita, din care-atunci domnea,
 Stravechia mostenire din Ulpia maretia

Din care-odata Gelii mosi'a-si indreptá,
Aduna fruntea tierei, ca 'n nouele furtune
Ce-amenintiá pamentulu, se tîn' unu mare sfatu.
Ce-a fostu atunci in Alba abia se pote spune,
Caci florea Románimei aici s'a adunatu.
Venise dela Mare si Dunare si Tisa,
Din gemenele Crisiuri, Ariesiulu aurosú,
Venise de la Somesiu, dela flores'a Isa,
Si dela Prutu si Timisiu si Oltulu spumegosu.
Am mersu si eu atuncea cu doi betrani de tiera,
Si-atunci antai'a ora vediui pe Albulu-Mosiu
Inaltu si ninsu pe plete cum astadi ilu vedu éra,
Si-acum de nou vedîndu-lu imi pare-unu mosiu-stramosiu ;
Si l'am privitu cu sete caci multe audisem
D'a lui intielepciune vorbindu-se 'n poporu.
Dar' mai cu mare sete atunci antaiu diarisem
Pe copilasiulu Negru, alu tierei viitoru,
De care tota lumea vorbea ca d'o minune :
Cà 'n nascere pe frunte-i vediutu-s'a lucindu
Corona grea de flacari, si fain'a cum mai spune,
In mân'a drept' o spada ca fulgerulu vibrandu.
Si l'am vediutu atuncea in fraged'a-i junia
Cu soti d'a'sale dile luptandu si sagetandu,
Si-am admiratu faptur'a-i, statura si taria,
Caci peste toti ca bradulu elu se 'naltia 'nverdîndu,
Si-ardeam a-lu strange'n bracie si a-lu sarutá pe frunte!
Si se me'nsielu eu ore dicendu: « bine-ai venitu

La casa mea, o! Negre?» Si pletele-i carunte
Si dfilele-i mai stinse parea c'au injunitu.

Asia grai betranulu si braciele-si intinde,
Er' Negru 'mbracisiandu-lu i dis'adâncu oftandu :
« Suntueu, o! Mosiu-Musiate, si 'n sufletu-mi s'aprinde
Credintia, noua vietia, me simtu de nou nascendu,
L'a'tale dulci cuvinte, la scump'a ta vedere,
De care fia-ertatulu, atata mi-a vorbitu,
Si-atatea mari si bune, incatu ca o parere,
Fiintia d'alta lume in sufletu te-am privitu. »

Asia graiau. Betranii cu totii amutise
Si stá cautandu la Negru, si statu-i admirandu.
Er' audîndu de nume-i pareau că-su dusi pe vise,
Atatu in a'loru sufletu se bucurá vedîndu.
Musiatu luandu-i drept'a in scaunulu seu i-lu pune,
Si multu apoi intreba, si multu elu i-a vorbitu.
I spune de plecare-i, de ratecire-i spune,
De tote ce vediuise, de tote ce-a patítu.
Si multu apoi privesce si 'n sufletu-i admira
Imaginile sante a' domniloru betrani,
Ce pe paretu in auru dela Traianu se 'nsíra,
Pe rendu, cum in vietia au statu intre Români.

Er' faim'a sbora 'n tiera si duce scirea buna
(Caci din aintea faimei nici cerulu nu-i inchisu)
C' ar' fi sositu acel'a ce din betrani se suna
Româniloru din ceruri domnu mare-a fi tramisu.
Alerga nûoru se veda cu ochii loru minunea.

Si-atunci Musiatu multimei din gura-asia-i grai :
 « Români, tatalu din ceruri, prea-bunulu, rogatiunea
 Si-a nostre grele patimi in urma le-audî,
 Si ne tramis' aicea p'acelu ce din urdire
 Pentru marirea nostra in ceru a fostu ursitu.
 Aici e Domnulu Negru d'a caruia venire
 Din dîlele betrane mereu s'a totu sioptitu.
 Veniti cu toti se-i facemu o mare serbatore
 Si 'n dîua stralucita noi noptea s'o schimbâmu.
 Se-i dâmu o cet' alesa din a junimei flore,
 Si 'n calea-i scrisa 'n ceruri invingeri se-i urâmu.»

Asia grai betranulu, ér' d'alb'a de Filéna
 Cu-a ei sorori si sótie lungi albe mese 'ntindu,
 Cu albe panile 'n carca si fia-cui o cana
 Cu dulce tamaiosa i-asiedia 'ncoronandu,
 Si punu pe mese carnuri placutu mirositore.
 La mese-apoi s'asiedia si tineri si betrani,
 Antaiu inse betranii, cari stralucescu ca sore
 In calea tinerimei si suntu a ei tatâni.

Asia ei siedu cu totii si dulce s'ospeteza,
 Si candu ajunge rendulu l'alu vitiei daru cêrescu,
 Pe rendu ridica cup'a, inchina si ureza,
 O datina stravechia in traiulu românescu!
 Si mai antaiu ridica Musiatu si-asia-mi inchina
 Lui Negru, care 'n frunte prin ospeti stralucea,
 (Elu incependu se 'nchine cu totii tacu, s'alina,
 Si dulcile-i cuvinte cu sete le-ascultá.)

« Precum acesta cupa cuprinde-acum si sine
 Din bone fara numeru voiosulu dulce vinu,
 Asia 'n a ta potere si tierile române
 Unite se-se tîna din Tisa 'n Eusinul »

Asia 'nchinà betranulu si : domnedieu te -auda !
 Dfceau cei dela mesa si multu se bucurá,
 Dorindu se-se 'mplinesca ce din vechimea cruda
 Din tata 'n fiu prin omeni mereu se totu sioptea.
 Musiatu in urma chiama pe Mosiu-Tatinu la sine
 Si-i dîce : « Mosiu-Tatine, fà arcului teu ventu,
 Si trage-ne-acum un'a din doinele betrane,
 Doiose la cantare si grele la cuventu ».
 Betranulu scote arculu si cordele le 'ntinde
 Si prin trecute tempuri s'afunda si cugetandu,
 Incepe linu se cante si cugetu-i s'aprinde
 Si cantulu totu mai tare s'aprinde resunandu.
 Elu canta cum o-data in dîlele betrane
 Traianu in aste plaiuri pe daci a sfarimatu.
 Elu cant' amar'a sorte in mánile pagâne
 A lui Longinu ce jace aproape 'n mormentatu.
 Si cum apoi strabunii venindu din tieri sorose
 P'aceste noue plaiuri au pusu a' loru caminu.
 Elu canta fericirea din dîle luminoase,
 Elu canta si dorerea si-alu mosiloru suspinu.
 Dar' vocea 'n peptu se 'nneca si mán'a-i languediesce
 Candu vine 'n alu seu cantecu la Ierulu imperatu,
 A Ulpiei risipire candu tristu o desvelesce,...

Si l'ale lui suspine cu toti au suspinatu.
Dar' cantaretiu 'ndata ér' canteculu si-aprinde,
Si cordele-i mai ageru incepu a resună,
Caci o vietia noua in suflete s'aprinde
Si nuoi eroi pe plaiuri incepu a se 'naltiá!
Elu canta cum strabunii infrunta, 'nfrangu, alunga
A barbariloru valuri din vechiulu loru pamentu;
Elu spune-a'loru dulci nume si-a loru legenda lunga,
Dar' numele loru astadi cu ei jacu in mormentu.
Atatu de ne 'ndurata-i, vechime,-a ta potere!
Cu sete stergi din lume totu ce-i mai stralucitu.
Dar' totusi dulcea fama, a omului placere,
Prin tempuri cate-unu nume meru ni l'a sioptitu.
Pe Gladu, betranulu canta, cum fulgera din spada,
Amesteca si 'nchiaga cu sange de magiaru
A Tisei galbini unde... magiarulu ce din prada
Traiá p'acele tempuri cum adi traesce chiaru.
Elu cant' apoi pe Mariu ce dela Crisiu o-data
Ca unu vertegiu pe mare cumplitu se ridicá,
Si barbarii din facia-i ca pulberea suflata
Pereau si fara vaduri prin Tisa s'aruncá.
Cu voce 'ndoiosia pe-Optumu in urma canta,
Cum elu in Muresiana domnea incungiuratu
D' averi nemarginite, potere neinfranta,
In catu p'ai sei neospeti ingiuru i-a spaimentatu,
Si cum elu prin tradare, avere si domnia,
Domnia si vietia d'o-data le-a perdutu.

O! blastematu si negru eternu numele-ti fia,
Cumplite Cinadine! O n'ai mai fi nascutu!
Apoi cantandu incheia: « de stă Romănu 'n lume,
Candu multi s'au stinsu ingiuru-i ca nūorii depe ceru,
Elu stă voiosu si verde, pastrandu-si vechiulu nume,
Prin vechile lui datini si bratiulu lui de feru! »

Er' unulu dintre ospeti dîcea la celu d'aprope:
« O! ce pecatu, vecine, că nu-i si Nuorasiu
S'asculte-acestea tote, se veda din aproape
Pe marele domnu Negru din tier'a Fagarasiu ».
Asia se numea fiulu acuma june 'n flore,
A' lui Musiatu betranulu, si care s'a fostu dusu
Se 'ncerce-a lui potere in munti la venatore,
Dar' negra venatore, ce multi a fostu repusu.
Flacai in florea vietii; caci de curendu prin tiera
O fama se latise, că prin Carpati in josu
Pazesce intr'unu antru balauru, negra fieră.
Unu arcu, vestmentu si-unu buciumu portatu de Fetu-frumosu,
De nestimate si-auru; si multi au mersu se lupte,
Dar' cati s'au dusu nici unulu mai multu n'au mai venitu.
Si Nuorasiu in urma simtîndu d'aceste lupte
Cu-a' tatalui seu arme la lupta s'a pornitu.

Si n'ajunsese noptea la calea jumetate
Candu resaritu 'ncepe d'o-dat' a straluci.
Toti cauta cu mirare vedîndu pe ne-asteptate
Cum ale noptii neguri incepu a se rari!
Dar' nu lucea Zorila colo 'n sore-resare,

Far' Nuorasiu prin nopte dela venatu venea ;
Arcu, buciumu si vestmentulu, ce 'n lume semenu n'are,
Pe umeri aternate prin nopte stralucea.

Asia venea flacaulu, si'n sal'a stralucita
Elu intra si se 'nchina cu faci'a la pamentu,
Si-apoi asia graesce cu faci'a rumenita,
Cu ochii plini de flacari si dulce la cuventu :
«Veti sci mai toti, mari ospeti, cà de curendu prin tiera
O faima se latîse, cà prin Carpati in josu
Pazesce intr'unu antru balauru, negra fieră ,
Unu arcu, vesmentu si-unu buciumu portatu de Fetu-frumosu,
De nestimate si-auru ; si multi au mersu se lupte ,
Dar' cati s'au dusu nici unu mai multu n'a mai venitu.
Simtîndu si eu acést'a si-aprinsu de doru de lupte
Cu-a' tatalui meu arme la lupta m'am pornitu ,
Si-am mersu, si-am mersu prin codri pan' unde Jiiu-ascunde,
Prin stancile carunte fântanele-i d'argintu.
Dar' lung'a cale 'n urma poterile-mi petrunde
Si sub unu arboru verde me 'ntindu josu la pamentu,
Er' murgului dau calea se pasca pe poéna
Cu erba ca metas'a, prin erba mii de flori,
Cum spunu cà-i in gradina la dalba Cosinziana,
La care-ascultám candu-va de ser'a pana 'n diori.
D'o-data ét'o baba de pe potec' apare
Cu doue cofe 'n mâna, si eu i dîcu frumosu :
Se-ti fia paosu, buna, dà-mi macaru de gustare,
Caci numai potu de sete. Ea-mi dîce: bucurosu!

Eu tragu setosu din cofa, ér' bab'a blastemata
Ca o naluca pere ridíndu si hohotíndu.
Prin ose-o moliciune se versa dintr'o-data
Si cadu in erb'a mole unu somnu adúncu dormíndu.
D'o-data simtu pamentulu miscandu-se sub mine,
Simtu tropote, nechezuri, simtu ageru sforaindu,
Me sbatu, me luptu cu somnulu, ce-adúncu si greu me tîne,
Si me desteptu in urma si saru ingiuru cautandu.
Vedu murgulu cum ingiuru-mi necheza, sufla, bate,
Cum depe stanci departe venea, venea, venea,
Vertegiu de nuori negri (si-acum simtu rece 'n spate!)
Si scapará prin aeru, suná si fumegá!
Dar' nu-i vertegiu de nuori, far' unu balauru vine
Cu capulu susu in aeru, cu cod'a pe pamentu
In grose lunge ánele tîrind'o dupa sine.
Elu vine ca vertegiulu menatu d'unu ageru ventu ;
Din ochii rosi de sange clipesce fulgeresce
Si spumega venine si fumega din nari,
Si suiera din limbe catu sangele-ti opresce,
Chiar' aerulu de spaima curmas' a'lui miscari.
M'aruncu pe murgu, iau arculu, si-a arcului potere
O 'ncordu, asiediu saget'a, si-atíntu asia dîcendu:
O! dalba Cosinziana, ce-ajuti si far' a cere
Pe feti cercati in lupte, pe min' nefetu plapandu
O! vina si m'ajuta in asta grea 'ncercare,
Indrept' a mea sageta si 'ncarca-mi-o d'omoru,
Se 'ntíndu acesta fiera asia catu e de mare!

Si eu ti-oiu fi 'n vietia adũncu 'nchinatoru !
 Si tragtu, saget'a 'n aeru ca fulgerulu se duce,
 Ca fulgerulu straluce prin aeru sfãraindu,
 Balaurulu o simte, dar' ante ca s'apuce
 Si capulu se si-lu plece, saget'a zinganindu
 Prin solzi in capu se 'implanta, si fier'a 'n sine cade,
 Dar' rapedu se ridica, caci n'a petrunsu afundu,
 Se scutura, se 'ntorce si pintre stanci o rade,
 Er' eu prin stanci cu murgulu in urma ei m'afundu ,
 Si mergu si mergu cu murgulu, dar' elu nu merge, sbora,
 Caci o potere noua pareã cã mi-lu mênã.
 Ca vulturulu din aeru la prada-i candu cobora ,
 Asia dupa balauru si murgulu meu sborã.
 Si éta sub o stanca cu muschi acoperita
 Se casc' o gura negra catu port'a dela iadu.
 Aici, si-acum me 'nfiuru! e pescerea cumplita
 In care negr'a fierã, cu ochi ce 'n somnu nu cadu,
 Siedea pazindu comor'a de arme si vestminte.
 Ea intr' aici... in urma-i cu murgulu eu m'aventu,
 Dar' ce-am vediutu aicea, pe lume nu-su cuvinte
 Fiorile se spuna ce-ascunde-acestu pamentu!
 Cu arcu 'ntinsu m'a propiu de port'a fiorosa.
 Ingiuru catu loculu tine nimicu nu se vedea
 Far' arme sfaramate si albi troieni de ose
 Ce-odata juni in flore pe lume le portã!
 Cu catu inse m'apropiu, cu-atata totu mai tare
 In pescere 'n laintru audu adũncu vuindu,

Cum urla noptea 'n codru candu bate Ventutulu-mare,
 Si simtu o grea furtuna din pescere suffandu,
 Ce-asupra mea reversa, de nu patiam n'asi crede!
 O negura de spume si-o ploia de veninu.
 Prin negura d'o-data balaurulu se vede...
 Se 'naltia, ér' in urma-i ânelele ce vinu
 Sub peptu-i si le-aduna, pe ele susu s'asiedia,
 S'ardic' apoi, se 'ncorda, s'arunca siuerandu.
 Eu tragu, saget'a sbora, sub falca-i se 'ncrunteza,
 Si siuerulu se 'nneca, dar' mai cumplitu turbandu
 In negrele-i vertegie erá se me 'nfasiore.
 Dar' rapedu ca naluc'a cu murgulu eu lu 'nsielu
 Sarindu in alta parte, ér' fier'a dà vultore
 Si 'n pulbere se 'ntinde, ér' eu acestu otielu
 Ilu tragu si-o lovitura i fulgeru peste siele
 Si-lu taiu de-a dreptu in doue... dar' ét' acum suntu doi,
 Caci fiacare-asupra-mi s'arunc' acum din ele,
 Si 'n locu de unu balauru cu doi impartu resboiu.
 Si taiu, si taiu, dar' éta din doi suntu cincii... suntu siese...
 Suntu siepte...optu...suntu noue...se svêrcolu, sbatu si saru,
 Si-acum s'arunc' asupra-mi, acum voru se-se tiese
 Si 'ntr'un'a se-se 'nchiege, unu nou balauru ér'.
 Eu pan' la sore-apune me luptu si taiu intr'un'a,
 Dar' capu-i fara pregetu asupra mea sarea,
 Si-ori-cate loviture, elu nu simtiá nici un'a,
 Atatu erá de tare si-atatu de viu erá.
 Er' sorele in ceruri candu dupa munti s'ascunde

Incetu si capu si coda se langediescu si moru.
 Si-atunci adâncu din codru, din pescere petrunde,
 Implendu ingiuru pamentulu, unu gemetu plangetoru.
 In pescere-apoi intru si ét' o lina diare
 Se versa 'n intunerecu, pe diare mergu incetu
 Pan' éta dintr'o-data se face diua mare,
 Asia lucea comor'a ascunsa 'n astu secretu.
 Priveam plinu de uimire si d'o fiore-adânca
 Vedîndu că nu-i de mine unu daru asia cumplitu.
 Dar m'am suitu in urma si de pe-o nalta stanca
 L'am luat u si nu sciu p'unde, din pescere-am esîtu.
 Venindu apoi prin codri d'o-data 'n cale-mi ese
 O dalba de feciora cu plete lungi in ventu,
 Flori albe Binucositie, vestimentele sumese, Cluj
 Cu furc'a 'n brêu, in umeru unu arcu cu totu d'argintu.
 Nu mi-ai vediutu, intreba, vre-o soru pecuraresa
 Cu-o turma d'oi neose de vale coborindu,
 Ori n'audîsi vre-o doina prin a padure desa,
 Séu sunete de turma, menandu ori balaindu?
 Er' eu : o! dalba feta, nici soru pecuraresa,
 Nici turma d'oi neose in cale-mi n'am diaritu,
 Nici sunete, nici doine prin a padure desa,
 Menatu séu balaire, nimicu n'am audîtu.
 Dar' cine esti, feciora, o! spune-mi alu teu nume,
 Si satulu si parintii, caci multu eu me 'ndoescu!
 Faptur'asia ca tine nu pote fi din lume;
 O dina, o maestra cu dreptu te socotescu!

Ea suridîndu imi dîse : O ! bine-ar' fi se fia !
Dar' suntu si eu o feta ca tote depe Jiuu,
Si portu si eu ca ele, cum datin'a se scie,
Unu arcu de paza turmei si casei furc'a 'n bréu.
Iti multiemescu, o june ! s'ajungi voiosu acasa,
Voiosu, curendu si 'n pace, se poti si tu se 'nchini
Marirei, ce straluce l'a tatalui teu mesa,
Maretia pèrg'a luptei din care-acuma vini.
Asia graindu ea pleca si pletele-i in aeru
Ca o batela d'auru versandu-se lucea,
Er' hain'a-i lunga torsa din albu ca neau'a caeru,
Cadîndu pan' la calcâie in urma-i fâlfaiá,
Si d'unu miroసు de rose, de crini si viorele,
Totu aerulu in urma-i, plecandu ea, s'a implutu.
Me 'ncredintiara tote, cà-i vr'una dintre Iele
Séu dalb'a Cosinziana, fecior'a ce-am vediutu.
Si-acum a mea credintia de plinu mi se 'ntaresce
Vedîndu aici marirea de care mi-a graitu,
Caci celu-ce 'n fruntea mesei aicea stralucesce
Nu pote fi far' unulu din cati am audîtu :
Séu Fetu-frumosu din codri a coboritu la lume ,
Séu domnulu nostru Negru, ce-i dîcu din ceru tramisu
Se 'naltie ér' Românii la vechiulu loru renume,
Veni ca se ne 'ncredemu, cà-i fapta si nu visu.
Ori cine-i fi tu care prin nalt'a ta fiintia
Aprindi in alu meu sufletu alu nemorirei doru,
Si sufletulu si spad'a-mi ti-o 'nchinu in umilintia.

Er' tu cu-a ta primire, ca semnu neperitoru
 D'acest' a mea 'nchinare, inaltia si maresce
 Acesta p'erg' a luptei din care-acum revinu;
 Caci séu suntu ale tale séu d'fu'a catu d'flesce
 La nimeni altu 'n lume far' t'ie se cuvinu.»

Asia d'icendu, lui Negru elu inainte-i pune
 Maretiele trofee. Er' Negru respund'indu :
 « O! fericitii parintii ce nascu unu asia june,
 Caci ei in a'lui nume remanu eternu trairu. »
 Atunci Musiatu betranulu cu-o voce 'ndoiosiata,
 Caci elu de bucuria morea si inviá,
 « O! stralucite Negre, dorinti'a unui tata
 Aprope de mormentu-i, tu n'o vei reieptá;
 Caci cui potere-asi ore se 'ncredintiezu in lume
 Mai bine de catu t'ie pe Nuorasiu alu meu,
 P'acestu copilu, p'acest'a, alu carui june nume,
 Acum antai'a-ora atinge-audiulu teu !
 Dar' care credu, o! Negre,—si eu cu graiu de morte
 I lasu ad'ncu in sufletu se-si pun' alu meu cuventu—
 Va sci ca se-se 'naltie si scutulu teu se-lu porte,
 Si-alu tatalui seu nume se 'nflora si 'n mormentu!»

Asia grai betranulu, ér' Negru 'n dulci cuvenite :
 «De astadi inainte, iubite Mosiu-Musiatu,
 Lui Nuorasiu me lasa in loculu teu parinte,
 Er' elu se-mi fia mie si frate si baiatu. »

Intr'astea dulcea nopte trecuse jumetate
 Si stelele 'ncepuse pe ceru a se rari.

Musiatu atunci se scola si 'n vorbe mesurate
La ospetii-i de casa acestea le grai :

« Noi amu dori ca noptea catu diece nopti se tîna,
Caci pe maretulu ospe noi nu l'amu mai lasá,
Dar', scimu, totu caletorulu la tînta-i vrè se vina,
Si-i mare far'-de-lege in cale-i a-lu tînea.

Cu catu ar' fi mai mare, noi se tînemu aici
Pe celu ce cauta calea la noulu viitoru
Romániloru din ceruri ursitu precum se dîce,
Si carui domnulu Negru tramisu e 'ncepetoru.
Dar' elu nu va respinge plecandu a luá cu sine,
De-aducere aminte si mare legamentu,
Din a junimei flore, ce-i va placé mai bine,
S'o 'mplante 'n verdea gliia a noului pamentu!
Plecati dar' fia-care si máne diminetia
A plaiuriloru flore aici se-mi adunati.»

Asia grai betranulu, d'a vorbeloru dulcetia
Si ospetii si Negru cu toti para 'mbetati.

Si ospetii plecara la lucru fia-care.

Musiatu apoi conduce pe Negru si p'ai sei
La naltele-asternuturi de pei d'alese fiére,
Si somnulu dulce 'ntinde arip'a peste ei.

Candu diorile voiose cu degete de rose
A dílei porta d'auru in ceruri deschidea
Si-a sorelui lumina prin vaile rouose
In mii si mii de fecie versandu-se lucea,
Din naltele-asternuturi Musiatu atunci cobore,

Se 'mbraca si se 'nchina adũncu la domnedieu,
 Si-apoi la Negru merge voiosu si plinu de lore,
 Simtĩndu o noua vĕtia batendu in sinulu seu.
 Dar' domnulu Negru inca cu alb'a diminetia
 Scolandu-se nainte cu sotii lui esiá;
 Se 'ntempina, dau man'a si buna diminetia !
 Apoi Musiatu betranulu graindu asia dĭceá :
 « O vina si vedi, Negre, o urma din marirea
 Ce-a stralucitu o-data p'acestu maretiu pamentu,
 Si 'n care si-adi doiosa traesce amintirea,
 Marirea inse jace ascunsa in mormentu ! »

Asia graindu plecara, si 'n mersu ei multe schimba
 Din dĭlele trecute si dĭle ce vinu,
 Si Negru 'ngiuru pe Vale mereu privirea, si schimba
 Caci multu i para plaiulu placutu, frumosu si linu.
 Ajungu intr'o padure tacuta, fiorosa,
 De nalti stejari ce seculi ascundu in com'a loru ;
 In midilocu-i se 'naltia o templa maestrosa,
 Ūnu monumentu de tempuri si secle 'nvingetoru !
 Musiatu graindu i dĭce : « Acest'a e mormentulu
 In care dorme 'n domnulu stramosiulu nostu Longinu,
 Cu care Traianu, tatalu, ne castigà pamentulu,
 Si pus' aici temeiu lu poporului romãnu. »
 Intrar' apoi in intru cu-adũnca religiune
 Si-adũncu ei se 'nchinara la marele stramosiu.
 Dar' dintr'o-dat' apare (vedere de minune!)
 Porumbu a' carui pene lucescu ca foculu rosiu.

Si p'a'lui Negru umeru cobore si s'opresce
Aprope la urechia, parendu că i-ar' siopti,
Se 'nalti' apoi prin templu de trei ori se rotesce
Si 'n susu prin turnu afara că fulgerulu peri.
Remasera 'n uimire si fara de miscare!
Atunci preotulu templei betranulu Marianu
Cu mânile spre ceruri grai cu voce mare :
« Tu care siedi d'asupra d'alu lumiloru noianu
Si 'ndrepti numai in cugetu, lumini cu o privire
A temporiloru nopte, trecutu si viitoriu,
O! las' Atotu-potente, se merga 'n implinire
Precum siopti lui Negru ceresculu sboratoriu ! »

Er' dup' acestea Negru multu cauta si-admira
Picturele maestre ce templulu inflorescu,
Si care 'u vii imagini maririle le 'nsfra
Ce-a castigatu in lupta poporulu stramosiescu.

Pe Mosiu-Traianu ilu vede cum mant'a si-o sfasia
Si-ostasiloru o 'mparte la lupta 'mbarbatandu.
Sub grele scuturi ostea intinsa 'ntr'o campia
Ca zidu cumplitu d'arama spre Daci inaintandu,
Er' dacii 'nfransi s'arunca in fuga spaimentosa
Si 'ntr'o clipita riulu cu totulu i-a 'nghititu,
Si-adûncile lui unde in spuma sangerosa
De arme si cadavre de-a curge s'au opritu.
Colea 'nsfrati pe valuri se lupta cu turbare ;
Infransi, betranii p'umeri cu fragedii urmasi,
Din care se-se 'naltie a tierei resbunare,

Si mamele in sinuri cu micii copilasi ,
 S'ascundu plangendu in codri. O ! trista mangaiere
 Candu resbunarea numai i-alu tierei viitoru!
 Er' Decebalu sumetiulu supusu de grea dorere
 Apare d'alta parte, si 'ntunecatu ca-unu nūoru
 Pasesce prin multime si lui Traianu se 'nchina.
 Unu codru de trofee se'naltia stralucindu.
 Preoti incinsi cu lauru sacrifica si 'nchina,
 Er' oatea se desfata voiosu serbatorindu.

Mai d'alta parte Dacii, in nou'a loru turbare,
 Betrani , femei , juni, tineri, rapescu-i si-i tērescu,
 I-arunca de pe stance, i 'njunghia la altare,
 In flacare-i arunca, pe rota-i schingiuiescu.
 Dincece dieulu Istru apare dintre unde
 Si undele-si alina si-ajuta lui Traianu.
 Pe Decebalu Zamolcse in nuoru ilu ascunde
 Si-lu trage-afar' din lupta fugindu de Adrianu.
 Su-a'lui Gaiianu genunchie Bedaru abia mai geme.
 Soranu despica 'n doue pe Duras celu cumplitu ,
 Si Herculanu, pe spada-i, de patru nu se teme,
 Din ochi numai clipesce si toti au tresaritu!
 Er' Adrianu din colea pe Decebalu infrange
 Si in genuchi lu 'ndoie cumplitu invertegindu.
 Furtunele din pesceri Dochia le descinge,
 Sargentulu se reversa vuindu si spumegandu.
 Din Cocaionu Zamolcse mii fulgere vibreza,
 Azizu cumplitu sageta din naltu-i arcu d'argintu,

Dar' Marte Cocaionulu, invertegindu, reteza,
 Si piscu si dieu d'o-data cadu tumba la pamentu.
 Dochia pere 'n pesceri cu negrele-i furtune.
 Sarmandu ranitu elu fuge d'a' lui Traianu sageti.
 Cetatea, tier'a 'n flacari ! ér' dieii, o! minune,
 Smulgendu a' loru colonne fugu tristi si sparieti,
 Si lacremandu se 'ntorna si cauta si suspina,
 Cum fiii loru prin codri in vanu s'ascundu fugindu,
 Cum tote 'n nefintia si 'n pulbere se 'nclina,
 Si Decebalu in urma in spad'a sa cadindu.
 Traianu in urm' apare cu mare plugu de auru
 Si-a' Daciei sante margini le insemn' adúncu tragendu,
 Er' mosi-stramosii nostri incununati cu lauru
 Sarbatorescu cu fala caminele-asiediandu.

Candu la palatu intorna, venea a tierei flore
 Pe cai fugosi ca ventulu, ardindu d'alu gloriei doru.
 Musiatu si domnulu Negru din nalte foisiore
 Priveau in departare cum vine ca unu nūoru.
 Si candu alu dfilei rege pe calea-i de lumina
 D'a ceruriloru culme maretiu s'apropiá
 Si umbrele rouose ce-alu dfilei focu alina
 Pe campuri, vâi si codri mereu se micșiorá,
 Palatulu in multime pareá o stanca 'n mare.
 Atata lume 'ngiuru-i din plaiuri s'a-adunatu.
 Atuncea domnulu Negru privindu cu minunare
 Catra Musiatu betranulu graindu a cuventatu :
 « O ! /spune-mi, Mosiu-Musiate, cà cine-i acelu june

Ce dintre toti se vede mai naltu si mai frumosu.
De l'asi vedea aiurea si nime nu mi-ar' spune,
Asi dice ca nu-i altulu far' insusi Fetu-frumosu.»

Musiatu oftandu raspunde: «Julanulu i-a' lui nume,
O ramura de auru din trunchiulu stramosiescu
Nunitu o data Juliu, ce-a stralucitu in lume
Si-a stralucitu si-aicea pe plaiulu românescu.
Unu ramu o-data Ciula vecin' o 'ntemeiase,
Er' altulu Albei-Iulie i-a datu numele seu,
Din care cas'a Gelu in tiera se 'naltiase
Si d'unde, scumpe Negre, deraza ramulu teu.
Cadîndu in lupta Gelu la Port'a-mesiesiana,
Nefericita lupta cu barbarii cei noi!
Cu trei copii in sinu-i intorse domn'a Iana
In vechi'a-i resiedintia la limpedulu Ampoiu,
De unde-unu domnu o-data in tempuri departate
Scolandu-se mersese si tronulu si-a naltiatu
La margine de tiera, credîndu ca va resbate
Potopulu de popore spre tiera reversatu.
Aici in sinulu tierei si 'nciusi d'a ei iubire
Copii se marira, si candu s'a implinitu
A dîleloru mesura ceruta la domnire,
Atunci betranii tierei l' Ampoiu s'au intrunitu,
Si cumpenîndu cu totii a Românimeii sorte,
Din grelele loru sfaturi acestea le-au alesu:
Feciorulu celu mai mare ce sci mai bin' se porte
Si sabi'a si arculu, si-i ageru la 'ntielesu,

Se merge se s'asiedie l'a' Nisterului maluri,
 O paza ne-adormita l'alu Daciei capetaiu,
 S'abata si se 'nfranga a' barbariloru valuri,
 Caci p'acolo potopulu se versa mai antaiu.
 Alu doilea 'n Maramuresiu cu spad'a se s'asiedie,
 Si-alu treilea se remana in Alba domnitoriu,
 Si cu betranii tiei mosi'a s'o 'ndrepteze,
 La fratii-i dupa tempuri sarindu in ajutoriu.
 Si Gelu celu mai mare a' Nisterului unde
 Cu-a' barbariloru lesiuri adese le-a opritu,
 Si 'ntinsele campie erbose si afunde
 Cu albele loru ose cumplitu le-a troenitu.»

Asia grai betranulu, ér' Negru i response:
 «Adeverate tote graisi, o Mosiu-Musiatu! Cluj
 Si Tata-Gelu, stramosiulu, ce d'ile-ad'inci ajunse
 Adese-ori asemeni elu mie mi-a naratu.»
 Ved'indu apoi unu altulu lucindu pintre multime,
 «Dar' cine-i, d'ice, cel'a cu plete lungi in ventu,
 Mai scundu, peptosu, in facia c'unu aeru de crudime,
 Portandu pe latii-i umeri unu mare arcu d'argintu».
 «Acel'a-i, d'ice, Turnea din Ulpia jelitore,
 Ne'nfrantu, cumplitu in lupta, la fire ne'nfr'natu,
 Luadandu-s'a se trage din vitia domnitore
 Ce-odata, nu sciu unde, vorbesce c'ar' fi statu».
 «Er' celu-alaltu de colo c'unu scutu catu alb'a luna,
 C'unu coifu cu nalte creste ce versa 'ngiuru fiori,
 Elu cin' se fia ore? ingiuru-i multi s'aduna

Si multi privescu la densulu ca la unu campu cu flori».

Atunci Musiatu betranulu graindu i dîce éra :

« E Macrea dela Tuscea din trunchiulu macrinescu,

Din care 'n tempulu d'auru a statu o-data 'n tiera

Si domnu si mare preotu, cum marmorii vorbescu.

Dar' chiar' si scutu-i spune maretî'a lui urdire,

Si firea lui si braciulu asemenea ne-o spunu.

Caci nu-i de braciul mai ageru si nici mai bunu la fire,

Mai de 'ncreditu la fapta si de 'ntielesu mai bunu.

Er' cei de langa densulu suntu fratii lui de cruce,

Luncanu dela Pescéna, Romanu din Farcadinu ;

La hora séu la lupta, ori-unde se voru duce,

Ei unulu fara altulu nu mergu si nici nu vinu».

« Dar' spune-mi, te rogu, cine-i 'acelu'ce vine-alene,

Si calca ca unu tauru, cu pasulu greu de feru,

Ca noptea 'nnuorata cautandu pe sub sprancene,

Catu lumea 'ngiuru se teme si toti din cale-i feru !»

« Acel'a-i, Negre, Marcu, unu fetu alu carui nume

L'audu si cei din leganu in doine resunandu,

Caci si l'a scrisu cu spad'a pe unde-a fostu în lume.

Elu de curendu se 'ntorse greu incarcatu venindu

Cu arme lucitoare mirate de multîme,

Dela cetatea Buda, caci i-a tramisu cuventu

Unu unguru, fala-mare, cà-lu face mici farime,

Si-lu dà la vulturi prada , la cani de nutrementu. »

Asia Musiatu i spune si multi i-arata inca ,

Toti unulu decatu altulu mai verdi si mai frumosi ,

Er' Negru cu placere si cu mirare-adunca
Mesora 'ngiuru multimea privindu cu ochi doiosi.

Musiatu apoi junimei graindu asia cuventa :

«Copii, acum la ospeti veniti si-mi aratati
Ce voi poteti in lupta, in cursu, in hora, 'n tranta,
Ca se vedemu de sunteti mai multu de ce-aratati.»

Si-apoi coboru cu totii p'o lunca verde, 'ntinsa,
La lupte si la hore alesa din betrani.

Aicea la armidenu cu animele-aprinse

Si junii si betranii alerga din vecini,

Si trei dfile de-alungulu voiosi se ospeteza.

In hore, 'n lupte, 'n jocuri, fratii si cunoscinti.

Din vechiu asia si astadi armindenulu serbeza,

Caci dulce-i mostenirea remasa din parinti

Venindu cu toti aicea la lupte-apoi se scola,

Si 'ntaiu se 'ncerca 'n fuga, dar' fug'a pare sboru,

Caci ei n'atingu pamentulu, nici pulberea rescola.

Pareau cu-aripi la umeri, cu aripi la picioru!

Dar' dintre toti apare Nūorasiu mai inainte,

C' unu pasu, cu doi, cu diece, chiar' sotii lui s'oprescu

Si cauta cu mirare la fug'a lui ferbinte,

Si toti dŃcea : nu-i fuga, far' sborulu pasarescu.

Se prindu apoi la tranta, si Macrea diece 'nvinge,

Totu unulu dupa altulu lungindu-i la pamentu.

Er' Turnea spulberatulu pe Nuorasiu ilu stringe

Strigandu : cautati incoce la mor'a mea de ventu!

Si vrendu se-lu naltie 'n aeru, d'o-data elu isi simte

Picioarele ca aripi prin aeru fluturandu.

Nūorasiu vertegiu lu 'nvêrte pan' nu se mai resimte,

Si-lu pune pe picioare, dar' Turnea vertegindu

Se duce trunchiu de-alungulu catu geme 'n giuru pamentulu,

Si lunc'a-adîncu resuna d'unu vuetu ridietoriu.

Julanu cu lat'a-i spada rescola 'n giuru-i ventulu,

Strigandu : se-mi vina vr'unulu de-a fi nemoritoriul

Si-atunci Romanu se scola si se lovescu in spade,

Dar' ele rupte 'n doue prin aeru cadu sborandu.

Musiatu atuncea dîce : « Ce l'amendoi se cade

Nici unulu dela altulu voi nu veti luâ luptandu ! »

Si puse capetu luptei. Dar' Marcu 'n urma ese

Si zuraindu din arcu-i ce 'n umeri aternâ

La Riscogelu se duce si-i dîce 'n vorbe-alese :

« Dorinti'a-mi, Riscogele, tu nu vei reieptâ,

Se ne 'ncercâmu in arce, ca eu si toti se veda

De scimu si noi se tragemu cum spunu că tragu la voi ».

Er' Riscogelu raspunde : « ca lumea se se 'ncreda

Ca unulu este Marcu, elu unulu ér' nu doi,

Primescu s'aratu eu insumi, si-acest'a pentru mine

Va fi in tota vietî'a-mi unu lucru ne-uitatu !

Si 'nvinsu d'unu fetu maestru, e mare lauda 'n sine ! »

Musiatu apoi se scola, si-unu auru luminatu

Scotîndu asia graesce : « acel'a ce va prinde

In aeru acestu auru din arcu-i sagetandu,

Venatulu lui se fia ! » Si lui Nūorasiu lu 'ntinde,

Er' Nuorasiu in aeru l'asvêrle fulgerandu.

Ei tragu si-a' loru sagete sunandu prin aeru sbora.
 Dar' Riscogelu din arcu-i cu cord'a de otielu
 Aventa multu mai ageru saget'a lui usiora,
 Ca fulgerulu ea sbora, se 'mplanta dreptu in elu,
 In auru, dar' indata si-a Marcului sageta,
 Ajunge si-lu lovesce si cadu josu la pamentu.
 Er' impregiuru multîmea dîcea adûncu mirata :
 Ca Riscogelu si Marcu sub sore numai suntu !

Er' dup'aceea Tatinu incord' a lui viora
 Si 'ngiuru-i calusiarîi inceptu a s'aduná,
 Si-o hora, larga hora, ingiuru se desfasiora,
 Si de desuptu pamentulu incepte-a tremurá.
 Acum alerga rota, si-acum se 'ntorna 'n locuri,
 Acum se departeza si-acum er' se 'ntrunescu,
 Acuma saru, s'alunga, se 'nvêrtu cá par'a 'n focuri,
 Si'n mii de mii de forme toti pasii-si impletescu.
 Acum in locu frementa pe betiele 'nflorite,
 Acum s'arunca 'n aeru si-arata chiuindu,
 In sarituri de morte, invêtituri cumplite.
 Multîmea 'ngiuru uimita privesce tremurandu.
 Frumosi suntu cerbii 'n munte candu p'o poéna verde
 Satui de érba dulce, se joc', alerga, saru,
 Séu candu prin nalte stance s'aventa spre-a se perde
 Din ochii plini de morte, ce 'n urma le resaru :
 Dar' multu e mai frumoasa si multu mai rapitore
 Cunun'a impletita din junii calusiarî !
 Betranii ninsi de dîle si dalbele feciore

Privescu cu doru in ânimi la naltii juni stejari.
 Incetu-incetu vior'a resuna mai doiosa,
 Si hor'a totu mai tare incepe-a se largi,
 Si blandele feciore cu facia rusinosa
 Ca stelele in hora incepu a resari!
 Caci fia-care june ochindu ingiuru de sine
 Veneza o capriora, veneza doue trii;
 Si cordele 'n viora si sangele prin vine
 Se 'nflacara ca foculu in grânele-aunii.
 Si fetele 'n ii albe ca neu'a lucitoare,
 Cu-altitie si braciare si prin cositie flori,
 Se 'nsîra lantiu de mâna si linu leganatore,
 Ascundu sub negre gene vii ochi schinteiatori.
 Er' junii nalti ca bradii si verdi c'a lor verdetia
 Cu lungi camesi in pături sub brêne fluturandu,
 Cu plete lungi ce 'n cretiuri pe umeri se resfatia,
 Framenta 'n locu pamentulu cantandu si descantandu.
 Er' colea d'alta parte totu doi cu doi s'aventa,
 Se legana, se lasa, cu focu ér' se 'ntrunescu,
 Ca par'a 'n doue focuri se 'nvêrtu si se frementa,
 Catu cerulu si pamentulu in giuru-le-ametiescu.
 Atunci apoi Mosiu-Tatinu cu ânim'a 'ncercata
 D'a'lumei dulci dorintie si multe sciutoru,
 Sborandu in alu eu sufletu la dîlele d'o-data,
 Incepe se le cante de patime de doru.

Elu canta cum o-data pletosulu, mândrulu Sore,
 In noue ani d'a rendulu âmblat'a la petîtu

Si cerulu si pamentulu cu ánim' ardietore,
 Miresa lui asemeni elu inse n'a diaritu
 Ca sor'a-i Cosinziana cea dulce-ridietore,
 Care 'n Cetatea-negra siedeá si straluceá,
 Frumosa ca o flore in érn'a fara sore,
 Catu poti cautá la sore la dens'a inse ba.
 Si Sorele i díse : « Ileana plete cretie
 O! vin', a' nostre ánimi l'altaru se le 'nfratímu,
 La plete si la fecie si dalbe trumusetie
 Noi amendoi in lume, noi singuri ne unimu.
 Am plete stralucite, tu plete aurite,
 Eu facia lucitore, tu chipu mangaitoru ».
 Er' Cosinziana-i díce : « O frate stralucite !
 Nici candu n'a luatú o sora p'unu frate sotioru !
 Tu frate cauta-ti cerulu, ér' eu imi cautu pamentulu;
 Asia a vrutu se fia prea-bunulu domnedieu ! »
 Si Sorele atuncea la facia cá mormentulu
 Se 'ntunecá si 'n ceruri intinse sborulu seu.
 Se sue susu la tatalu, se 'nchina si-i cuventa :
 « Parinte,-acuma tempulu si mie mi-a venitu
 Se-mi ducu mires'a-acasa, dar' nime nu me 'ncanta,
 Ca soru-mea Ileana eu alt'a n'am diarit u.
 Atunci de mána tatalu ilu iá, prin iadu ilu porta,
 Ca dor' se-lu inspaimente ce-acolo va vedea.
 La raiu apoi ilu duce prin stralucit'a porta,
 Ca dora se-lu incante ce-acolo-i v'aratá.
 Si tatalu apoi díce (si candu din graiu graesce

Si cerulu si pamentulu s'asiedia 'n temelii
Si-asculta cu placere, pamentu 'ntineresce,
Noianulu se 'nsenina, ridu naltele tarii) :
« O Sore lumnate, curatu, fara pecate,
Ai petrecutu totu raiulu si iadulu l'ai âmblatu,
Mai cugeti si-acum inca la cele cugetate ? »
Er' Sorele se 'nchina si dîce-adîncu miscatu :
« Mai bine mi-alegu iadulu, cumplita locuintia,
De catu fara Ileana se stralucescu in raiu. »
Elu dîce si cobore la dulcea lui dorintia ,
La dalb'a Cosinziana p'alu lumei dulce plaiu.
De nunta si-o gatesce cu haina de regina,
La facia pare cerulu candu luce mai seninu,
Cu stele semenata, la peptu cu lun'a-plina ,
Cu brîu muiatu in radie se 'ncinge pe sub sinu,
Cununa de luceaferi pe frunte-apoi isi pune,
Petela de miresa ca aburi fluturandu ,
Si pleca 'n caru de auru l'altaru se-se cunune.
Dar', vai! altaru 'ndata se simte tremurandu,
Se stingu lumini , si santii si-ascundu ceresc'a facia,
Er' impregiuru preotii inspaimentati cadea.
Mires'a se 'nfiora de reci fiori de ghiacia,
Si-o mâna luminosa asupra-i se 'ntindea ,
In aeru o ridica si 'n mare-apoi o'niepta,
Cadîndu, o mrena d'auru in valuri s'a facutu.
Er' Sorele se 'naltia, pe ceru in susu se 'ndrepta,
Si merge pan' ajunge l'alu umbreloru tînutu ,

Si se cobore 'n mare la dalb'a lui regina.
 Er' tatalu mân'a 'ntinde si mren'a ér' prindîndu
 In ceruri o arunca si-o schimba 'n luna-plina.
 Atuncea domnulu dîse din graiu asia graindu :
 (Si domnulu candu cuventa noianulu se 'nspaimenta,
 Se sgudue pamentulu si marile s'ascundu,
 Intuneca-se cerulu , eterulu se fragmenta,
 Cutremura-se muntii din verfuri pana 'n fundu).
 « Ileana plete d'auru si Sore luminate !
 Eternu voi unulu p'altulu pe ceru se ve priviti,
 Dar' ori-unde veti merge pe caile 'nstelate,
 Eternu voi unulu d'altulu se mergeti despartiti,
 Si-aprinsi si arsi la sufletu de flacara nestinsa
 Eternu voi dî si nopte âmblati si v'alungati,
 Cutrierati tari'a cu-a sa campia 'ntinsa,
 Si lumile voi tote âmblandu le luminati! » .

Si multu inca mai canta de unulu si de altulu,
 De Afinu si de Dafinu, Serila si Zoranu,
 Alesi fertati de cruce, cari unulu pentru altulu
 Si-au datu a loru vietia, sau prefacutu in sténu.
 Candu hor'a langediesce de nou elu o 'nferbenta
 Cu doin'a cantecu dulce ce-opresce lumea 'n locu.
 Ca cerbii junii salta si hore dulci descanta,
 Si juni si fete 'ntr'un'a se 'nvêrtu ca par'a 'n focu.
 Er' impregiuru betranii privescu cu doiosia
 Dîcendu in a'loru sufletu : asia faceamu si noi !
 Acum a loru placere, ce pote se mai fia,

E numai d'a-si alege si-a pune doi cu doi.

Dar' umbrele ce-astepta sub arbori panditoare
 Incetu-incetu se 'naltia si 'ncepu a se latí.
 Musiatu atunci se scola si 'n voce sunatore
 «Destulu acum din hora! incepe-a le grai.
 «Caci mâne domnulu Negru, cu voi'a celui Mare,
 Se duce 'n sant'a-i cale ce sortea i-a 'nsemnatu,
 Dar' optu noi pan' atuncea se cugetâmu ori-care
 Ca dela noi se plece cum plec' unu imperatu.
 Cinci sute juni se stee toti gata se-lu urmeze
 Mergendu ori unde Negru si ceru-i va portá,
 Si cari voescu, d'o parte cu toti se s'alinteze».
 Musiatu inse betranulu cuventulu nu gatá,
 Si toti strigá într'unu sufletu: noi mergemu fia-care!
 Atunci betranu 'n csuma o miia sorti punea
 Cinci sute tote albe se fia de plecare.
 Er' junii ca la hora la sorte se 'ndesá.

Antaiu Julanu isi scote voiosu dorit'a sorte,
 Apoi Luncanu si Macrea, si Tatulu din Sierelu,
 Dupa cumplit'a-i ghioga numitu mâna-de-morte,
 Balauru din Paclisia, Boianu dela Sacelu.
 Apoi Stejaru din Curpeni si Ganguru din Petrila
 Si Iarba dela Meria si Corbu dela Cincisiu;
 Murgeanu dela Nucsiora si Cerbu din Bunila,
 Dulcesculu dela Tuscea, Paunu din Craguisiu.
 Teianu dela Petrosulu, Balusiu dela Ciopeia,
 Si dela Boju Minteanulu si Fulgeru din Suseni;

Furtuna dela Lunca si Cândia dela Reia,
 Pagánu din Clopotiva si Ursu din Gaureni,
 Er' Arbore din Orlea, ce Hatiegu adi se dŕce,
 Marila dela Densa, Lelescu din Luncani,
 Din Riu-barbatu Junescu cu sotiu-i Pitulice,
 Asemenea la lupta si-aseemenea la ani.
 Alunu din Valiora, frumosulu copilandru,
 Troila din Lelese si Vântesiu dela Riu,
 Si Usiurelu din Ferici, Visante si Lisandru
 Ce locuescu Maceulu cu vinulu marmanziu.
 Er' Marcu, spate-late, de noue ori trasese
 De noue-ori inse sortea tragendu l'a insielatu,
 Si-o singura din albe acum mai remasese
 Candu elu a diecea ora se încerca, turburatu,
 Si-o scote, dar' indata i cade josu din mâna.
 Er' unulu din multime vedîndu asia graiá :
 « Nu-i semnu de bucuria, caci trage la tierina! »
 Dar' Marcu audîndu-lu la vorba-i suridea.

Er' sorele 'ntr'aceea pe dupa stanci se 'nclina
 Si ser'a roorosa se 'naltia de prin vâi
 Si 'ncheia marea diua de stralucire plina,
 Si-o nopte 'ntunecosa se versa 'n urma ei.
 Er' candu a dou'a ora stralucitoriulu sore
 In carulu seu de auru in ceruri se 'naltia
 Chiamandu la noua vietia, ales'a tieriei flore
 De doru nestinsu incinsa plecarea-si asteptá.
 Atunci Musiatu betranulu din armele cumplite,

Ce prin cárcele d'auru paretii 'nflorau,
Cu máni tremuratore, de díle vestedíte,
Dar' care prindíndu arm'a pareá cá 'ntinereau,
Desprinde-o lunga spada, din tote mai luciosa,
Strabuna mostenire lasata de Traianu,
Ce Istrulu i-a fostu dat'o in diu'a gloriosa
De-eterna legatura cu numele romanu.
Traianu o lasá 'n Dacia s' o porte mostenire
D'arendulu totu Románulu ce 'n Ulpia va domni.
Din domnu in domnu prin tempuri in plina stralucire
Pan' la Musiatu betranulu trecendu se mosteni.
De auru erá tota si 'n aeru vertegita
Ca fulgerulu in nopte cumplitu ea stralucea,
Si de figuri maestre stá tot' acoperita,
Ce 'n tempuri dulci de pace pareau c'adúncu dormea,
Er' candu alu armei sunetu se respandea prin tiera,
Figurele maestre pareá c' au inviatu,
Si straluceau aprinse d'o noua, viua para.
Asia fusese darulu ce Istrulu l'a 'nchinatu!

Atunci Musiatu luand'o lui Negru elu o 'nchina,
Adúncu miscatu la sufletu din graiu asia graindu :
«De multu, de multu astepta ursitulu ei se vina,
De care-o vechia faima spunea mereu sioptindu.
Primesce-acum, ursite, divin'a mostenire
Ce s'a pastratu aicea prin seculi de ruini.
Inaltia-o si 'mpregiuru-i la vietia si marire
Din Tisa pan' la mare aduna pe Románi!»

Asia grai betranulu si l'ale lui cuvinte
Unu intreitulu detunetu din ceruri resună,
Si p'a lui Negru frunte unu radiosu torinte
Ca fulgerulu prin aeru cadîndu se 'nfasiură.
Si toti diceau in sine petrunki d'asia minune :
« Si cerulu intaresce maretiulu lui cuventu »!
Er' Negru luandu spad'a cu-adînce religiune
Si 'nchina dalb'a-i facia la verdele pamentu.
Pe Nuorasiu atuncea Musiatu la peptu ilu stringe
Si-adînce petrunki la sufletu i dice lacremandu :
« O! de-asi poté, copile, poterile-mi astringe
Cum le-am avutu o-data candu sute sfarimandu
Cu spad'a care l'armuru acuma-ti stralucesce,
Pe Muntele-de-auru prin stanci m'am inaltiatu
Si pe Uroi cumplitulu, ce 'ngiuru catu se diaresce
Pamentu 'nfiorase, l'am prinsu, l'am sugrumatu,
Si din palatu-i d'auru in undele spumose
L'am aruncatu in Muresiu, si totu am risipitu,
Catu n'a remasu nici urma din glori'a-i fiorosa,
Si muschiu si erba verde pe locu i-au resaritu!
Ah! cum si eu m'asi duce cu tine dimpreuna,
S'adaugu noue fapte, si-a'tale se le vedu!
Dar', vai! abia portu astadi a dileloru cununa,
Si-a mortii negra porta d'aprope mi-o 'ntrevedu!
Deci va, copile dulce, dar' pune-adînce in minte
Cuventulu celu din urma d'unu tata moritoru:
Ori in acesta vietia, ori care-avemu nainte,

Tu se nu-mi vini in faccia, far' mortu séu vingetoru! »

Asia grai betranulu si lacremi ardiettore
Pe lung'a-i alba barba versandu-se lucea.
Er' Nuorasiu si Negru incinsu d'a tierei flore
Din ale Densei porte esîndu se departá.
Sorori, ursite, mame, supuse de iubire,
Priveau in a loru urma tacute suspinandu,
Er' ei petrunki la sufletu d'o nalta presimtîre
Mergeau cantandu pe vale, cantau voiosu mergendu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

